

R. 14369

<http://rcin.org.pl>

Ochrona prawna nad lasami.

ZBIÓR USTAW I ROZPORZĄDZEŃ

tyczących się

ochrony lasów i polowania;

z dodatkiem

INSTRUKCYI DLA ZAPRZYSIĘŻONEJ STRAŻY LASOWEJ.

—o—o—

W ŁWOWIE 1875.
NAKŁADEM KSIĘGARNI
Gubrynowicza i Schmidta,
plac św. Ducha 1. 10.

(5692)

INSTYTUT ZOOLOGICZNY
POLSKIEJ AKADEMII NAUK
BIBLIOTEKA
Nr 14369

WATSON I WATSON

WATSON I WATSON

WATSON I WATSON

Biblioteka Muzeum i Inst. Zoologii PAN

K. 14369

6000000000171

<http://rcin.org.pl>

I. 10/61.

Znajomość ustawodawstwa co do ochrony lasów i polowania, jest dziś niezbędną tak dla właścicieli lasów, jak i urzędników lasowych. Las z dniem każdym przybiera na wartości; — opieka prawna nad nim leży nie tylko w interesie poszczególnego właściciela, ale jest kwestyą ważną ekonomii i kultury krajowej.

Postanowiliśmy przeto zebrać w jedną całość wszystkie ustawy i rozporządzenia do tego przedmiotu odnoszące się, porozrzucając je po dziennikach praw państwa i innych zbiorach ustaw państwowych i krajowych. Do przedsięwzięcia tego zasięgnęliśmy światłego zdania pp. Henryka Strzeleckiego, dyrektora krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie i dr. Ernesta Tilla, docenta ustawodawstwa i ekonomii krajowej przy tejże szkole, — którym to szanownym mężom za wskazówki, uprzejmie nam udzielone, publicznie składamy dzięki.

Ustawy i rozporządzenia przez nas zebrane, zamieściliśmy według tekstu urzędowego — i tylko bardzo rażące usterki językowe, staraliśmy się poprawić — dla tego nie możemy brać na siebie odpowiedzialności za czystość i jednolitość języka.

Przyłączyliśmy także w dodatku do zbioru ustaw „Instrukcyę dla zaprzysiężonej straży lasowej“, którą przetłumaczyć kazaliśmy z niemieckiego, aby także mniej wykształconym zastosowanie ustaw w życiu codziennem ułatwić.

We Lwowie w maju 1875.

Wydawcy.

Spis rzeczy.

	strona
Ustawa lasowa z d. 3. grudnia 1852.	1—39
Rozporządzenie c. k. Ministerstwa Rolnictwa z d. 3. lipca 1873, co do ściślejszego wykona- nia ustawy lasowej, przedsiębrania rewizyj lasowych i założenia katastru lasowego.	39—62
Rozporządzenie c. k. Ministerstwa Rolnictwa z d. 16. marca 1872, objaśniające §. 22. ustawy lasowej o utrzymaniu uzdolnionych leśniczych	63—65
Rozporządzenie c. k. Ministerstwa Rolnictwa z d. 2. sierpnia 1872, dotyczące ścisłego wy- konania §. 2. i §. 21. ustawy lasowej.	66—67
Patent o polowaniu z d. 13. kwietnia 1786.	68—71
Patent z d. 7. marca 1849 co do wykonania prawa polowania	72—73
Objaśnienie ustawy z d. 7. marca 1849 o uży- tkowaniu z prawa polowania	73—74
Rozporządzenie c. k. Ministerstwa spraw we- wnętrznych z d. 15. grudnia 1852, względem użytkowania z prawa polowania	75—77
Ustawa z d. 19. lipca 1869 tycząca się łapania, wytepienia i sprzedawania zwierząt alpejskich	77—78
Rozporządzenie c. k. Ministerstwa spraw we- wnętrznych i sprawiedliwości z d. 2. stycz- nia 1854, względem przypuszczenia do przy- sięgi osób do dozoru lasów i polowania usta- nowionych.	78—80
Rozporządzenie c. k. Ministerstwa spraw we- wnętrznych i sprawiedliwości z d. 1. lipca	

VI

	strona
1857 o warunkach zaprzysiężenia służby ustanowionej dla ochrony lasu i polowania , ...	80—82
Ustawa z dnia 30. stycznia 1875. obowiązująca dla królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o ochronie zwierzyny	82—85
Ustawa z dnia 21. grudnia 1874. obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, o ochronie niektórych zwierząt dla uprawy ziemi pożytecznych	85—88
Prowizoryczne rozporządzenie Ministra kultury krajowej i górnictwa z d.16. stycznia 1850 względem zaprowadzenia egzaminów państwowych na samoistnych gospodarzy leśnych i dla straży leśnej	89—95

D o d a t e k.

Instrukcja dla zaprzysiężonej straży lasowej co do wykonania służby w granicach ustawami zakreślonych.

1. Co to jest straż publiczna?	96—98
2. O prawach i obowiązkach publicznej straży lasowej	98—99
3. O przewinieniach, karze i wynagrodzeniu szkód	99—100
4. Postępowanie naprzeciw napotkanych w lesie	101—103
5. Jak postąpić należy z bydłem wpędzonym nieprawnie do lasu	103—104
6. Użycie broni i przemocy.	104—108
7. Przeszukiwanie mieszkania i osoby	108—109
8. Co czynić należy z bydłem zajętem?	109—110
9. Dochodzenie zrządzonej szkody	110—111
10. O stawaniu przed sądem	111—112
11. O granicach lasu i ochronie posiadłości	112—115
12. Jak się zachować ma straż w wypadkach dla lasu niebezpiecznych	115—116

VII.

13.	Ochrona polowania	. 116 -117
14.	Postępywanie sądowe	. 117—123
15.	Roszczenia co do wynagrodzenia szkody	. 123—124
16.	O należytościach w postępowaniu karnem	. 124
17.	Postępowanie w sporach o naruszenie posiadania czyli w tak zwanych prowizoryach	. 125—126

Ustawa lasowa

obowiązująca od 1. stycznia 1853 roku.

Rozdział pierwszy.

§. 1.

Lasy dzielą się:

- a) na lasy rządowe, t. j. na lasy będące własnością Państwa i na takie, które znajdują się pod bezpośrednim zarządem władz rządowych.

Pomiar, oszacowanie i urządzenie lasów rządowych normuje obszerne rozporządzenie ministerstwa skarbu z 24. sierpnia 1856. zawarte w dzienniku rozp. ministerstwa skarbu str. 363.

- b) na lasy gminne, t. j. na takie lasy i zarośla, które należą do gmin miejskich lub wiejskich; nakoniec
- c) na lasy prywatne, t. j. na lasy należące do pojedynczych obywateli, do różnych zakonów, klasztorów, beneficjów i fundacyj, tudzież do spółności, polegających na tytule prawa prywatnego.

§. 2.

Bez pozwolenia nie wolno odjąć gruntu leśnego uprawie drzewa i obracać go na inne cele. Pozwolenie mogą udzielić co do lasów rządowych (§. 1. a.) tylko ministerstwa, do których zakresu sprawy takie należą; gdzie zaś zachodzą względy strategii lub obrony, tylko w porozumieniu z ministerstwem

wojny, po dokładnem zbadaniu rzeczy przez władze polityczne i po wysłuchaniu wszystkich stron przytem interesowanych.

Co do lasów gminnych (§. 1. b) i lasów prywatnych (§. 1. c), udzielenie pozwolenia należy do zakresu władzy obwodowej, która po uprzedniem wysłuchaniu samychże posiadaczy, tudzież osób, mających prawne pretensye do tegoż lasu, rozstrzygnie, czy ze względu na dobro publiczne, pozwolenie udzielonem być może lub nie. Jeżeli przy tej sposobności inne osoby wystąpią z zarzutami, na prawie prywatnem opartymi, wówczas władza obwodowa odeszle posiadacza, proszącego o pozwolenie, do przeprowadzenia praw swoich przeciw nim na zwyczajną drogę prawa cywilnego. Aż do rozstrzygnięcia, mającego nastąpić w tym przedmiocie, nie wolno czynić żadnej zmiany ze szkodą stanu lasu.

Czynności te władzy obwodowej należą obecnie do zakresu starostwa powiatowego. Przy rozstrzygnięciach tego rodzaju należy mieć wzgląd rietylko na potrzeby uprawy lasu, ale w ogóle na potrzeby kultury krajowej i na zapewnienie potrzebnej ilości drzewa. (Rozp. min. z 13. czerwca 1856 l. 7912.)

Kto samowładnie obraca grunta leśne na inne cele, podpada grzywnie od 1 do 5 złr. mon. konw. za każdy morg niższo-austryacki.

Kwoty te należy rozumieć obecnie w walucie austryackiej, a to w równej wysokości (Rozp. min. z 1. sierpnia 1858. l. 115. dz. u. p.)

Dotyczące części lasu, należy według potrzeby znowu poddać pod uprawę leśną w odpowiednim przeciągu czasu który przez biegłych oznaczonym będzie. Jeżeli uprawa nie nastąpi w czasie oznaczonym, karę powtórnie nałożyć należy.

§. 3.

Swieże wyręby w lasach rządowych lub gminnych (§. 1. a. i b) mają być najdalej do pięciu lat ponownie na las zapuszczone.

Z dawniejszych wyrębów należy co rok taką część na las zapuścić, ile lat obejmuje zaprowadzona kolej rębowa.

W lasach prywatnych (§. 1. c) można pod warunkami §. 20. (co do postępowania), zezwolić według okoliczności

na dłuższe terminia, jeżeli zupełne ustąpienie od tego nie zostało dozwolonem.

Za niedopełnienie tego przepisu ukarać należy w ten sam sposób, jak za samowładne obrócenie gruntu leśnego na inne cele, a zaniedbane zapuszczenie na las wymusić należy według §. 2.

§. 4.

Nie wolno żadnego lasu pustoszyć, t. j. tak się z nim obchodzić, iżby przez to dalsze hodowanie drzewa zagrożonem lub zupełnie uniemożliwionem było. Jeżeli dalsze hodowanie drzewa jest tylko zagrożonem, natenczas kara za spustoszenie jest taka sama, jak za samowolne obrócenie gruntu leśnego na inne cele, lub za zaniedbanie zapuszczenia gruntu na las; nadto zaś należy wymusić ponowne zapuszczenie gruntu na las w sposób wyżej orzeczony. Jeżeliby zaś hodowanie drzew zupełnie było uniemożliwionem, wówczas można podwyższyć grzywnę aż do dziesięciu (10) złr. mon. konw. za każdy morg niższo-austryacki.

§. 5.

Obchodzenie się z lasem w taki sposób, iżby przez to las sąsiedni wystawionym został oczywiście na niebezpieczeństwo poniesienia szkody przez wiatr, jest zakazanem. W szczególności tam, gdzieby zajść mogło niebezpieczeństwo tego rodzaju przez zupełne wycięcie części lasu, należy pozostawić smugę istniejącego drzewostanu, w szerokości najmniej 20 sążni wied. nazwaną ścianą leśną czyli osłoną od wiatru, a to dopóty, dopóki las sąsiedni według zasad umiejętności leśnej nie będzie wyrąbany. Ściana leśna tymczasem tylko przerebywaną być może.

§. 6.

Na gruncie, który przy zupełnem obnażeniu na szerokich przestrzeniach łatwo stać się może lotnym, tudzież w położeniu mocno spadzistem i bardzo wysokiem, należy ciąć lasy smugami wązkimi, lub przecinać takowe stopniowo i niezwłocznie odnawiać drzewkami. Jednakże w lasach

wysokopiennych na górnym krańcu wegetacji leśnej prowadzonym być może tylko gospodarowanie wyrębowe.

§. 7.

Na brzegach wód większych, jeżeli nie tworzą ich skały tudzież na pochyłości gór, gdzie obawiać się trzeba usunięcia się ziemi, uprawiać lasy wolno tylko ze względem na zapobieganie niebezpieczeństwom, grożącym ziemi, a karczowanie pniaków i kopanie korzeni o tyle tylko dozwolonym być może, o ile rozpadlina przez to spowodowana zabezpieczoną zostanie natychmiast przeciw wszelkiemu dalszemu szerezeniu się.

§. 8.

Przekroczenie przepisów, objętych poprzednimi §-fami podlega grzywnom od 20 do 200 złr. mon. konw. Kto winę ponosi w uszkodzeniach innym przez to spowodowanych, obowiązany jest wynagrodzić tymże szkodę.

§. 9.

Lasy, na których ciężą służebności leśne, muszą być aietylko zachowywane lecz także w sposób odpowiedni trwale zagospodarowane.

Sposób i wysokość pobierania pożytku z takich lasów stósuje się według planu gospodarczego, na żądanie uprawnionego lub zobowiązanego ustanowić się mającego, który jednakowoż zawsze tylko na żądanie jednego lub drugiego, po wysłuchaniu obydwóch stron i na podstawie zarysu przez bezstronnych biegłych ułożonego lub rozpoznanego ustanowi władza obwodowa, a gdy taka władza w kraju koronnym nie istnieje, najniższa władza polityczna.

Obecnie leży to w zakresie starostwa powiatowego.

Jeżeli się okaże w ogólności lub też przy tej sposobności że pomiędzy uprawnionym a zobowiązanym nie ma zgody tylko co do sposobu wykonywania służebności leśnej, samej przez się niezaprzeczonej, natenczas rozstrzygnięcie należy do wyż wspomnianej władzy politycznej.

Przepisy o regulacyi praw poboru drzewa, paszy i poboru płodów leśnych tudzież innych służebności i praw spółnego posiadania i użytkowania mieszczą się w ces. pat. z 5. lipca 1853. l. 130. dz. u. p., rozp. min. z 3. września 1855. n. 161. dz. u. p., rozp. min. z 6. marca 1857. l. 48. dz. u. p. i instrukcyi wydanej przez min. spr. wewn. i sprawiedl. z 31. października 1856. l. 218. dz. p. p.

Właściciel lasu obowiązany jest gospodarować w lesie służebnością leśną obciążonym według przepisów ustawy lasowej; nie wolno mu pustoszyć takowego na niekorzyść uprawnionego przez gospodarstwo nieprawidłowe, karczowanie lub zmianę rodzaju gospodarstwa. Ustanowienie planu gospodarczego lasu ma na celu zapobieżenie obustronnym nadużyciom. Jeżeli między stronami o to nie ma zgody, rozstrzyga władza polityczna po usiłowaniu doprowadzenia do zgody, na podstawie orzeczenia zaprzysięgłych biegłych co do planu gospodarczego przez właściciela lasu przedłożonego. (Rozp. min. z 17. paździer. 1856. l. 21053. i z 17. września 1858. l. 9870).

§. 10.

Nie wolno wpędzać bydła na paszę leśną do części lasu przeznaczonych do odmłodnienia, w których bydło szkodliwem się stać może młodej zarośli już istniejącej, lub dopiero powstać mającej (zagajniki, miejsca od paszy wyłączone), zaś w inne części lasu nie wolno wpędzać więcej bydła jak tylko tyle, ile tam znajdzie potrzebne dla siebie pożywienie.

Zagajniki wynosić mają w powszechności w lasach wysokopiennych najmniej szóstą część, w lasach zaś niskopłączonych najmniej piątą część całej przestrzeni leśnej.

Właściciele lasów i uprawnieni do wykonywania paszy winni są trzymać bydło w oddaleniu od miejsc od paszy wyłączonych (zagajników), czy to przez ustanowienie pastuchów, czy też w inny odpowiedni sposób. Równie też bydło, o ile to być może, powinno się paść razem, nie zaś pojedynczo.

Przy pędzeniu bydła na paszę, należy mieć wzgląd na konieczne zacrowanie lasu, a w razie potrzeby pędzić należy bydło dłuższymi drogami (dokoła).

§. 11.

Liści i szpilek opadłych, tudzież mchu na podściółkę, nie wolno zbierać inaczej jak tylko zapomocą grabi drewnianych,

žadną zaś miarą nie wolno przy tem wydrapywać i zbierać ziemi. Wrzos, borówki, żarnowiec miotłowy, kręcinkę, i inne tym podobne rośliny, służące na podściółkę, można wyrzynać tylko tak, aby nie uszkadzać znajdujących się pomiędzy niemi roślin drzewnych.

Na przerębach lasu z drzewa uschłego nie wolno zbierać liści i szpilek opadłych. Również nie wolno takowych zbierać w rębach odmładniających, jeżeliby przez to zagrożonym był porost nowego drzewa.

§. 12.

Ściółki gałęzistej (okrzesanki), nie wolno zbierać, jak tylko w miejscach, do cięcia przeznaczonych (na rębach, przerębach, wyrębach).

Drzewa już ścięte można obrać ze wszystkich gałęzi, stojące zaś do ścięcia przeznaczone, z dwóch tylko trzecich części. Drzew nie przeznaczonych do ścięcia, stojących na rębach, nie wolno wcale obierać z gałęzi. Poza obrębem cięć można tylko do trzeciej części grube obcinać gałęzie.

Cieńszych gałązek (młodzizny), znajdujących się między grubszymi, scinać nie wolno.

Z drzew, nie przeznaczonych rychło do cięcia, można okrzesywać gałęzie tylko w czasie od miesiąca sierpnia aż do końca marca, wyłączając jednakże czas najostrejszego zimna; przyczem nie wolno używać żelazek do łożenia.

Z uwzględnieniem szczególnych stósunków klimatycznych lub gospodarczych, Ministerstwo spr. wewn. może dopuścić wyjątków pod względem powyższych okresów (Rozp. min. z 27 marca 1859. l. 6165.)

§. 13.

Zbieranie podściółki, powtarzać wolno na tem samem miejscu najwięcej tylko co trzy lata; niewolno zaś tegoż rozciągać zarazem na podściółkę z liści i gałęzi. Pozostawieniem jest ocienieniu właściciela, czy dozwoli używać młodych drzewek na podściółkę.

§. 14.

Stósownie do przepisów objętych w §§. 9. aż do 13 włącznie winni są posiadacze lasów, na których ciężą służebności

wyasygnować uprawnionym w odpowiednim czasie, za tychże poprzednim zgłoszeniem się, to, co im się należy w drzewie lub zbiórce; wyłączone zaś od tego użytku przestrzenie oznaczyć odpowiednimi znakami. O dniu i miejscu asygnacji tudzież o dokonaniem wyłączenia zagajników, winni posiadacze lasów należycie zawiadomić uprawnionych przez przełożonego gminy.

Do wydawania dodatkowych asygnacji w obrębie dotyczącej służebności, obowiązani są posiadacze lasów tylko wtedy, jeżeli nieprzewidziane wypadki czynią to koniecznem.

§. 15.

Asygnowanie drzewa w ten sposób skuteczniać należy, aby stojące większe drzewa oznaczone zostały młotkiem leśnym; co do słabszego drzewa i drzewa żerdziowego, dokładnie objaśnić i naznaczyć należy sposobem przykładowym to, co wziętem być może; co do drzewa obalonego i drzewa gałęziowego, należy je wskazać na samym miejscu; zaś co do pniaków i korzeni, tudzież co do zbieraniny (suchych gałęzi lub obłamanych, trzasek) oznaczyć należy miejsca, gdzie drzewo pobrane być ma.

§. 16.

Tam gdzie troskliwość o porost młody wymaga tego, należy drzewo pozyskiwać w jesieni lub w zimie po śniegu, a rąbanie i wywożenie drzewa nastąpić powinno bezzwłocznie po jego ścięciu.

Można zresztą także na wiosnę lub w lecie pozyskiwać drzewo, należy je atoli wywieźć z lasu najdalej przed początkiem następującej wiosny.

Drzewo ścięte w soku, lub podczas umajenia się, należy z wyjątkiem krąglaków i gałęzi natychmiast, ścięte zaś po opadnięciu liścia, najdalej przed wypuszczeniem nowych liści, całkiem lub częściowo z kory obłupać, porąbać lub obciosać.

Przy ścinaniu drzew przeznaczonych na cięcia, nie wolno zostawiać pniaków zbyt wysokich. Należy także przestrzeżać, ażeby przy ścinaniu, rąbaniu i wywożeniu drzewa, nie uszkadzać drzew obok stojących, lub młodych latorośli. Ten

sam przepis zachować należy przy gromadzeniu i wywożeniu ściółki, którą najdalej we trzy miesiące po pozyskaniu z lasu wywieźć należy. Przepisy te przypomnieć należy uprawnionym przy asygnowaniu im drzewa i zbiórki.

§. 17.

Wszelkie płody leśne należy wyprowadzać z lasów stałemi drogami, spustami, żłobami, kolejami, lub innymi sposobami, które właściciel lasu wskazać winien. Oprócz tego może żądać tenże, ażeby drzewo pozyskane przed wywiezieniem z lasu było oznaczone przez niego samego, lub przez jego służbę leśną; ażeby uprawnieni na płody leśne, które im mają być wydane, kazali sobie wydawać kartki asygnacyjne, które przy wyprowadzeniu tychże produktów na żądanie okazać winni, tudzież ażeby uprawnieni potwierdzili rzetelny ich odbiór.

Posiadacz lasu rozporządzać może płodami leśnymi, których uprawnieni w ciągu oznaczonego czasu nie wywieźli mimo upomnienia wystósowanego przez posiadacza z oznaczeniem terminu najwięcej czternastodniowego

§. 18.

Wątpliwości, przeszkody i spory, zachodzące co do zastosowania powyższych przepisów względem lasów, służebnościami leśnymi obciążonych, rozstrzygają władze polityczne z włączeniem drogi prawa.

Właściciele lasów, którzy przekraczają powyższe przepisy, podlegają w każdym pojedynczym wypadku grzywnie, od 20 zł. do 200 zł. m. k., którą orzeka władza polityczna.

Przekroczenia posiadaczy prawa służebnictwa uważać należy jako przestępstwa leśne (§§. 60, 61, 62).

Posiadacz służebnictwa, który drzewa przeznaczonego na użytek domowy, używa na inne cele, podpada również karze takiej, jak za przestępstwo leśne. (Rozp. min. z 4. lipca 1858. l. 4734.)

§. 19.

Jeżeli bezpieczeństwo osób, majątku państwowego lub prywatnego, wymaga nagląco szczególnego sposobu postępowania

z lasem jako to: obrony od lawin, urywania się skał, walenia się kamieni, zsypywania się gruzu, usuwania się ziemi i t. p.; natenczas postępowanie takie z urzędu nakazanem, a dotycząca część lasu od zwykłego użytkowania wyłączoną być może. Wyłączenie to polega na ściśmem przepisaniu i jak największem o ile możliwości zapewnieniu potrzebnego osobliwego obchodzenia się z lasem. Jeżeli w skutek zarządzeń tego rodzaju wynikną pretensye o wynagrodzenie szkody, należy co do takowych postąpić sobie według ustaw istniejących.

Wyłączenia od zwykłego użytkowania lasu, na którem ciężą służebności leśne, nie może zarządzić właściciel na niekorzyść uprawnionych. Wyłączenie takie zarządzić może tylko władza. (Reskr. Min. z 4. listop. 1854. l. 19320.)

Od osób, którym powierzono zagospodarowanie lasów wyłączonych, odebrać należy osobną ku temu przysięgę i nałożyć na nie odpowiedzialność za osobliwy sposób postępowania.

§. 20.

Wyłączenie lasu nastąpi na prośbę gminy miejscowej, lub osób przy tem interesowanych, albo w skutek doniesienia urzędnika publicznego, tudzież na podstawie osobnego dochodzenia komisjonalnego przez władzę obwodową, lub gdzie takiej nie ma, przez najniższą władzę polityczną przeprowadzonego.

Do dochodzenia komisjonalnego należy przyzwać prełożonych gmin miejscowych, wszystkie strony interesowane, tudzież potrzebnych biegłych. Służebnictwa ciężące na lasach wyłączonych, pozostają według potrzeby zupełnie w zawieszeniu.

Tak samo jak lasy bywają wyłączone, mogą też od wyłączenia być uwolnione, przy zachowaniu takiego samego postępowania jak przy wyłączeniu.

§. 21.

Lasów gminnych w ogólności dzielić nie wolno. Gdyby w szczególnych wypadkach rozdzielenie ich było potrzebą nagłą, lub też nastęrczało korzyści, które nie stały by w sprzeczności z ogólną starannością o utrzymanie lasu, w ówczas w każdym takim wypadku Rząd krajowy może na to udzielić pozwolenie.

Względem podziału innych lasów mają zastosowanie ustawy o podzielności i kommasacyi gruntów.

Ograniczenia podzielności gruntów już nie istnieją.

§. 22.

Ażeby przepisy prawne, pod względem zagospodarowania lasów wydane, w każdym względzie ściśle były przestrzegane, właściciele lasów dostatecznej wielkości, którą stósownie do szczególnych okoliczności Rząd krajowy oznaczy, są obowiązani ustanowić gospodarzy leśnych, w zawodzie swym wykształconych, których Rząd uzna za uzdolnionych do tego.

Rozp. minist. z 16. stycznia 1850. (Dz. u. p. 1. 63. z. prowadzono egzamin rządowe dla leśniczych, wydano przepisy co do wykształcenia służby leśnej i technicznej służby pomocniczej a wreszcie ogłoszono instrukcyą dla dotyczących komisji egzaminacyjnych.

Pod względem uznania uzdolnienia obowiązują mają istniejące przepisy. Każdy, którokółwiek dostrzeże nieprawnej samowładności co do używania gruntów leśnych na inne cele, zaniedbania zadrzewienia lasu, spustoszenia i nieodpowiedniego obchodzenia się z lasem (§. 2. 3. 4. 5. 6. i 7.) ma prawo uczynić o tem doniesienie Władzom politycznym, z uwagą na przepis §. 23.

§. 23.

Władze polityczne winny są w ogólności czuwać nad zagospodarowaniem wszystkich lasów, znajdujących się w ich okręgu.

W razie doniesień, uczynionych im wedle §. 22. przez kogokółwiekbądź, obowiązane są, z przybraniem osób interesowanych i bezstronnych biegłych, tudzież gdzie idzie o lasy prywatne, z przybraniem posiadaczy lasów sąsiednich lub ich pełnomocników, czynić dochodzenia i wydawać rozstrzygnięcie.

Koszta komisji opłaci zadenuncyonowany, jeżeli nie zostanie uznany za niewinnego; w razie zaś fałszywych doniesień lub zaskarżeń ten, kto w tym względzie winę ponosi.

Jeżeli strony nie mogą się pogodzić co do wynagrodzenia szkody, wysłedzonego przez biegłych (§. 8.), natenczas wolno im udać się na drogę prawa.

Rozdział drugi.

O wyprowadzaniu płodów leśnych.

§. 24.

Każdy właściciel gruntu obowiązany jest dopuścić wyprowadzenia płodów leśnych przez swoje grunta, jeżeli inną drogą albo wcale nie, albo tylko z niestósownymi kosztami, z lasu wydalone i dalej przesłane być nie mogą. Wyprowadzenie to powinno nastąpić tylko w sposób dla właściciela gruntu najmniej szkodliwy, a posiadacz lasu winien mu zupełnie dać zadosyćuczynienie za wszelką szkodę, ztąd wynikłą.

O potrzebie wyprowadzenia drzewa przez obce grunta, orzeka najniższa władza polityczna, po wysłuchaniu stron i biegłych, a przytem tymczasowo oznacza wynagrodzenie.

Jeżeli strony tem się nie zadowolnią, mogą od rozstrzygnięcia najniższej władzy politycznej założyć rekurs do wyższych instancyj politycznych (§. 77).

Pod względem oznaczenia spornych kwot wynagrodzenia, otwartą jest stronom zwyczajna droga prawa, jeżeli w drodze politycznej porozumienie do skutku przyjść by nie mogło. Jeżeli zaś tymczasowo oznaczona kwota złożoną została, wyprowadzenie drzewa wstrzymanym być nie może.

§. 25.

Do prowadzenia spustów wszelkiego rodzaju (spustów ziemnych, lodowych, śnieżnych, wodnych), lub innych przyrządów do wyprowadzenia drzewa przez drogi lub rzeki publiczne, przez wsie, obok obcych budynków, lub przez takowe, potrzebnem jest pozwolenie władzy obwodowej, która, o ile to jest dopuszczalnem, udzieli takowe po wysłuchaniu biegłych i wszystkich stron interesowanych.

Obecnie udziela pozwolenie najniższa władza polityczna.

§. 26.

Wyprowadzanie drzewa wodą w stanie niewiązanym, czyli tak zwany spław dziki, tudzież spławianie drzewa wiąza-

nego lub niewiązanego, za pomocą budowli spławowych, tudzież urządzenie budowli do spławu, wymaga osobnego pozwolenia. Udzielenie tego pozwolenia należy do władzy obwodowej, a w tych krajach, gdzie takowej nie ma, do władzy krajowej, bez różnicy czy spław przez jeden czy też przez kilka powiatów tego samego obwodu iść ma; i udzielonem być może przez wspomnianą władzę najwięcej na lat trzy.

Jeżeli spław iść ma przez kilka obwodów, natenczas pozwolenie należy do władzy politycznej krajowej; jeżeli ma iść przez kilka krajów koronnych, lub jeżeli ma być dłużej wykonywany jak przez lat trzy, natenczas pozwolenie należy do Ministerstwa spraw wewnętrznych.

Jeżeli do wyprowadzania drzewa potrzebnem jest koniecznie użycie wód prywatnych, natenczas postąpić należy w myśl §. 24.

§. 27.

Każdemu wolno żądać pozwolenia do spławiania i do zakładania budowli spławowych.

Jeżeli udzielone już upoważnienie do spławiania, rozciąga się na wyłączne używanie pewnej wody do spławu, natenczas bez zezwolenia uprawnionego, nie wolno nikomu innemu udzielać nowego pozwolenia do spławu na tej samej wodzie jak długo trwa dawniejsze prawo. Jednakże uprawniony związanym jest następującymi przepisami (§§. 31. i 34.) pod względem przyjmowania drzewa do spławiania lub spólnego spławu, tudzież co do budowli zabezpieczających i szkód przez spław rządzonych.

§. 28.

Podania o pozwolenie na nowe spławy, albo o odnowienie już upłynionych pozwoleń spławu, winny wyrażać jak najdokładniej czas spławu, miejsce, w którym się spław zaczynać i dokąd dochodzić ma, tudzież gatunki wyrobowe i ilość drzewa spławiać się mającego.

Podania o pozwolenie zakładania budowli do spławu winny wyrażać miejsce i cel zakładania i wykazać za pomocą rysunków i opisów załączonych, zamierzone urządzenie tychże budowli, stosunek ich do całego otoczenia, tudzież do innych budowli i zakładów wodnych, na wodzie do spławu już istniejących.

§. 29.

Podania o nowe pozwolenia do spławiania lub o odnowienie już upłynionych pozwoleń do spławu, równie jak podania o pozwolenie zakładania budowli spławowych, winny władze polityczne ogłosić bezzwłocznie w tych gminach, przez których granice spław ma przechodzić, lub skutki budowli do spławu rozciągają się mają.

Kto zamyśla starać się o pozwolenie spólnego spławu na rok bieżący, winien w przeciągu dni 14, w innym razie zaś w przeciągu sześciu tygodni, wnieść podanie. Po upływie tego terminu, władze polityczne winny rozpocząć dochodzenie komisyjonalne na miejscu, z przybraniem gmin, dotyczących, wszystkich sąsiadów, innych osób w tem interesowanych tudzież biegłych, i na podstawie tych dochodzeń lub wiadomych już stósunków wydać rozstrzygnięcie.

§. 30.

Pozwolenia do spławu, lub do zakładania budowli spławowych, jeżeli w myśl §. 27. są dopuszczalne, tam tylko mają być odmówione, gdzie spław jest połączony z wielkimi niebezpieczeństwami, wymaga usunięcia innych już istniejących zakładów, mających ze względów publicznych większą lub przynajmniej równą ważność, i nie dających się przenieść na inne miejsce, lub gdzie przewidzieć można, iż spowodzi uszkodzenia, którychby prawdopodobnie przedsiębiorcy nie byli w stanie wynagrodzić.

Jeżeli kilka osób stara się o spław lub o założenie budowli spławowych na tem samym miejscu, lub w miejscach blisko siebie położonych, i jeżeli spław lub budowla spławowa jest dopuszczalną, natenczas starać się należy o dobrowolne porozumienie się stron.

Jeżeli porozumienie się nie przyjdzie do skutku w przeciągu czasu, przez władzę polityczną oznaczyć się mającego, wówczas rozstrzyga ta władza, lub według okoliczności (§. 26.) Ministerstwo.

Co się tyczy wywłaszczeń, potrzebnych do założenia spławu, zachować należy ustawy w tej mierze obowiązujące.

§. 31.

Spław uznany za dopuszczalny, względem którego kilku starających zgodzić się nie może, rozdzielony być winien

w ten sposób, iż każdemu ze starających się osobny czas spławu zostanie naznaczonym, albo, jeżeliby to było niepodobnem, przestrzenie potrzebne temu naznaczyć należy, który ma do spławiania drzewo największej wartości.

Przy równej wartości drzewa pierwszeństwo należy się temu, który dłuższy czas spławia; przy zupełnie zaś nowem urządzeniu spławu temu, który na dłuższej przestrzeni spławiać zamysła.

Wyłącznie do spławiania uprawnieni winni są atoli na żądanie innych starających się o spław, przyjąć drzewo spławne w wartości miejscowej, lub spławiać takowe spólnie za stósownem wynagrodzeniem o tyle, o ile to nie przeszkadza spławianiu własnego ich drzewa. Jeżeli w taki sposób drzewo wszystkich starających się o spław, spólnie spławionem być nie może, natenczas ma pierwszeństwo to drzewo, które się znajduje najbliżej zasobów drzewa przedsiębiorcy spławu.

§. 32.

Jeżeli się kilku stara o pozwolenie do wystawienia budowli spławowych na tem samym miejscu, lub na miejscach blisko siebie położonych, a dobrowolne porozumienie się nie przyszło do skutku, wówczas pozwolenie udzielonem być winno także temu, który ma do spławiania ilość drzewa największej wartości. Jeżeli wartość drzewa jest równą, pierwszeństwo dać należy temu, który już dłuższy czas spławia.

Każde pozwolenie do wystawienia budynków do spławu udzielonem być może tylko pod tym warunkiem, że przedsiębiorca dozwoli użycia swoich budynków za stósownem wynagrodzeniem wszystkim tym, którzy uzyskają pozwolenie do spławiania.

§. 33.

Każda nowa budowla do spławu tak musi być urządzo-
ną, ażeby nie była na przeszkodzie spławom już dozwo-
lonym, tudzież ażeby nie przerywała działania istniejących już
i w ruchu będących budowli tego rodzaju.

Istniejące już budowle spławowe, muszą za stósownem
wynagrodzeniem być oddane do użytku nowym przedsię-
wzięciom spławu jeżeli tego żądają, wszelako tylko wtedy jeżeli

nie należą do wyłącznie do spławu uprawnionych przedsiębiorców, i o ile właściciele sami nie będą przez to wstrzymani w ich użyciu.

Jeżeli właściciel sam nie chce na przyszłość utrzymywać budowli w dobrym stanie, winien je pozbyć albo puścić w dzierżawę, a jeżeliby wcale więcej używane nie były znieść takowe.

§. 34.

Każdy przedsiębiorca spławu winien jest za pomocą budowli ochronnych obwarować należycie brzegi, budynki i zakłady wodne, zagrożone spławem, jeżeli władza polityczna uzna to za potrzebne. Do kosztów na budowle ochronne, które nietylko z powodu spławu, lecz w ogóle przeciw uszkodzeniom przez wylewy wód mają być wystawione, przedsiębiorstwo spławu przyczynić się winno stosunkowo. Szkodę, co do której udowodnić można, że zrzadzoną została wyłącznie przez spław, nawet gdyby się wydarzyła mimo budowli ochronnych, wynagrodzić winni przedsiębiorcy spławu. Uszkodzenia zaś, niespowodowane wyłącznie przez spław, ponosić winni przedsiębiorcy spławu i poszkodowani stosunkowo, a jeżeli stosunek oznaczonym być nie może, w równych częściach. Za szkody, któreby były nastąpiły, choćby spław nie istniał, przedsiębiorcy spławu nie odpowiadają.

§. 35.

Jeżeli zaprowadzenie spławu, lub wystawienie budowli spławowych wymaga osobnych zarządzeń pod względem wody, użytej do zakładów wodnych, natenczas zarządzenia te wydane być mają przy zachowaniu odnośnych szczegółowych przepisów. Co do składu drzewa spławionego rozstrzygać ma w razie potrzeby władza polityczna.

§. 36.

W miarę postanowień, objętych w poprzednich paragrafach, i z uwzględnianiem wszelkich innych zresztą uwagi godnych okoliczności, należy udzielić albo odmówić pozwolenia do spławu lub do wystawienia budowli spławowych. Nie wolno udzielać uprawnienia do spławu na czas dłuższy jak lat 30.

W tych ostatecznych granicach, należy oznaczyć czas trwania spławu w miarę kosztów, jakie założenie tegoż wymaga.

§. 37.

Jako rękojmię, iż dotrzymane będą wszelkie warunki, połączone z pozwoleniem do spławu lub do urządzenia budowli spławowych, a w szczególności dla zabezpieczenia wynagrodzenia szkody, można wymagać od przedsiębiorców kaucyi, którą oznaczy władza polityczna po wysłuchaniu stron interesowanych i powołanych do tego biegłych (§. 42).

§. 38.

Z wyjątkiem polan na opał i krąglaków należy drzewo spławione zaopatrzyć znakiem, który do wiadomości władzy politycznej, a przez nią do publicznej wiadomości podać należy. Przy polanach drzewa na opał i krąglakach zastąpi długość jaka im będzie dana, miejsce szczegółowego znaku.

§. 39.

Robotnikom uprawnionych do spławu nie wolno wzbraniać przechodu przez obce grunta wzdłuż wód spławnych dla pełnienia ich czynności. Właścicielom gruntu należy wszakże wynagrodzić szkodę, jaka by ztąd wynikła.

§. 40.

Po ukończeniu każdego pojedynczego spławu, winien przedsiębiorca natychmiast donieść o tem władzy politycznej. Władza ta wezwie bezzwłocznie wszystkie strony interesowane, ażeby z pretensyami swojemi o szkodę, jeżeli mają jakie, zgłosiły się w dniach czternastu, o ile już pierwiej tego nie uczyniły. Za pretensye, z jakimi się zgłoszą dopiero po upływie wspomnionego terminu, przedsiębiorca spławu nie odpowiada.

§. 41.

Za przekroczenie przepisów niniejszych, co do spławu drzewa i budowli spławowych, wyrzeczona ma być kara

w miarę zrządzonej przez to szkody, a to jeżeli uszkodzenie jest mniejszej wagi, kara aresztu od jednego dnia do trzech tygodni, albo kara pieniężna od 5 do 100 złr.; jeżeli zaś szkoda jest znaczniejszą, kara od trzech tygodni do trzech miesięcy aresztu, albo od stu do pięciuset złr., albo też utrata uprawnienia. Przestępcy winni są oprócz tego wynagrodzić wszelką szkodę przez to zrządzoną.

§. 42.

Do komisyj odbywać się mających pod względem przedsięwzięcia spławu i wystawienia budowli spławowych, należy zawsze przybierać bezstronnych biegłych. Ci winni oświadczyć się co do wartości drzewa spławnego, co do stosownych kosztów spławiania, co do wynagrodzenia za używanie budowli spławowych, budowli ochronnych i co do wynagrodzenia szkód, tudzież co do rodzaju i wysokości ewentualnej kaucyi (§§. 31., 32., 33., 34., 37., 39., 40. i 77.)

Jeżeli strony interesowane nie zadawalniają się orzeczeniem biegłych co do wartości drzewa na spław przyjąć się mającego, co do stosownego wynagrodzenia za spław i za używanie budowli spławowych, tudzież co do wynagrodzenia szkód i co do kaucyi, i jeżeli porozumienie się w tej mierze nie może przyjść do skutku, natenczas należy tymczasem zabezpieczyć kwoty oznaczone, a strony odesłać do drogi prawa.

Zarządzeniom władz politycznych pod względem spławu, należy mimo tego zadosyć uczynić.

§. 43.

Zwierzchności gminne i władze polityczne obowiązane są dopomagać przedsiębiorcom spławów do uzyskania drzewa przy spławianiu zagubionego.

Rozdział trzeci.

O pożarach w lasach i szkodach zrządzonych przez owady.

§. 44.

Przy wzniecaniu ognia i używaniu w lasach i na brzegach lasów rzeczy łatwo się zapalających postępować należy z ścisłą ostrożnością.

Jeżeli w skutek zaniedbania takiej ostrożności, lub w skutek innego przewinienia powstanie pożar, wówczas ten, co winę ponosi, obowiązany jest wynagrodzić szkodę ztąd wynikłą, a nawet według okoliczności, o ile powszechne prawo karne nie ma zastosowania, może uleść grzywnie od pięciu do czterdziestu złr. m. k., lub karze aresztu od dnia jednego do dni ośmiu.

§. 45.

Ktokolwiek spotka w lesie lub na brzegu jego ogień opuszczony i nieugaszony, obowiązany jest według możliwości ugasić takowy. Kto spostrzeże pożar w lesie, winien o tem zawiadomić mieszkańców najbliższego domostwa, w kierunku, w którym go droga prowadzi. Ci zaś obowiązani są uwiadomić o tem natychmiast najbliższego przełożonego gminy i właściciela lasu, lub jego służbę leśną. Kto nie uczyni doniesienia o dostrzeżonym pożarze w lesie, ulega grzywnie od pięciu do piętnastu złr. m. k., albo karze aresztu od jednego do dni trzech.

§. 46.

Wszystkie okoliczne miejscowości mogą przez właściciela lasu, służbę lasową lub gminę być użyte do gaszenia pożaru w lesie. Ludzie zawezwani winni z narzędziami potrzebnymi do gaszenia pożaru, jako to: z osękami, motykami, rydlami, siekierami, wiadrami do noszenia wody i t. p. natychmiast spieszyć na miejsce pożaru, i czynnej użyzyć pomocy. Przełożeni gmin i służba leśna winni są towarzyszyć ludziom do gaszenia wezwanym

Gaszeniem kierować winien znajdujący się na miejscu najwyższy urzędnik lasowy, a gdyby takiego na miejscu nie było, przełożony gminy w której obrębie pożar lasu się wydarzył lub jego zastępca.

§. 47.

Temu, co ma obowiązek kierowania gaszeniem, należy się bezwarunkowe posłuszeństwo we wszystkich zarządzeniach, mających na celu gaszenie pożaru.

Reszta przełożonych gmin i służba lasowa winni są utrzymywać porządek między gaszącymi, i starać się o to, aby nakazane środki gaszenia były wykonane. Po ugaszeniu pożaru należy jeszcze przez jeden lub dwa dni, a według potrzeby i dłużej strzedz pogorzeliiska, do czego odpowiednią liczbę ludzi ustanowić należy.

§. 48.

Przełożeni gmin, którzy nie uczynią wezwania do gaszenia pożaru w lesie, ulegną grzywnie od pięciu do pięćdziesięciu złr. m. k., ci zaś, co bez dostatecznej przyczyny nie stawią się na wezwanie, ulegną grzywnie od pięciu do piętnastu złr. m. k., albo karze aresztu od jednego do dni trzech.

§. 49.

Uszkodzenia obcego gruntu, zrządzone przy gaszeniu, wynagrodzić winien ten, na którego korzyść gaszenie przedsięwzięto, wyjąwszy, jeżeli poszkodowany sam przez ugaszenie został zachowany od większej jeszcze szkody.

Jeżeli władza dochodząca nie może oznaczyć szkody, zrządzonej przez przekroczenie przepisów, wydanych w celu zapobieżenia pożarów lasu, natenczas poszkodowanych należy odesłać do drogi prawa.

§. 50.

Na uszkodzenia lasów przez owady należy mieć zawsze bacne oko. Właściciele lasów lub ich służba spostrzegłszy takie uszkodzenia, obowiązani są donieść o tem władzy

politycznej, pod grzywną pięciu do pięćdziesięciu złr. m. k., skoro środki przeciw temu użyte nie skutkowały należyście i obawiać się należy, że złe dotknie nawet lasy sąsiednie. Zresztą każdy ma prawo uczynić podobne doniesienie.

§. 51.

Władza polityczna z przybraniem odpowiednich biegłych, natychmiast rozważyć powinna, czy i jakich środków użyć należy przeciw spustoszeniu przez owady, których obawiać się można, i nakazać spieszenie co potrzeba, po uprzednim wysłuchaniu właścicieli lasów i tychże służby leśnej. Wszyscy właściciele lasów, których lasom grozi niebezpieczeństwo, obowiązani są do wspólnej pomocy, i winni są posłuszeństwo bezwarunkowe zarządzeniom władzy politycznej, która w tym względzie nawet przymusu użyć może. Koszta ponosić winni interesowani w tem właściciele lasów w miarę przestrzeni leśnej, która w ten sposób ochronioną została.

Rozdział czwarty.

O służbie do ochrony lasów.

§. 52.

Osobom, ustanowionym do zarządu lasów (§. 22.), należy dodać odpowiednią straż do [ochrony i dozoru lasów, według zwyczaju krajowego.

Jeżeliby względem tego powstały wątpliwości i spory, a względy publiczne tego wymagały, Rząd krajowy winien z uwzględnieniem zachodzących stosunków zarządzić co należy.

Cała ta służba winna złożyć przysięgę dla zarządu i ochrony lasów, w obec władzy politycznej, a to w każdym wypadku, jeżeli ją ustanawia rząd lub gminy; jeżeli zaś ustanawia ją prywatny właściciel lasu tylko wtedy, jeżeli tenże ostatni tego się domaga, aby osiągnąć korzyści z tem połączone.

Rotę przysięgi zawiera dołączony wzór A.

§. 53.

Osoby, które dla służby leśnej złożyli przysięgę według §. 52., uważane są za straż publiczną, używają w tym względzie wszystkich praw opartych na ustawach, które służą osobom urzędowym i strażom cywilnym, i mogą w służbie nosić broń zwyczajną. Każdy obowiązany jest być posłusznym ich wezwaniom służbowym.

Ob. §§. 68., 81., 279. i 312. ustawy karnej. — Służba lasowa nie potrzebuje paszportów na broń (Rozp. z 1. lipca 1857. l. 124. dz. p. p.) Okólnikiem gub. 14. stycznia 1849. pouczono lud wiejski aby się nie sprzeciwiał straży lasowej w wykonywaniu służby, gdyż za to kryminalnie mógłby być karany.

§. 54.

Straż leśna może czynić użytek z broni tylko w przypadku sprawiedliwej obrony koniecznej.

Ażeby ją poznać i za straż publiczną uważać można, winna nosić przepisany ubiór służbowy, lub odznaczać się szczególnie i do wiadomości powiatu podać się mającem okryciem głowy lub przepaską na ramieniu.

§. 55.

Zaprzysiężona urzędownie służba leśna obowiązana jest wydalić z lasu każdego, kogo tylko spotka w lesie po za drogą publiczną, jeżeli obecność jego w lesie nastęrcza powód do obawy o bezpieczeństwo publiczne, lub o własność leśną.

Jeżeli spotka kogo w lesie po za drogą publiczną z narzędziami, których się używa zwyczajnie do zbierania lub wyprowadzenia płodów leśnych (z siekierą, piłą, narzędziami ręcznymi wszelkiego rodzaju i t. p.), wówczas winna odebrać mu te narzędzia, jeżeli się nie zdoła usprawiedliwić dla czego je z sobą wziął, i oddać je do miejscowego funduszu ubogich.

§. 56.

Jeżeli ten, którego spotkano w lesie podejrzanym jest o popełnienie przestępstwa leśnego, natenczas można mu zagrabić znalezione przy nim płody leśne.

§. 57.

Osoby nieznajome, schwyte na uczynku lub o przestępstwo podejrzone, należy przytrzymać, osoby zaś znajome, na uczynku schwyte, wtedy tylko, jeżeli się opierają straży leśnej, takową znieważają, lub na nią się porywają, tudzież jeżeli nie mają stałego mieszkania, lub bardzo znacznych przestępstw się dopuścili.

Osoby ujęte należy oddać bezzwłocznie władzy właściwej.

§. 58.

Jeżeliby schwyty na gorącym uczynku zbiegł, można go ścigać także i poza lasem i zagrabić mu skradzione płody leśne.

Rozdział piąty.

O przekroczeniach przeciw bezpieczeństwu własności leśnej; o władzach ustanowionych do dochodzenia i karania tychże, równie jak wszystkich innych w tymże patencie określonych przekroczeń, tudzież o postępowaniu, jakie przytem zachować należy.

§. 59.

Naruszenia bezpieczeństwa własności leśnej, przewidziane w powszechnej ustawie karnej będą sądzone i karane według tejże ustawy.

Oдноśne §§y ustawy karnej są §§. 55., 86., 174., I. i II. e, 175., II. a, 199. e, 453., 454., 460 i 468.

§. 60.

Oprócz przekroczeń osób, prawo służebności mających (§. 18.), tudzież oprócz czynów i zaniechań wzbronionych, wymienionych w §. 44. do §. 51. włącznie; należy uważać i karać jako przestępstwa leśne następujące jeszcze czyny, jeżeli nie podpadają pod zastosowanie powszechnej ustawy karnej,

lub jeżeli je popełniono bez przyzwolenia właściciela lasu lub jego zastępcy, albo też wbrew ustanowionym warunkom :

1. Zbieranie patyków, odłamków lub trzasek.

2. Naciesanie stojącego drzewa i drażków, nawiercanie tegoż, nakarbowanie, łożenie na drzewa za pomocą haków żelaznych, uszkodzenie zrządzone w skutek wywożenia drzewa i kamieni, tłuczenie i bicie drzew i obłupywanie ich z kory.

3. Przywłaszczenie sobie kory z drzew leżących na ziemi, odkrywanie korzeni drzew, karczowanie, odrębywanie, odcinanie i obrywanie wierzchołków, gałęzi i gałązek, tudzież osmykanie z liści.

4. Wykopywanie, wyrebywanie lub wyrwanie i wszelkie innego rodzaju uszkodzenie młodych latorośli, drzew i krzewów, tudzież zbieranie gałązek na miotły, prętów, wici, lasek i innych drobnych gatunków drzewa.

5. Zbieranie soków z drzewa (żywicy, terpentyny, soku brzoźowego i jaworowego), owoców leśnych (nasienia leśnego, płonek, jagód), grzybów i spróchniałków, tudzież kopanie korzeni.

6. Nieprawne zbieranie podściołu wszelkiego rodzaju (liści, szpilek, chwastów, mchu i t. p.), szczególnie zaś zbieranie takowych siekierami i grabiami żelaznemi, przywłaszczanie sobie ziemi, gliny, torfu, kamieni, gipsu i innych płodów mineralnych; wykopywanie darni, koszenie, ścinanie i wyrwanie trawy leśnej, ziół i innych roślin, służących do uprawy drzewa.

7. Pozostawanie w lesie wbrew wyraźnemu zakazowi służby leśnej (§. 55), robienie nowych dróg i kładek, lub używanie dróg już zaniechanych, robienie spustów, odprowadzanie wody do lasów sąsiedzkich, zakładanie węgłarni i wszelkie inne używanie gruntu leśnego.

8. Nieprawne wpędzanie bydła do lasów obecnych w ogólności, tudzież wpędzanie bydła większej ilości, innego gatunku lub innego wieku; używanie paszy leśnej na innych miejscach i w innym czasie, jak jest pozwolonym.

§. 61.

Kto bez upoważnienia lub bez pozwolenia, albo wbrew ustanowionym warunkom, zbiera patyki i odłamki

w lesie, może być przymuszonym do oddania nazbieranego już drzewa; narzędzia i przyrządy, które nieprawnie miał przy sobie, przepadają na rzecz funduszu ubogich miejsca, w którego okręgu czyn karygodny popełnionym został. W razie powtórnego przekroczenia, nastąpić ma kara aresztu od jednego do trzech dni.

W myśl rozp. min. spr. wewn. z 20 czerwca 1853 l. 14552 wpływają wszelkie, wskutek przestrzegania ustawy lasowej ściągane grzywny do utworzyć się mającego ogólnego funduszu kultury krajowej, którego zarząd ma obecnie reprezentacja kraju.

§. 62.

Jeżeli ani ogólne przepisy karne, ani postanowienia §§. 41. do 51. włącznie, równie jak §. 61. nie mają zastosowania, należy czynności, które w §. 60. uznane zostały za przestępstwa leśne, a zatem także przekroczenia posiadających prawo służebnictwa (§. 18), karać w miarę okoliczności łagodzących lub obciążających, albo naganą tylko, albo też aresztem od jednego do dni czternastu, lub karą pieniężną od pięciu do pięćdziesięciu złr. m. k.

§. 63.

Jeżeli bydło do obcych lasów nieprawnie wpędzonym, lub tamże puszczone zostało, natenczas właściciel lasu lub jego zastępca (służba leśna) nie ma wprowadzić w powszechności (§. 65) prawa zabijać je, może je tylko odpowiednim sposobem wypędzić, lub jeżeli poniósł szkodę, zająć tyle sztuk bydła, ile do wynagrodzenia szkody swej uznaje za dostateczne. Pastuch, dodany bydłu, może być zmuszonym, aby takowe natychmiast wypędził.

§. 64.

Właściciel lasu, lub jego zastępca winien jest pogodzić się z właścicielem bydła zajętego w przeciągu dni 8, albo też równocześnie z doniesieniem do władzy w tej mierze właściwej (§. 68) o czynie karygodnym przez wpędzenie bydła popełnionym, zanieść oraz do tejże władzy żądanie, o wynagrodzenie

szkody; w przeciwnym zaś razie zwrócić bydło zajęte. Do szkody, która ma być wynagrodzoną, policzyć należy także wydatki, poniesione przez zajęcie i utrzymywanie bydła zajętego (w szczególności zapłatę ludziom użytym i potrzebnym do zapędzenia bydła.)

Bydło zajęte zwrócić należy także i wtedy, jeżeli jego właściciel stósowne da zabezpieczenie. Jeżeli właściciel bydła zajętego nie jest wiadomym, lub nie popełniono czynu ulegającego karze, wówczas winien poszkodowany w powyższym przypadku wnieść żądanie o wynagrodzenie szkody przed sądziego cywilnego.

§. 65.

Jeżeli nie można zająć kóz, owiec, świń i drobiu, natenczas wolno takowe zastrzelić, na co jednak przy ukaraniu przestępców względ należyty brać należy. Bydło zabite, należy na miejscu pozostawić właścicielowi jego.

§. 66.

Jeżeli będzie udowodnionem, iż bydło tylko przez ukrycie się w lesie sąsiednim zachowaniem być mogło przed groźcą niebezpieczeństwem, (przed zaspami śnieżnemi, gwałtowną burzą, gradobiciem i t. d.); natenczas zdziłane wpędzenie bydła nie ulega karze. Należy wszelako wynagrodzić zrządzone przeto uszkodzenia.

§. 67.

Pastuchów, przekraczających przepisy ustawy leśnej, karać należy według §. 62.

Ktokolwiek zrywa, niszczy, lub w jakibądź sposób uszkadza albo psuje znaki ochronne, winien wynagrodzić szkodę, i oprócz tego ulega jako przestępca leśny karze aresztu od 1 do dni 3, lub grzywnie od 5 do 15 złr. m. k., jeżeli tem nie popełnił czynu, według powszechnej ustawy karnej ukarać się mającego.

§. 68.

Postępowanie względem wszelkich czynów karogodnych, popełnionych przeciw bezpieczeństwu własności leśnej, które

ulegają karze według powszechnej ustawy karnej, prowadzić będą sądy karne w miarę istniejących ustaw.

Jeżeli zaś czyny te nie są niczem innym, jak tylko powyżej wymienionemi przekroczeniami (przestępstwami leśnemi §§. 60—67), lub też przekroczeniami przepisów, wydanych co do spławu drzewa i budowli spławowych (§. 41), natenczas postępowanie karne i osądzenie przestępców, należy do władz politycznych, jak to przepisaniem jest względem przekroczeń posiadaczy lasów (§. 18), tudzież względem czynów i zaniechań wzbronionych w §. 44. do §. 51. włącznie.

Przez przedawnienie ustaje dochodzenie i kara za czyny i zaniechania w ustawie z 3. grud. 1852. przewidziane jeżeli obwiniony w przeciagu 6 miesięcy od dnia popełnionego czynu pod śledztwo nie był podciągnięty. Niepotrzeba w tej mierze ziszczenia się warunków §. 531 ust. karnej pod a) b) c) przepisanych. (Rozp. min. z 3. maja 1855 dz. ust. p. 1. 84.)

Prośby w drodze łaski wniesione, jako rekursy się uważają a przedawnienie uwzględnia się z urzędu, jeżeli orzeczenie nie jest prawomocnem. Jeżeli orzeczenie jest prawomocnem, natenczas przedawnienie tylko o tyle uwzględnione zostanie, iż służyć może do zmniejszenia kary; wynagrodzenie szkody zmniejszone być nie może. (Rozp. min. z 4 czerwca 1854. 1, 5.437.

§. 69.

Postępowanie względem takich przekroczeń, rozpocząć należy nie tylko na żądanie poszkodowanego, albo wskutek doniesienia urzędnika lub sługi ustanowionego i urzędownie zaprzysiężonego do dozoru lasów, pól, winnic i tym podobnych, czy to publicznie przez gminę, czy też przez osobę prywatną (służbę leśną dozorującą [§. 52], stróżów pól, ogrodów i winnic), tudzież wskutek doniesienia urzędnika lub sługi publicznych władz bezpieczeństwa, w szczególności żandarmów i strażników skarbowych, lecz także i wtenczas, gdy władza polityczna w jakikolwiek bądź inny sposób otrzyma wiadomość o popełnionem przestępstwie leśnem.

§. 70.

Rzeczonym osobom wolno czynić doniesienia podobne za każdym razem osobno, ustnie lub na piśmie, albo też

w wykazie co miesiąc podać się mającym do władzy politycznej tego okręgu, w którym przekroczenie popełnionem zostało; wykaz ten wypełnić należy według formularza załączonego pod **B**.

Wszystkie podania w postępowaniu o przekroczenia ustawy lasowej są wolne od stempla (Reskrypt min. Skarbu z 11 lutego 1854 l. 1791).

Zgodnie z tymi wykazami, nie będzie się nawet prowadzić formalnego protokołu przy śledztwie karnem, jak najspieszniej rozpocząć się mającym, lecz należy śledztwo to w głównych tylko punktach zamieścić w rejestrze karnym według wzoru **C**., a stronom interesowanym na żądanie zamiast odpisów wyroku, wydać wyciąg z tego rejestru.

§. 71.

Przeciw orzeczeniom wydanym z powodu takich przekroczeń, tudzież z powodu przekroczeń posiadaczy lasów (§. 18). niemniej z powodu czynności i zaniechań wzbronionych, wymienionych w §§. 44. do 51 włącznie, dopuszczalne są do wyższych władz politycznych te środki prawne, jakich dopuszczają ustawy istniejące o przekroczeniach (§. 77).

Przepisy o postępowaniu w obec władz politycznych w skutek takich przekroczeń, zawarte są w rozporządzeniach z 20 kwietnia 1854 l. 96, z 3 kwietnia 1855 l. 65, z 5 marca 1858 l. 34 i z 31. stycznia 1860 l. 31. dz. u. p.

Rozdział szósty.

O postanowieniach co do wynagrodzenia szkody w lasach zrządzonej.

§. 72.

Ktokolwiek stał się winnym czynu karogodnego przeciw bezpieczeństwu własności leśnej, winien jest wynagrodzić pokrzywdzonemu posiadaczowi lasu wszelką szkodę, a zatem nie tylko wartość skradzionego płodu leśnego, lecz także pośrednią

stratę, wyrządzoną wskutek przeszkodzenia lub zmniejszenia siły produkcyjnej lasu.

Właściciele lasów, którym wynagrodzenie szkody w lasach zrządzonej przyznano, mają po upływie czasu do rekursu przeznaczonego, albo po rozstrzygnięciu rekursu, o ściągnięcie kwoty przyznanej, z odwołaniem się na prawomocne orzeczenie, wnieść prośbę, gdyż tylko na podstawie takiej prośby środki przymusowe przeciw szkodnikom zarządzone być mogą. (Rozp. Rządu kraj. Krakowskiego z 10. stycznia 1858 l. 36.741.)

§. 73.

Ażeby władze mogły powziąć z pewnością wysokość szkody, obowiązana jest służba leśna ocenić rodzaj i wielkość uszkodzenia, według zasad zawartych w dodatku D.

Szczegóły podane przez dozorującą służbę leśną, potwierdzi lub sprostuje przełożony nad nią urzędnik leśny.

§. 74.

Jeżeli dozorująca służba leśna nie pozostaje pod kierownictwem urzędników leśnych, lub jeżeli doniesienie o uszkodzeniu uczynią inne osoby, nie zaś wspomniona służba dozorująca, natenczas władza polityczna powołać winna do oszacowania szkody jednego z najbliższych urzędników leśnych, lub w braku takich urzędników, innego biegłego bezstronnego, od którego osobną ku temu przysięgę odebrać należy.

§. 75.

Jeżeli powstaną uzasadnione wątpliwości co do prawdziwości oszacowania szkody, wówczas władza polityczna obowiązana jest dochodzić i oszacować na miejscu szkodę przez swego delegata, z przybraniem o ile możności dwóch zaprzyęszonych bezstronnych, przez nią wybranych znawców.

§. 76.

W każdym okręgu władzy politycznej, a według potrzeby nawet w pojedynczych jego częściach, obowiązane są władze polityczne, w porozumieniu z znawcami, zaraz po ogłoszeniu

niniejszej ustawy, ułożyć taryfę wynagrodzenia szkód leśnych, według zasad, wyrażonych w załączeniu D., mającą służyć za podstawę wymiaru wynagrodzenia. Taryfę tę zmienić należy, jeżeli po jakimś czasie ceny drzewa doznały znacznej zmiany; wolno jednakże poszkodowanemu który w pojedynczych wypadkach mniema, iż wyższego wynagrodzenia szkody domagać się może i jest w stanie to udowodnić, wstąpić na zwykłą drogę prawa.

Przy orzeczeniu co do wynagrodzenia szkody należy się stósować tylko według taryfy bez różnicy, czy rzeczywista nastąpiła szkoda lub nie, czy szkodnik jest posiadaczem służebnictwa, lub nie. (Reskr. min. z 21. paźd. 1854. l. 19,845.)

Przyznane w drodze orzeczeń karnych o przestępstwa lasowe, kwoty wynagrodzenia szkód, ściągane bywają w myśl ces. rozp. z 20 kwietnia 1854. l. 96 dz. u. p. przez władze polityczne w tej rozciągłości, jaką władzom tym ustawy nadają pod względem egzekucyi. (Reskr. min. z 17. kwietnia 1871 l. 5054.)

Rozdział siódmy.

O instancjach.

§. 77.

Ktokolwiek rozporządzeniem wydanem na mocy niniejszej ustawy lasowej przez niższą władzę polityczną, mieni się być pokrzywdzonym, może od tego założyć rekurs do wyższej władzy politycznej. Jeżeli rezolucya rekurowana obejmuje w sobie postanowienia co do kary (§§. 2, do 18, 41, 44, 45, 48, 50, 60, 61, 62 i 67), natenczas ma być zastosowanym §. 71.

Zresztą obowiązują następujące przepisy co do odwołań, pozwolonych na mocy niniejszej ustawy:

- a) Jeżeli orzeczenie wydanem zostało przez władzę polityczną najniższą (§§. 9, 18, 23, 24), wówczas rekurs założonym być winien do władzy politycznej krajowej, a w trzeciej instancyi do Ministerstwa spraw wewnętrznych, które wszakże zawsze, t. j. także w przypadkach pod b), c), i d) wyrażonych, orzekać będzie tylko w porozumieniu z Ministerstwem kultury krajowej i górnictwa.

Z powodów ważnych, do których w szczególności należy unikanie kosztów, może władza obwodowa otrzymać od władzy krajowej ogólne lub szczegółowe upoważnienie do orzekania zamiast niej w drodze delegacji; przeciw temu orzeczeniu służy prawo rekursu do Ministerstwa, jednakże przez władzę krajową, która swoją opinią przyłączyć winna.

- b) Jeżeli władza krajowa powołana jest do orzekania w pierwszej instancji, (§§. 2, 9, 20, 25, 26, 30), natenczas rekurs idzie do władzy krajowej i do Ministerstwa spraw wewnętrznych.
- c) Jeżeli pierwsze orzeczenie zastrzeżone jest władzy politycznej krajowej (§§. 21, 26 i 30), natenczas dalszy rekurs ma miejsce tylko do rzeczzonego Ministerstwa, od którego dalsze powołanie nawet w tym przypadku jest niedopuszczalnem, jeżeli
- d) jemu pozostawionem zostało prawo orzekania bezpośredniego (§§. 2., 26. i 30).

Co się tyczy władzy, do której, tudzież czasu, w którym rekurs podanym być ma, obowiązują w tym przedmiocie powszechne przepisy polityczne.

Władza polityczna, od orzeczenia a względnie uchwały której, założono rekurs, może wskutek rekursu zmienić swoją uchwałę lub orzeczenie, jeżeli przez tę uchwałę nikt jeszcze nie nabył prawa. Jeżeli władza polityczna uchwały swej zmienić niechce, lub wskutek tego, iż inni prawa z niej nabyli — zmienić nie może, winna przedłożyć rekurs władzy wyższej w najprostszej formie i w przeciągu najdalej ośmiu dni; a gdyby z powodu dochodzeń lub z innych jakichkolwiek powodów dotrzymanie tego terminu było niemożliwem, winna każde przekroczenie tegoż przy przedłożeniu rekursu usprawiedliwić. (Rozp. min. z 30. sierpnia 1868).

Termin rekursu w powszechności jest 4 tygodniowy. Rozp. min. z 22. czerwca 1866.

Naczelną władzą w sprawach lasowych i policyi lasowej jest obecnie Ministerstwo rolnictwa (Rozp. min. z 29. stycznia 1868. l. 12. dz. p. p.)

Dan w Naszem Cesarskiem głównem i stołecznem mieście Wiedniu dnia trzeciego grudnia, roku tysiąc ośmset pięćdziesiątego drugiego, panowania Naszego w roku piątym.

L. S. Franciszek Józef.

Załączniki.

Załącznik 4.

Wzór.

Rota przysięgi dla personalu leśniczego.

Przysięgam, iż zawsze z jak największą starannością i wiernością strzedz i chronić będę powierzoną dozorowi memu własność leśną, iż bez względu na osobę, doniosę sumiennie o wszystkich tych, którzy w jakibądź sposób szkodę w niej wyrządzić usiłują, lub w rzeczy samej szkodę wyrządzają; iż w miarę potrzeby zajmę im w sposób ustawą przepisany rzeczy lub przytrzymam ich samych; iż bez winy, nikogo niesłusznie nie oskarżę, ani nań podejrzenia nie rzucę; iż wszelką szkodę o ile można oddalać będę, a o wyrządzonej szkodzie sumiennie i według najlepszej wiadomości mojej doniosę i takowe oszacuję, również jak naprawienia jej w drodze ustawą wskazanej domagać się będę; iż wypełnienia obowiązków moich bez wiedzy i pozwolenia przełożonych moich, wyjąwszy nieuchronną przeszkodę, nigdy nie zaniedbam, i z powierzono mi majątku, każdego czasu należyty rachunek zdawać będę. Tak mi Panie Boże dopomóż!

Załącznik B.

Wzór.

Wykaz miesięczny

przekroczeń przeciw bezpieczeństwu własności lasów i przestępstw leśnych, które podpisany w ciągu miesiąca ..... podał do wiadomości urzędu (władzy) .....

Liczba porządkowa	Imię i nazwisko, stan, rzemiosło lub zatrudnienie i zamieszkanie obwinionego	Oznaczenie przekroczenia, o które obwinionego zaskarżono	Czas (dzień i godzina) kiedy i miejsce gdzie przekroczenie popełnione zostało	Kto spotkał zaskarżonego; czy tenże schwytyany został na góracym uczynku, lub obwinionym zostaje w skutek innych spotrzeżeń, czy i którzy świadkowie zeznać to mogą, czy obwiniony przyznanym został, czy dał zastaw, i t. p.	Wykazanie rodzaju i wysokości szkody, przez przekroczenie wyrządzonej,	Uwaga

Załącznik C.

Wzór.

Wykaz kar

za przekroczenia przeciw własności lasów i przestępstwa leśne, które w urzędzie (u władzy) ..... podpadły pod śledztwo karne.

Liczba porządkowa	Imię i nazwisko, wiek, stan, rzemiosło lub zatrudnienie i zamieszkanie obwinionego	Imię i nazwisko wiek, stan, rzemiosło i zamieszkanie osób występujących jako oskarżyciele, poszkodowani lub donosiciele	Oznaczenie przekroczenia, o które obwinionego zaskarżono	Dokładne wyszczególnienie świadków, którzy za i przeciw zaskarżonemu zeznali	Oznaczenie tych okoliczności, które przez władzę (urząd) ..... za udowodnione przyjęte zostały	Treść wyroku wydanego przez władzę (urząd) ..... wraz z własnoręcznym podpisem przełożonego i protokołuującego	Wynagrodzenie szkody przyznane wyrokiem	Uwaga

Załącznik D.

Zasady, według których taryfa wynagrodzenia szkód leśnych ma być sporządzoną i szkoda wynagrodzoną.

§. 1.

Przy ustanowieniu taryfy wynagrodzenia szkód leśnych, należy rozróżnić następujące gatunki drzewa, jako to:

1. Drzewo opałowe (na opał zwyczajny, na główne, węgle, do czyszczenia rudy i

2. drzewo budulcowe i wyrobowe (w pniach całych, kraglakach i klocach, drzewo użytkowe i na spyżęty, drzewo do machin i t. d.

Te dwa główne gatunki podzielić należy dalej stosownie do rodzaju drzew, jakie w pewnym miejscu najwięcej na względ zasługują, (z których jednakże zebrane być mogą w jeden oddział wszystkie mające prawie równą wartość) według ich przymiotów na

- a) gatunek najlepszy, •
- b) średni, i
- c) najpośledniejszy.

Dla każdego z tych podziałów należy następnie oznaczyć przecietne ceny leśne, a to raz od jednej, a w razie bardzo niskich cen drzewa, od więcej stóp sześciennych stałej masy drzewa, po odciagnieniu kosztów za ścięcie i obrobienie; zaś drugi raz od miejscowych miar sześciennych. Pierwsze ceny odnoszą się do drzew stojących na pniu i łatwo mogący być ocenionemi jako pnie kragłe, przy doliczeniu ewentualnych kosztów obrobienia. Drugie ceny, ściągają się do drzewa ściętego i już porąbanego o ile takowe z powodu przekształcenia swego i powstających przytem odpadów nie może być obrachowane jako drzewo kragłe. Drzewo przywłaszczone w ciągu rąbania i przyrządzenia ma być uważanem tak, jak gdyby było już zupełnie porąbane.

§. 2.

Przecietne ceny leśne innych płodów leśnych, sprzedawanych w pewnych miejscach za stałe ceny, tudzież ceny za zwyczajnej ich miary, należy oznaczyć tak z policzeniem kosztów pozyskania jak bez takowych.

Taryfy obejmować winny także zwyczajną płacę dzienną wyrobnika prostego, płacę za przywóz i wartość jednego morga paszy, według klas głównych jej jakości.

W razie kradzieży drzewa, wynagrodzoną być ma szkoda zawsze według cen w taryfie oznaczonych, jeżeli przytem nie odcięto, lub nie oderwano wierzchołków, konarów lub gałęzi, albo jeżeli nie powydobywano, albo nie uszkodzono młodych roślin drzewnych.

Wspomniane ceny mają być płacone:

1. pojedynczo,

- a) za drzewo już ścięte i porąbane, za drzewo przeznaczone do ścięcia, lub przypadkowo leżące na ziemi, albo za drzewo połamane;
- b) za drzewa i drażki suche przygłuszone, lub jeszcze rosnące, jeżeli wyjęto je ze stanu zwartego, a nie należą do rodzajów drzew szczególnie cennych, lub gdzie indziej tylko inne rodzaje przetykających;
- c) za karczowanie pniaków, jeżeli doły przez to utworzone znowu wyrównano, a pniaki nie były potrzebne jako środki zabezpieczające, ani też spodziewać się nie było można że na nowo wypuszczać będą.

2. Półtora raza

- a) za drzewa i drażki rosnące jeszcze, jeżeli dwa lub więcej obok siebie stojących, wyjęto ze stanu zwartego, a przez to oprócz przerzedzenia, nic więcej się nie stało, lub jeżeli je pojedynczo wyjęto ze stanu obrzedniego;
- b) za tu i owdzie pozostawione młode pnie i drzewa wysokopienne lub drzewa szczególnej wartości, choćby pośledniej jakości, znajdujące się pojedynczo w zwartym drzewostanie.
- c) za karczowanie pniaków, jeżeli pod 1. wzmiankowane łągodzące okoliczności tylko po części zachodzą.

3. Podwójnie,

- a) za drzewa i drażki rosnące, jeżeli dwa lub więcej obok siebie stojących wyjęto z miejsc przerzedzonych, lub tyleż z miejsc zwartych tak, że przez to spowodowano więcej jak stan obrzedni;
- b) za pozostawione tu i owdzie młode pnie i drzewa wysokopienne, lub drzewa szczególnej wartości i dobrej jakości, znajdujące się tylko pojedynczo w drzewostanie;

c) za karczowanie pniaków, jeżeli łągodzące okoliczności pod 1. wyszczególnione wcale nie mają miejsca.

Za drzewo budulcowe i wyrobowe, należy ceny taryfowe policzać tylko przy płacy pojedynczej; przy płacy w kwotach półtoracznych lub podwójnych, należy przewyżki za takowe, obliczać tylko według cen najlepszych gatunków drzewa opałowego. Koszta za wywóz, jeżeli są jakie, wynagrodzić należy osobno właścicielowi lasu.

§. 4.

W razie uszkodzeń zrzadzonych przez narębywanie i nacinanie drzew lub drążków stojących, przez nawiercanie takowych, zakarbowanie, przez łażenie na drzewa za pomocą żelazek, podczas wywożenia drzew i kamieni, przez obijanie drzew, lub przez odkrywanie ich korzeni, kwotę wynagrodzić się mającą obliczyć należy według dziesiątej części wartości całej masy pnia uszkodzonego. Ta kwota wynagrodzić się mająca ustanowioną być winna w czwartej części całej masy pnia, jeżeli drzewa i drążki stojące z kory w jakibądź sposób odarte zostały. Jeżeli szkoda wyrządzoną była przez ścięcie, lub oderwanie wierzchołków, konarów lub gałęzi, czy to z liściem lub szpilkami, czy też bez takowych, wówczas szkoda wynagrodzoną być ma według kwoty, odpowiadającej gatunkowi i podwójnej sześcienniej objętości drzewa uszkodzonego.

Jeżeli zaś obawiać się należy, iż uszkodzone drzewa wstrzymane zostaną przez to w przyroście, wówczas rzeczone kwoty płacone być mają półtoracznie, a nawet podwójnie jeżeli jest obawa, iż pnie uszkodzone zupełnie uschną. Pręciki na miotły, pręty, wicie, kije cienkie, laski na obręcze, policzyć należy jako chrust, jeżeli je wzięto z drzewa leżącego, a oraz nie ma dla nich ustanowionych cen osobnych; jeżeli zaś wzięto je z pni lub drążków stojących, policzyć je należy jako ścięte konary i gałęzie; jeżeli nakoniec młodych pni w ten sposób użyto, natenczas policzyć je należy tak jak młode rośliny drzewne. Grubsze laski na obręcze policzone będą za drzewo wyrobowe.

Jeżeli przy odarciu kory, kora nie była odebrana przestępcom, natenczas osobno ma być wynagrodzoną. Jeżeli dla kory nie są oznaczone pewne ceny, wówczas każdą stopę sześcienną stałej masy kory, którą na osobny cel użyć można, wyna-

grodzić należy podwójną wartością stopy sześcienną najlepszego gatunku drzewa opałowego, rodzaju odpowiedniego.

§. 5.

Za każdy sążeń kwadratowy gruntu leśnego, na którym dopuszczono się przywłaszczenia lub uszkodzenia młodych roślin drzewnych, należy od roślin drzewnych, mających lat dwa lub mniej, opłacić cenę pół stopy sześcienną jako wynagrodzenie szkody; za rośliny drzewne mające nad dwa a mniej jak sześć lat, cenę trzech czwartych części stopy sześcienną; zaś od roślin drzewnych, mających więcej jak lat sześć, należy opłacić cenę całej jednej stopy sześcienną stałej masy drzewa opałowego gatunku średniego i według taryfy za drzewo stojące wyznaczonej.

Ułamki sążni kwadratowych i ułamki krajcarów za całe uważane będą. Szeczone kwoty policzyć należy pojedynczo, jeżeli drzewka młode przywłaszczono sobie lub uszkodzono pojedynczo, jeżeli pozostałe nieuszkodzone rośliny znajdują się zawsze jeszcze dosyć gęsto, i jeżeli uprawa, w której uszkodzenie nastąpiło, nie była skuteczniona wydatkami nadzwyczajnymi; jeżeli zaś wspomniane okoliczności, szkodę zmniejszające, albo tylko w części, albo wcale nie mają miejsca, natenczas szkodę policzyć należy w kwocie półtoracznej albo ponwójnej.

§. 6.

Za przywłaszczone soki z drzew (żywicę, terpentynę, sok brzozy lub jaworowy), za owoce leśne, płonki, jagody, grzyby i czer, należy zawsze opłacać kwoty pojedyncze. Jeżeli wspomnianych przedmiotów nie odebrano przestępcom, a ceny ich nie są oznaczone, natenczas należy każdej osobie spotkanej przy zbieraniu, tudzież stosownie do ilości nazbieranego płodu, albo za żywicę i terpentynę, policzyć kwotę zawierającą w sobie zwyczajny najem dzienny dwa do ośm razy; za inne soki z drzewa, owoce leśne, grzyby, czer, policzyć należy jako wynagrodzenie czwartą część aż do całości zwykłej płacy najmu dziennego. Jeżeli podczas przywłaszczenia soków z drzewa, owoców leśnych, grzybów i czeru nastąpiło uszkodzenie drzew przez nawiercenie, zacięcie i t. p. natenczas szkodę tę osobno wynagrodzić należy.

§. 7.

Za osmykane liście, za podściółkę, ziemię, glinę, torf, kamienie, gips, darń, wykopane korzenie, trawę

leśną i ziola, jeżeli te plody nie będą odebrane przestępcom, a nie ma oraz pewnych cen na nie oznaczonych, policzyć należy od każdego brzemienia, czyli od tej ilości, którą osoba dorosła średniej siły bez nadzwyczajnego nateżenia z lasu wynieść może, wartość jednej czwartej części zwykłego najmu dziennego. Jeżeli rzeczony plody wywiezione będą za pomocą wozów, wówczas należy ciężar ocenić podług brzemion.

Kwota wynagrodzenia obliczona według taryfy lub według prawideł poprzednich ma być opłaconą:

- a) pojedynczo za liście osmykane z drzew leżących lub z pojedynczych gałęzi stojących drzew starszych; półtora raza, jeżeli wielką część kdrony drzew starszych, lecz mniej jak połowę gałęzi, lub pojedyncze gałęzie młodych drzew, liści pozbawiono; podwójnie zaś, jeżeli stojące starsze drzewa do połowy lub nad połowę, a młode nad trzecią część z liści ogołoczone zostały;
- b) pojedynczo, jeżeli przywłaszczono sobie podściółkę, lecz na żadnym miejscu całkowicie, jeżeli do zbierania nie używano grabi żelaznych, motyk lub innych narzędzi ostrych, jeżeli las nie jest już młody, ani też przeznaczony do odmłodnienia, jeżeli krótki czas przed tem nie było w nim przerebu, jeżeli grunt jest lepszej jakości, lub jeżeli podściół znajduje się w nadzwyczajnej ilości; półtora raza jeżeli jeden lub dwa z tych warunków nie są dopełnione; podwójnie, jeżeli więcej warunków nie zostało dopełnionych;
- c) pojedynczo, jeżeli przywłaszczono sobie: ziemi, torfu, gliny, kamieni, gipsu, darni, trawy, ziola, dalej, jeżeli przy zakazanem kopaniu korzeni grunt nie został zmieniony ze szkodą; zaś półtora raza lub podwójnie, jeżeli zmiana taka zrządzoną została, w miarę tego, czy jest mniejszą lub większą.

§. 8.

Za każdy sążeń kwadratowy gruntu leśnego, który zostanie ze szkodą zmieniony: przez utworzenie nowych lub używanie już zaniedbanych dróg i ścieżek, przez założenie spustów (żłobów ziemnych i t. p.), przez niedozwolone odprowadzanie wody, założenie węglarni, i t. d., może być jako wynagrodzenie żądaną ceną sążnia kwadratowego pastwiska takiej ja-

kości, jaką miał grunt leśny przed szkodliwą jego zmianą. Jeżeli się obawiać można dalszego rozszerzenia powstałych ztąd złych skutków, wówczas opłacić należy tę kwotę półtora raza lub podwójnie, w miarę tego, jak obawa jest większej lub mniejszej wagi.

Uszkodzenia drzew stojących i młodych latorośli, które się wydarzają przy takich szkodliwych zmianach gruntu leśnego, lub przez przywłaszczenia, wyszczególnione w poprzedzającym §. 7., osobno wynagrodzone być winny.

§. 9.

Od każdej sztuki bydła, które wpędzone zostanie do lasów obcych bez pozwolenia lub nad oznaczoną ilość, rodzaj lub klasę wieku, lub w miejsca zagajone albo w czasie niepozwolonym, żądać można jako wynagrodzenie:

od konia, mułu lub osła, przynajmniej półwyrosłych	cenę 8
od niedorosłych do połowy	„ 6
od sztuki bydła rogatego najmniej półwyrosłego	„ 4
od niedorosłego do połowy	„ 3
od kozy lub kozła bez różnicy	„ 2
od świni	„ 1
od owcy	„ $\frac{1}{4}$

stóp sześciennych masy drzewa na pniu stojącego, średniego gatunku i rodzaju, znajdującego się w odpowiedniej, lub, jeżeli są golinizny, w graniczącej z niemi części lasu, przypuszczając że cena drzewa nie wynosi mniej jak 1 kr. m. k. za stopę sześcienną masy stałej drzewa. Jeżeliby ta cena mniej wynosiła, wówczas policzony być może jako wynagrodzenie 1 kr. mon. konw. za każdą stopę sześcienną stałej masy drzewa.

Wyszczególnione kwoty opłacone będą półtora raza, jeżeli miejsca zagajone są bardzo młode zarośle naturalne lub uprawy, lub też jeżeli i tak już tyle bydła na paszę do lasu wypędzonym zostało, jak to ze względów gospodarskich jest dopuszczalne lub jeżeli właściwość ziemi, stan pogody albo udowodnione dłuższe trwanie lub powtarzanie takiego nieprawego jeżdżenia, spowodują większe uszkodzenie; podwójnie zaś, jeżeli zachodzą dwie lub więcej takich okoliczności obciążających.

Osobnego wynagrodzenia za uszkodzone młode rośliny i zepsute uprawy nie można żądać, oprócz wyrzeczonych kwot wynagrodzenia. Wolno jest jednakże skarżącemu żądać jednego lub drugiego sposobu wynagrodzenia.

§. 10.

W razie uszkodzeń, które w poprzedzających §§-ch nie są szczególnie wyrażone, należy oszacowanie wynagrodzenia pojedynczego lub kilkakrotnego uczynić według tych wskazówek, jakie podają wyliczone uszkodzenia podobne.

§. 11.

Jeżeli przywłaszczone płody leśne w jakikolwiek sposób zostały zwrócone właścicielom lasów, natenczas można tylko żądać takiej kwoty jako wynagrodzenie, którąby opłacić wypadło oprócz odnośnej kwoty pojedynczej.

Rozporządzenie c. k. Ministerstwa Rolnictwa z dnia 3. lipca 1873. l. 6.953., wydane w porozumieniu z c. k. Ministerstwem Spraw Wewnętrznych,
co do ściślejszego wykonania ustawy lasowej, przedsiębrania rewizyj lasowych i założenia katastru lasowego.

(Z mocą obowiązującą dla królestw i krajów w Radzie Państwa reprezentowanych).

Chcąc usunąć ponawiane z różnych stron zażalenia na nieodpowiedne lub niedostateczne wykonywanie ustawy lasowej z dnia 3. grudnia 1852. (D. u. P. Nr. 250.) i na powstający ztąd w niektórych okolicach upadek kultury lasowej, i chcąc z drugiej strony tej nader ważnej gałęzi gospodarstwa krajowego użyzyć gorliwej i ustawicznej władz politycznych opieki, która już z mocy ustawy lasowej jest ich obowiązkiem, a która sama jedna skutecznie przestrzedz zdoła tak doniosłych, bo prywatnych zarówno, jak publicznych stosunków dotyczących, względów energicznej i silnej obrony mienia i należytej ochrony lasów, postanowiło Ministerstwo Rolnictwa w porozumieniu z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych w wykonaniu ustawy lasowej i uzupełniając wydaną dla inspektorów lasowych instrukcję rozporządzić, co następuje:

I. Nadzór nad gospodarką leśną w ogólności.

§. 1.

Władze polityczne, mając przekazane sobie wykonanie ustawy lasowej, winne przedewszystkiem w myśl ustawy nadzorować gospodarkę we wszystkich lasach swego okręgu, i na każde doniesienie, wniesionr do siebie w myśl §. 22. ustawy lasowej, bądź to o samowładnem użyciu gruntu lasowego na inne cele, bądź to o zaniechaniu zadrzewiania, o spustoszeniach lub niewłaściwym sposobie gospodarowania, zarządzić natychmiast obchodzenie, i wydać orzeczenie, zadość czyniące względem kultury lasowej.

W myśl §§. 68 i 69. ustawy lasowej mają też władze polityczne wdrożyć i przeprowadzić śledztwo karne, skoro w jakikolwiek sposób powezmą wiadomość o wykroczeniu przeciw bezpieczeństwu własności leśnej, o ile takowe nie podlega rozpoznaniu sądów.

Ustawa lasowa, powołując się w §. 23. na §. 22., sama na to wskazuje, że władze polityczne przy wykonaniu wytkniętych powyżej celów cpierać się mają na postanowieniach §. 22., a względnie §. 52. ustaPy lasowej. Według tych postanowień zaś należy celem odpowiedniego wykonania przepisów prawnych, kultury leśnej dotyczących, zniewolić właścicieli większych lasów, których obszar władza krajowa ze względu na istniejące stosunki oznaczy, aby ustanowili fachowych i od rządu za uzdatnionych uznanych leśników, przydając im dostateczną ilość strażników i nadzorców.

Zważywszy, że ci leśnicy i pomocnicy, zwłaszcza, jeśli w myśl §. 52. ustawy lasowej są zaprzysiężeni, winni z pominięciem wszelkich względów osobistych, donosić o każdym uszkodzeniu własności leśnej i żądać pomocy prawnej; tedy już wzgląd na kulturę lasową, równie jak własny interes władz do wykonania ustawy lasowej powołanych wymaga tego, aby przytoczone powyżej przepisy co do ustanawiania leśników i straży leśnej, gdzie to dotąd nie nastąpiło, bezzwłocznie wykonano.

II. Organa techniczne dla leśnictwa.

§. 2.

Ażeby władzom politycznym przy wykonaniu przekazanych im w zakresie leśnictwa czynności nie zbywało na sta-

łych fachowych doradcach, a w szczególności, ażeby te władze skutecznie wykonywać mogły poruczony sobie nad lasami nadzór, ustanowiono kosztem skarbu publicznego leśników fachowych, określając osobnemi instrukcjami zakres ich działania. Przeto jednak nie zwolniono władz politycznych od obowiązku czuwania nad ścisłym wykonaniem przepisów lasowych, także przez inne poddane sobie organa polityczne, a w razie potrzeby przeprowadzenia prawem przepisanego postępowania. Z drugiej znów strony przydani władzom politycznym leśni i fachowi nie powinni ograniczać się jedynie na dostarczaniu wyjaśnień i opinii, których w specjalnym wypadku, zażąda władza, lecz w myśl swej instrukcyi i celem sprężystego wykonania ustawy lasowej, działać mają więcej samodzielnie. Winni w szczególności przysporzyć sobie dokładny i obszerne poglądy na stosunki w lasach swego okręgu urzędowego, by w danym razie zrzucić to, czego wywaga interesu kultury krajowej, lub też aby właściwem przedstawieniem rzeczy lub odpowiedniami wnioskami, spowodować wkroczenie władzy politycznej.

III. Nadzór nad gospodarką leśną w poszczególnych kierunkach.

§ 3.

K o r c z u n k i.

Władze czuwać mają nad tem, aby nie usuwano żadnego gruntu z pod uprawy leśnej, bez osobnego na to zezwolenia, aby zaś tego zezwolenia nie dawano, gdzie nie ma wszystkich wymogów, wskazanych w §. 2. ustawy lasowej.

Gdyby nadybano grunty lasowe, wyjęte samowładnie z pod uprawy leśnej, należy w myśl powołanego paragrafu ustawy lasowej zarządzić bezzwłocznie dochodzenie, i przytem prócz faktycznego stanu rzeczy sprawdzić jeszcze, czy ze względów publicznych można udzielić dodatkowego zezwolenia na korcunek, lub nie, a w ostatnim razie, w jaki sposób nastąpić ma zasilenie wykorczowanych obszarów. Według wyniku przeprowadzonego dochodzenia, wyda polityczna władza powiatowa orzeczenie karne przeciwko tym, którzy się stali winnymi samowładnego korczenia, a zarazem zarządzi, co pod względem zalesienia uzna za stosowne. Zresztą należy w tej mierze zastosować rozporządzenie Ministerstwa Rolni-

ctwa z dnia 2. sierpnia 1872. l. 7.281. Dozwolone korczunki wpisywać będzie każda powiatowa władza polityczna w wykaz, sporządzony według wzoru **A.** Co do korczunków już dozwolonych, ale jeszcze nie dokonanych, wpisze odnośne daty w przeciągu dwóch lat na podstawie aktów, w przyszłości zaś wciągnie je zaraz przy wygotowaniu prawomocnego rozporządzenia.

Wykazy te należy utrzymywać bez przerwy dokładnie i wiarygodnie.

§. 4.

Z a d r z e w i e n i e.

Jeżeli władza polityczna w myśl §. 2. ustawy lasowej nakaże zadrzewienie, winna zarazem, o ile to potrzeba do wykonania nakazu, wydać odpowiednie polecenia, a to stosownie do wyniku dochodzenia, pod względem zaś czasu i sposobu zadrzewienia, według okoliczności także na podstawie wniosku fachowego leśnika. Gdyby zaś wykonanie wydanych nakazów szczególnych wymagało zarządzeń, należy pod tym względem, co potrzeba, postanowić.

Jeżeli z powodu samowładnego korczunku już przedtem przeprowadzono rozprawę i wydano nakaz zadrzewienia lub inne polecenie, przekona się powiatowa władza polityczna, czy dopełniono tych poleceń, a ewentualnie zarządzi, co potrzeba, celem wykonania takowych.

Powiatowa władza polityczna ma dalej nad tem czuwać, aby świeże zręby i dawniejsze płazowiny w terminie §. 3. ustawy lasowej przepisany, na las zapuszczono. Pamiętać jednak trzeba, że w tym celu nie wystarcza jednorazowe tylko przedsięwzięcie uprawy (zasiewu lub sadzenia), ale że w tymże czasie skutecznie należy także potrzebne uzupełnienia, dalej że nie należy młodych drzewek przedwcześnie w takiej wymiarować ilości, iżby przeto ucierpiało zwarcie zadrzewienia.

Jeżeli termin w §. 3. ustawy lasowej ustanowiony upłynął, a uprawy leśnej nie rozpoczęto, ani też niepodjęto potrzebnych ku temu przygotowań, i jeżeli uzasadniona zachodzi obawa, że właściciel lasu lub inni interesenci przez zaniechanie zagajen i innych ograniczeń, w wykonywaniu ubocznych użytków przeszkadzają naturalnemu zadrzewianiu, natenczas w myśl §. 2. ustawy lasowej winni być zmuszeni do przed-

siewzięcia uprawy, i ma im być wskazany w tej mierze dokładnie sposób postępowania.

Należy się jednak przytem trzymać zasady, że władza nakazać ma zadrzewienie takich tylko obszarów, które z przeznaczenia swego już dawniej jako las były używane, później zaś pod względem uprawy leśnej zostały zaniechane, i na których uprawa leśna dobry odniesie skutek.

Gdzie idzie o płazowiny większej rozległości, których zalesienia wymaga kultura krajowa lub inne względy publiczne, tam należy interesowanym udzielić stosownych wskazówek, co do sprowadzania sadzonek lub nasion, albo też podjęcia innego rodzaju uprawy leśnej, i użyzyć im w tym względzie pośrednictwa fachowych leśników.

Dla osiągnięcia tego celu, ma władza polityczna w odpowiedni sposób wpływać na to, aby w okolicach, gdzie brak sadzonek przydatnych do uprawy leśnej, zakładano kosztem gmin lub posiadaczy większych lasów szkółki nasienne lub rozsadniaki, z kądby także właściciele mniejszych posiadłości, za stosownem wynagrodzeniem, sprowadzać mogli sadzonki. Dążyć dalej należy do tego, aby, o ile na to stosunki pozwalają, urządzać gospodarstwa wzorowe, wzbudzające w posiadaczach mniejszych lasów zmysł prawidłowej gospodarki i zagrzewające ich do naśladowania.

W wypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie, można uczynić Ministerstwu Rolnictwa wnioski o udzielenie subwencji tego rodzaju zakładom.

Zadrzewienie przez władze nakazane zapisywać będzie każda władza powiatowa w wykaz, sporządzony według wzoru **B.**, przyczem pod względem sposobu zapisywania zachować należy przepis §. 3.

§. 5.

Pustoszenie lasów.

Z szczególną surowością winne powiatowe władze polityczne postępować w razie pustoszenia lasów.

Przytem mieć będą na uwadze, że w rzadkich tylko wypadkach spustoszenie lasu powstaje od razu w skutek jednej nieprawidłowej czynności, lecz że najczęściej jest ono wynikiem, dłuższego nad miarę wyciskiwania drzewa i ogołocenia

gruntu, nadto częstego i wczesnego pobierania ściółki, pniaków, trawy, pasania bydła, zbierania żywicy i t. d.

Czuwać tedy należy nad posiadaczem lasu, by nie pozwalał sobie takiej gospodarki lub takiego wyzyskiwania lasu, któreby się sprzeciwiało zasadom dobrego gospodarstwa lub postanowieniom ustawy lasowej.

Celem usunięcia zachodzących w tym względzie wadliwości, porozumie się przedewszystkiem rządowy leśnik fachowy z właścicielem lasu lub jego służbą leśną, jakoteż z tymi, którzy jako uprawnieni z tytułu służebności, są w tym interesowani.

Skoro władze polityczne z własnego dostrzeżenia lub z czyjogoś doniesienia powezmą wiadomość o pustoszeniach lasów, winne pod własną odpowiedzialnością przeprowadzić z całą energią urządowanie, przepisane w §. 4. ustawy lasowej. wydać zarazem polecenia potrzebne dla ochrony lasu, i czuwać nad ścisłym tychże wykonaniem.

Zarządzenia wydane z powodu zaszłej dezolacji, należy utrzymywać w ewidencji, zapisując je w wykazy zadrzewienia przepisane w §. 4.

§. 6.

Lasy ochronne.

Przy każdej sposobności zwrócą władze szczególną bacność na wysledzenie tych lasów lub części lasów, które w myśl §§. 6. i 7. ustawy lasowej, uważać należy jako lasy ochronne, i uprawić w sposób tamże wskazany. Skoro dostrzedz się da w tych lasach gospodarka sprzeciwiająca się postanowieniom ustawy, należy jak najrychlej przeprowadzić urządowanie przepisane §. 23. ustawy lasowej. Przy dotyczącym dochodzeniu ma się dokładnie zbadać i uzasadnić owe okoliczności, które tym lasom nadają charakter lasów ochronnych.

Orzeczenie uznające las lub część takowego jako las ochronny, ma dokładnie określić jego granice i sposób gospodarowania, a jeśli okaże się potrzeba nadzorowania przepisanej gospodarki, należy i pod tym względem, co potrzeba zarządzić, i osobom, którym nadzór ten się porucza, dać odpis prawomocnego orzeczenia.

Zastosowując analogicznie przepis §. 19. ustawy lasowej o lasach zjętych, można od rzeczonych osób odebrać przysięgę.

Jeżeli strony interesowane zażądają, aby lasy lub części lasów, oznaczone na podstawie dawniejszych orzeczeń jako lasy ochronne, ze względu na zmienione stosunki wydzielić z tej kategorii, to może to nastąpić tylko wtedy gdy dochodzenie przeprowadzone w myśl §. 20. ustawy lasowej, należyście wykaże dopuszczalność tego wydzielenia,

Powiatowa władza polityczna utrzymywać będzie ewidencję lasów ochronnych, wpisując je w sposób wskazany w §. 3. w wykaz, sporządzony według wzoru C.

Lasy zajęte (Bannwaldungen).

Postanowienia §. 6. o naznaczaniu lasów ochronnych i wydzieleniu takowych będą analogicznie zastosowane, także względem naznaczenia i wydzielenia tych lasów, dla których §. 19. ustawy lasowej, przepisuje szczególny sposób gospodarowania (zajęcie lasu, Bannlegung).

Władza polityczna ma baczną zwracać uwagę na zerwiska skał, zwałiska kamieni, lawiny, zszypiska i t. p., i usilnie o to się starać, aby lasy zapobiegające szkodliwym ich wpływom, należyście były zagospodarowane, a w razie potrzeby z urzędu zajęte w myśl §. 19. ustawy lasowej.

Co do takich lasów należy przedewszystkiem zbadać dokładnie okoliczność i uzasadniające zajęcie lasu (jako to: położenie i własność lasów, jakoteż przedmiotów zagrożonych, dotychczasowy sposób postępowania przeciw powstałym szkodom lub grożącemu niebezpieczeństwu), przesłuchać strony interesowane, i zwierzchności miejscowe, i zasiągnąwszy opinii znawców, ustanowić sposób gospodarki; wykonanie zaś bądźto zlecić samemu właścicielowi lub jego ofycyalistom, bądź też zabezpieczyć przez poruczenie zagospodarowania lasowego, osobno w tym celu ustanowionym osobom.

W taki sam sposób należy postąpić, jeżeli w myśl §. 20 ustawy lasowej wniesie kto żądanie o zajęcie lasu. Przy tem ustanowione będą jednocześnie wszystkie środki ostrożności, które łączyć się mają z przepisaną gospodarką, celem utrzymania zupełnego bezpieczeństwa, jakoeż zalesienie, czasowe wstrzymanie lub ograniczenie służebności, postawienie murów ochronnych, założenie okopów, reglacya wód i t. d.

Względem istniejących już z dawna lasów zajętych należy sprawdzić, czy wydane zarządzenia odpowiadają terażniejszym stosunkom, i wysłuchawszy interesowane strony, wprowadzić potrzebne zmiany.

Zajęte lasy oznaczone będą wedle możliwości stosownymi napisami lub tablicami i wpisywane w wykaz, który każda powiatowa władza polityczna według wzoru **D.** ma sporządzić, i według wskazówek danych w §. 3. wypełniać.

§. 8.

Służebności leśne.

Władze polityczne i przydani im leśnicy fachowi, czuwać będą nad tem, aby lasy, na których ciężą służebności (użytkowanie z drzewa, paszy, ściółki i t. d.) nie tylko były utrzymane, lecz także zagospodarowane w sposób trwały i stosowny, i aby się z nimi obchodzono w myśl §§. 9. i 17. ustawy lasowej.

Gdzieby dostrzeżono gospodarki, sprzecznej z temi przepisami o służebnościach leśnych, należy temu bezzwłocznie zaradzić, zastosowując postanowienie karne §. 18. ust. lasowej.

Jeżeli w takich lasach do zabezpieczenia przepisanej w §. 9. ustawy lasowej, trwałej i stosownej gospodarki potrzeba planów gospodarczych, spowodować należy sporządzenie takowych, gdzie wcale nie istnieją, lub ich zmianę i polepszenie, gdzie się okażą wadliwymi. W szczególności zachowany być ma przepis §. 14. o wydaniu asygnat na użytki, wypływające z służebności.

Gdzie położone są śród lasu obce grunta (enclave) szkodliwe gospodarstwu leśnemu, lub gdzie zachodzą tego rodzaju rozdrobnienia gruntów a stosowną ugodą (zamianą gruntów i t. p.) złemu dałoby się zaradzić, tam należy na to zwrócić uwagę stron interesowanych, i w razie potrzeby przedstawić im projekt uregulowania.

§. 9.

Lasy zostające pod publicznym zarządem lub pod szczególnym nadzorem publicznym.

Szczególną bacność zwracać należy na lasy zostające pod publicznym zarządem, lub pod szczególnym nadzorem

publicznym, a więc w szczególności: lasy rządowe, lasy należące do fundacyj, będących pod publicznym zarządem, do innych fundacyj lub korporacyj, do gmin lub części gmin (miejscowości), tudzież lasy pod względem leśnej polityki na równi stojące z lasami gminnymi, a należące do spółki lub do ogółu uprawnionych, i przeznaczone w całości lub częściowo do wspólnego używania przez pobór drzewa, pasanie lub pobór ściółki, dalej lasy spółek akcyjnych, posiadaczy fideikomisów, albo osób zostających pod opieką lub kuratelą.

Przy wymienionych lasach mieć należy na oku nie tylko względy ustawy lasowej, lecz także względy nadające się z osobnych ustaw lub rozporządzeń, lub osobnych od władzy rządowej ustanowionych, lub zatwierdzonych statutów, wyroków lub innych nakazów, o ile przez to przepisany lub w ogóle uzasadniony jest sposób szczególnej, mianowicie trwałej gospodarki.

Jeżeli gospodarka w tych lasach okaże oczywiste wadliwości, sprzeczne z istniejącymi ustawami, rozporządzeniami statutami, wyrokami lub nakazami, w szczególności także wtedy, jeżeli niema odpowiednich planów gospodarczych, albo jeżeli niema ustanowionej niezbędnej do zagospodarowania i ochrony lasów ilości gospodarzy i dozorców leśnych, albo jeżeli w lasach, które z mocy osobnych zarządzeń trwałe mają być uprawiane, okaże się gospodarka na szwank narażająca trwałość uprawy; tedy na ten stan rzeczy i na zachodzące braki, zwrócić należy przedewszystkiem uwagę tych osób, do których zakresu działania usunięcie wadliwości, a szczególnie ustanowienie leśników i dozorców bezpośrednio należy, a według potrzeby także wyższych organów administracyjnych lub nadzorczych; zarazem jednak zarządzić, co na ten wypadek ustawa przepisuje.

Jeżeli lasy do spółek należące, nie mają należycie urządzonej administracji, takowa zaś jest potrzebną do utrzymania prawnego porządku lasowego i wykonania ustawy lasowej, mianowicie §. 14. tej ustawy o wydawaniu asygnat, albo też do innych zarządzeń, mających na celu podniesienie kultury leśnej, tedy należy wpłynąć na ustanowienie takiej administracji.

W szczególności jeżeli w lasach należących do gmin, miejscowości lub spółki, służy użytkowanie z drzewa, pasy lub ściółki, a użytki te co do sposobu wykonywania i roz-

ciągłości nie są określone, spowodować należy uregulowanie tego użytkowania, o ile być może stosowne i gospodarcze.

Uskutecznienie odpowiednich zarządzeń w zakresie leśnictwa, nastąpić ma w lasach gminnych na podstawie uchwały gminnej, powziętej w myśl ustawy gminnej, w lasach zaś należących do spółki na podstawie osobnego regulaminu lub statutu spółki, w którym to względzie obowiązkiem jest władzy politycznej wpłynąć przez swe organa, a mianowicie przez rządowego leśnika, na uporządkowanie zachodzących tu stosunków.

Starać się należy aby tego rodzaju lasy, o ile to jeszcze nie nastąpiło, zabezpieczone zostały znakami granicznymi.

Gdzie lasy gminne bez przepisanego pozwolenia rozdzielono, przywróci władza polityczna prawny stan rzeczy, chyba że uzyskano dodatkowo pozwolenie na podział, w myśl §. 21, ustawy lasowej. Pozwolenia tego można atoli udzielić tylko wtedy, jeśli istnienie wszystkich w powołanym paragrafie przepisanych wymogów, należycie jest wykazane.

§. 10.

Nadmieniono już w §. 1., że jednym z głównych zadań władz politycznych jest: staranie o jak najrychlejsze wprowadzenie w życie przepisów §§. 22 i 52. ustawy lasowej, co do ustanowienia uzdolnionych leśników i dozorców leśnych, przez obowiązanych do tego właścicieli lasów.

Jeżeli przeto w lasach o przepisany obszarze nie ustanowiono dotąd potrzebnych do ich zarządu lub nadzoru leśników i dozorców, zwróci powiatowa władza polityczna uwagę na tę niewłaściwość i wpływające ztąd szkodliwe następstwa, i zniewoli go do ustanowienia rzeczonych osób.

Gdzie zaś dotyczące lasy nadto są małe, by stósownem było samopistne ustanowienie leśników i dozorców, tam rzeczą jest posiadaczy tych lasów postarać się o należyty ich zarząd i nadzór, bądź to przez układ z sąsiednimi właścicielami większych lasów, bądź przez utworzenie spółki celem wspólnego ustanowienia i używania leśników. Władze polityczne mają zwrócić uwagę stron interesowanych na korzyść takiego układu lub takiej spółki, pośredniczyć w zawarciu układu lub zawiązaniu spółki, a jeśli to pośrednictwo nie odniesie skutku, zarządzić, co potrzeba, celem wykonania przepisów prawnych.

Zresztą odsyła się w tej mierze do okólnika Ministerstwa Rolnictwa z dnia 16. marca 1872., l. 6.266. Przypomina

się oraz władzom powiatowym, aby przepisany rozporządzeniem ministeryalnym z dnia 1. lipca 1857. Dz. u. p. N. 124. §. 8. wykaz osób, w tym powiecie na dozorców leśnych zaprzysiężonych, w dokładnej utrzymywały ewidencji.

§. 11.

Zakłady do wyprowadzania drzewa.

Powiatowe władze polityczne mają baczyć na wszystkie okoliczności, ważne pod względem już istniejących lub założyć się mających zakładów do wyprowadzenia drzewa, mianowicie w większych kompleksach lub w związku ze sobą zostających posiadłościach lasowych: mają one przeto, udzielając tego rodzaju koncesye, zwłaszcza na ważniejsze zakłady, jako to: koleje drewniane na cudzym gruncie, na spławy, budowy spławowe i inne tego rodzaju zakłady, przekonać się o dotrzymaniu warunków prawem przepisanych, lub w dotyczącej koncesyi ustanowionych. Należy też bezwzględnie poczynić zarządzenia, które się okażą potrzebnymi, celem przymusowego dotrzymania rzeczonych warunków, albo usunięcia zachodzących wadliwości lub niebezpieczeństw. Jeżeli co do istniejących już zakładów lub sposobu ich użycia, spostrzedz się dadzą okoliczności, wzniesające uzasadnioną obawę niebezpieczeństw lub uszkodzeń, albo niedopuszczające korzystnego wyzyskiwania lasów, należy na to zwrócić uwagę interesentów, nakłaniając ich wedle okoliczności do tworzenia spółek, celem uskutecznienia nowych lub polepszonych zakładów.

Powiatowa władza polityczna ma sporządzić wykaz istniejących w jej powiecie zakładów do wyprowadzenia produktów leśnych według wzoru **E.**, i uskutecznić weń wpisy według §. 3.

§. 12.

Požary lasów i szkody przez owady zrządane.

Uszkodzeniom lasów przez pożary i owady należy energicznie zapobiegać według postanowień §§. 44. do 51. wstawy lasowej.

Jeżeli ponawiające się w jakiej okolicy pożary, według towarzyszących im okoliczności wpływać się zdają z tych samych przyczyn, należy tych przyczyn dociec, a przeciw pożarom z jak największą sprężystością to wszystko zarządzić, co przepisuje ustawa lasowa.

W ten sam sposób trzeba postępować przeciw uszkodzeniom, zrażdzanym przez owady, i w tym względzie stósonwnem i ponawianem pouczeniem wpoić w interesentów, że potrzeba koniecznie zaraz z początku w stosowny sposób zapobiegać szkodliwym następstwom tych uszkodzeń, że należy w szczególności nadpsute drzewa, wykroty, złomiska i leżaki w należytych czasie wyrobić, pnie, w których zagnieździł się kornik, jak najrychlej okorować, a korę z należytą ostrożnością spalić, ścięte w soku pnie drzew szpilkowych całkowicie lub pasami okorować i najprędzej wyrąbać, gałęzie porąbać, drzazgi z korą na dół zwróconą, na kupy pozbierać i bezzwłocznie z lasu uprzatnąć; dalej że należy powstrzymywać chwytanie i tępienie ptaków owadożernych i ściśle przestrzegać ustaw wydanych dla ich ochrony.

§. 13.

Przestępstwa pzzeciw bezpieczeństwu mienia lasowego.

Jeżeli w jakim powiecie często się wydarzają przestępstwa przeciw bezpieczeństwu mienia lasowego, należy wysłedzić, jakie są ku temu przyczyny i stosownie do tego z uwzględnieniem pojedynczych posiadłości i obszarów lasowych wydać postanowienia, mające na celu odpowiednie urządzenie straży leśnej, uporządkowanie stosunków tyczących się służebności, praw wspólnego posiadania i używania, lub innego rodzaju poboru płodów leśnych, paszy leśnej; dalej odpowiednie uregulowanie karnych doniesień i rozpraw, tak iżby szybko i surowo zastosować można postanowienia karne ustawy lasowej.

Obowiązkiem jest zwłaszcza krajowych władz politycznych poddać ściślemu nadzorowi postępowanie władz powiatowych, w razach przekroczenia ustawy lasowej, mianowicie przy przestępstwach lasowych, aby przez zwłokę w zarządzeniu śledztwa i powstałe ztąd przedawnienie, nie ucierpiała kultura lasowa, a właścicielom lasów nie nadarzyć słusznego powodu do utyskiwań, na niedostateczną obronę ich własności, przeciw uszkodzeniom bezprawnym.

W tym celu krajowe władze polityczne ściśle badać będą wykazy władz powiatowych o zaskarżonych i dochodzonych wypadkach karnych, i usuną bezzwłocznie wadliwości, jakich w tym względzie dostrzegą.

IV. Rewizye lasów.

§. 14.

Jeżeli powiatowe władze polityczne zadość uczynić mają obowiązkowi nadzorowania wszystkich lasów w swym powiecie, w myśl §. 23. ustawy lasowej, to niedość starać się z urzędu o wykonanie przepisów lasowej ustawy dopiero w skutek doniesienia lub zażalenia stron, mają one raczej przy każdej sposobności, a mianowicie też przy komisjach z innego powodu podjętych, badać przez wysłane ku temu organa, o ile stan lasów odpowiada prawem przepisanej gospodarce. Rzeczą będzie szczególnie rządowych leśników podczas swych objazdów jak najdokładniej stosunki te badać, i w tej mierze w ciągłej utrzymywać się ewidencji.

Ażeby tę ewidencję, która zresztą niezbędną jest do dokładnego wyjaśnienia stosunków leśnych i do skutecznej pod względem wykonania ustawy lasowej działalności władz politycznych i rządowych leśników, w pewny przeprowadzić sposób i zużytkować na rzecz kultury lasowej, będzie jednym z najgłówniejszych zadań fachowego leśnika przeprowadzić rewizję obszarów lasowych w swym okręgu, t. j. obchodząc i opisując te obszary jeden po drugim, zbadać owe czynniki, które dla swego związku, z ustawą lasową lub z powodu swego wpływu na kulturę lasową i naukę krajowego leśnictwa (statystykę leśną), większej są doniosłości.

Jako takie zaś czynniki ważne, mianowicie ze względu na większe posiadłości i stykające się z sobą obszary lasowe, uważać należy wszystkie faktyczne okoliczności, które wywierają stanowczy wpływ na wykonanie przepisów ustawy lasowej, dotyczących karczunków, zadrzewień, pustoszeń, lasów ochronnych, lasów zajętych, planów gospodarczych, leśników i dozorców leśnych, zakładów do wyprowadzenia drzewa, uszkodzeń lasów przez pożary i owady, w ogóle na zarządzenie mające na celu podniesienie kultury leśnej.

W szczególności należy zbadać położenie i jakość gruntu z uwzględnieniem stosunków orograficznych, hydrograficznych i geognostycznych, o ile takowe wpływ mają na leśnictwo,— obszar pojedynczych posiadłości lasowych według pomiaru katastralnego, rodzaj uprawy podany w katastrze i faktycznie istniejące stosunki zadrzewienia i przyrostu, sposób gospodarowania, mianowicie, czy takowy jest ciągły lub przerywany,

urządzenie lasu (obliczenie dochodu, plan gospodarczy, podziały) sposób odnowienia, mianowicie przy uprawach sztucznych, sposób hodowania roślin, dalej jakie główne i uboczne płody teraz las wydaje, a jakie przy uporządkowanej gospodarce wydać by mógł, pod względem gatunku i prawdopodobnej ilości, zwykłą kolej porębową, sposób pozyskania, wyprowadzenia, przysposabiania i spieniężania płodów lasowych, jakie w tym celu tudzież w celu przemysłu drzewnego ważniejsze istnieją urządzenia, sposób obchodzenia się z drzewem i zużycia go; przyczem zwrócić należy uwagę na usunąć się mające nadużycia i marnotrawienie drzewa przy pozyskiwaniu, dostawie, jako też jego użyciu na opał, węgle, do budowli, ogrodzenie w gospodarowaniu wypasowem i t. d. dalej przeciętne ceny płodów leśnych, hodowlę drzew na polach, jakie są surogaty drzewa i jakie ich użycie, wzajemne na się oddziaływanie gospodarstwa wiejskiego i leśnego, st.unki posiadania, służebności, sposób użytkowania z lasów gminnych i wspólnych, jacy ustanowieni są leśnicy i leśni nadzorcy z uwzględnieniem ich ilości i stosunku do obszaru lasów, jakoteż szczególnie uwagi godnych spostrzeżeń, pod względem stosunku służbowego i płacy.

§. 15.

Ażeby przy rewizjach lasowych, użytkować dotyczące daty urzędowe, mają je władze i gminy tak w siedzibie fachowego leśnika, jako też po powiatach jak najdokładniej zbierać. Za podstawę w tym względzie należy wziąć kataster lasowy, gdzie takowy już jest sporządzony, mapy katastralne, główne księgi posiadłości, protokoły parcel gruntowych i operaty szacunkowe dla katastru podatku gruntowego, dochodzenia polityczne przeprowadzone w wykonaniu ustawy lasowej, rozprawy, orzeczenia i zapiski dotyczące zarządzonych zalesień, pustoszeń lasów ochronnych, lasów zajętych, służebności i praw wspólnego używania, poleceń do sporządzenia planów gospodarczych, ustanowienia leśników w większych kompleksach, zakładów do wyprowadzenia drzewa i udzielonych w tym względzie koncesyj, szkód od owadów zrzadzonych i t. d. Obchodząc zaś lasy, należy się zarazem przekonać, o ile dotyczące polecenia i orzeczenia władz zostały wykonane.

Zresztą uzupełnić należy daty, potrzebne do opisania lasów na podstawie ustnego porozumienia się z naczelnikami

gmin, członkami towarzystw gospodarczych i leśnych, właścicielami lasów i ich leśnikami, tudzież przez przejrzenie rachunków przychodu, planów wrębu i innych aktów gospodarczych, o ile takowe są przystępne.

O ile tego wymaga cel tu wytknięty, zawezwą leśnicy do rewizyi lasów także naczelników gmin, właścicieli lasów lub iah oficyalistów lasowych, lub też udadzą się do dotyczących właścicieli lub ich przełożonych, o dodanie im pomocy służby leśnej, udzielenie dokumentów i wyciągów lub pozwolenia przejrzenia takowych.

§. 16.

Rewizye lasów przedsięwzięć należy gminami, i to najpierw w tych gminach, gdzie według dotychczasowych spostrzeżeń stan lasów szybkiego wymaga uporządkowania: rozpoczęta rewizja objąć ma wszystkie lasy w gminie.

Gdyby zaś dla krótkości zakreślonego na to czasu, nie można dokładnie zbadać wszystkich dotyczących czynników, tedy zastrzegając sobie na później dodatkowe uzupełnienie, zwrócić należy uwagę przedewszystkiem na czynniki większej doniosłości i na ważniejsze posiadłości lasowe, w szczególności takie, które w różnych kierunkach wymagają zastosowania ustawy lasowej, albo w których w skutek rewizyi spodziewać się można ważnych ulepszeń gospodarskich.

§. 17.

Jak to w §. 14. nadmieniono, mają rewizye lasowe przedsiębrać przedewszystkiem leśnicy, ustanowieni przy władzach politycznych; w razie potrzeby jednak, a mianowicie celem szybkiego uskutecznienia tych rewizyj, mogą być do tego użyci fachowi leśnicy, nie zostający w żadnym stosunku służbowym do władz politycznych, jeżeli z dobrym skutkiem odbyli egzamin państwowy, przepisany rozporządzeniem ministerjalnem z dnia 16. stycznia 1850. (Dz. pr. p. N. 63.) dla leśników (gospodarzy lasowych), jeżeli pod przysięgą przyrzekną sumiennie wykonanie poruczonej sobie czynności. Gdyby z tego powodu domagali się osobnego wynagrodzenia, należy w tym względzie uczynić wnioszek Ministerstwu Rolnictwa. W lasach zostających pod publicznym zarządem można w porozumieniu z dotyczącą władzą administracyjną, użyć do przedsiębrania rewizyi ustanowionych tam leśników.

Wynik rewizyi, przedsięwziętej przez leśnika, nie zostającego w stosunku służbowym do władzy politycznej, ma z ogólnego przynajmniej stanowiska zbadać jeszcze rządowy leśnik w tym kierunku, czy w każdym względzie zastosowano się do udzielonej instrukcyi. Dostrzeżone braki usunąć należy, o ile możności bez ponownego zejścia na grunt.

§. 18.

Jeżeli rewizya wykaże znaczne wadliwości w zagospodarowaniu lasów, które według przepisów ustawy lasowej, a w szczególności według wskazówek danych w §§. 3. do 13. niniejszego rozporządzenia, wymagają szczególnych zarządzeń, postara się leśnik fachowy zaraz o środki zaradcze, i doniesie o tem władzy politycznej, lub też gdzie potrzeba wdania się władzy, przedstawi jej odpowiednie wnioski.

Gdzie jakie wadliwości wspólne są wszystkim lub większej części lasów w powiecie tak iż źródłem ich zdają się być przyczyny powszechne, albo gdzie idzie o wprowadzenie istotnych ulepszeń lub urządzeń dla większych obszarów i dla więcej posiadaczy, tam zbada leśnik te przyczyny i środki do usunięcia wadliwości, względnie do wprowadzenia ulepszeń i nowych urządzeń.

Ma on się w tej mierze porozumieć z naczelnikiem gmin, właścicielami lasów i ich leśnymi, gdzie to być może, także z członkami towarzystw gospodarczych i fachowymi gospodarzami, i przedstawić władzy politycznej swe wnioski, albo też według okoliczności nakłonić rzeczony organa i strony interesowane, by zebrali się przed władzą polityczną, celem omówienia i uchwalenia tego, co przedsięwziąć wypada.

Tak samo należy postąpić, gdzie idzie o okolice ogołoczone z lasów, jeśli zalesienie połączone jest z istotną korzyścią dla kultury krajowej, i są widoki, że takowe ze względu na miejscowe stosunki, na istniejące lub zapewnione środki, mianowicie też ze względu na stosunki własności gruntów pod uprawę leśną przeznaczonych, z dobrym skutkiem da się przeprowadzić.

§. 19.

Aby na podstawie wyniku czynności leśników i działalności władz politycznych, otrzymać z pojedynczych kompleksów lasowych potrzebny pogląd wszystkich pod względem leśniczym

ważnych czynników, i tem samem pozyskać pewną podstawę do ścisłego i skutecznego traktowania spraw leśnych, wpisze leśnik daty uzyskane przy rewizyi lasów w tabelę, według wzoru F. sporządzić się mającą, trzymając się przytem zasady, że dla lasów osobnej gminy miejscowej osobna tabela ma być sporządzoną.

Wpisywanie dat w dotyczące rubryki uskutecznić należy z szczególną ścisłością i dokładnością, a szczególnie opis w rubryce 2. sporządzić krótko, pomijając wszelką rozwlekłość. Przy wypełnianiu dotyczących rubryk mają mieć jeszcze zastosowanie następujące wskazówki:

1. W opisach należy dla uniknienia powtarzań przy pojedynczych lasach, o ile możliwości, zestawić czynniki leśne (§. 14.) wspólne wszystkim lasom dotyczącej gminy, i umieścić na czele przed opisaniem poszczególnych lasów.

2. Jeżeli w jakim powiecie lub części powiatu istnieje już opis odpowiadający co do istoty niniejszym przepisom, ma być odpowiednio użyty przy wypełnianiu rubryk.

3. Stykające się lub w bliskim z sobą związku zostające lasy kilku mniejszych właścicieli można w rubryce „Opis“ zestawić w grupy i uważać je jako jedną posiadłość, a to wtedy, jeśli pod względem leśnictwa, mianowicie co do czynników ważnych w obec ustawy lasowej, nie przedstawiają żadnych szczególnych różnic.

Gdzie oznaczenie liczb pojedynczych parcel i ich właścicieli połączone jest z szczególnymi trudnościami, wystarcza ogólnikowe oznaczenie kategorii właścicieli i miejsca ich zamieszkania (n. p. lasy włościańskie.)

4. Jeżeli w pewnych posiadłościach z powodu przeistoczenia gruntu lasowego na inne rodzaje uprawy, zaszły ważne zmiany w datach katastralnych, które w katastrze podatkowym obecnie obowiązującym nie są uwidocznione, i jeżeli właśnie w toku będąca rewizya katastru podatku gruntowego, nie może jeszcze dostarczyć potrzebnych dat, natenczas można zaniechać szczegółowego opisanie dat terażniejszego katastru. W tym wypadku należy tabelę tak wypełnić, aby w swoim czasie można dodatkowo wpisać daty zrewidowanego katastru.

Nie można zaś zaniechać wpisania dat dawnego katastru tam, gdzie nie zaszły wymienione zmiany w uprawie, niemniej przy tych lasach, gdzie zachodzą stosunki ważne ze względu

na ustawę lasową u. p., zalesienia zarządzane z użyciem dat teraźniejszego katastru, lasy ochronne, lasy zajęte i t. d., dalej przy lasach, gdzie ze względu na charakter stosunków posiadania lub innych stosunków prawnych, jak przy lasach gminnych i wspólnych, bardzo jest pożądane jasne przedstawienie stanu rzeczy w katastrze lasowym.

5. Jeżeli w wypadku w §. 16. nadmienionym niedokładna odbyła się rewizya, tak iż zebrane daty nie są dostateczne do zupełnego wypełnienia rubryk tabeli **F.**, pozostawia się ocenieniu leśnika, w jaki sposób te daty w tabeli zechce zużytkować, a mianowicie, czy zechce wciągnąć część lasów i wypełnić pojedyncze rubryki, lub też tymczasowo opisać te daty w innej formie, celem użycia takowych przy późniejszym wypełnieniu.

Starać się jednak trzeba, aby tabele nadto długo nie pozostawały niedokładne, lecz aby je przynajmniej co do ważniejszych lasów jak najrychlej i jak najdokładniej zapełniono i zamknięto.

6. Jeżeli las obejmuje więcej parcel, chyba że to wyliczenie według ustępu 4. zupełnie odpada, w dalszych atoli rubrykach, zawierających oznaczenie obszaru, obszar wszystkich parcel ma być podany w łącznej sumie.

Rubryki dla których nie ma dokładnego oznaczenia obszaru lub innych wyjaśnień, należy wypełnić na podstawie zbliżonego obliczenia, opartego na danych, które w tym względzie przez miejscowe wyjaśnienia, zapiski lub naoczne ocenienie dadzą się pozyskać. Jeżeli wpisu z dokładnością uskutecznić nie można, należy o tem wyraźnie w dotyczącej rubryce nadmienić. W rubrykach, które jak 8., 9., 10., 11. przedstawiają stosunek mieszany, rozdzielony będzie obszar między pojedyncze kategorie według zbliżonego obliczenia, odpowiadającego stosunkowi mieszaniny.

Wnioski odnoszące się do ustawy lasowej, co do których technikowi leśnemu nie są znane zapadłe orzeczenia, ma on wpisać w ostatnią rubrykę. Rubryki zawierające pozycye w cyfrach należy zesumować, a gdyby później w tych cyfrach coś przybyło lub ubyło, sumę poprawić, a zmianę zasła przy dotyczącej rubryce zanotować.

Cyfry w rubrykach 11. i 12. (pastwiska z podrzednem użytkowaniem z drzewa lub nieproduktywne nie będą wliczone w cyfry rubryk, przedstawiających lasy.-

V. Kataster lasów.

§. 20.

Krajowa władza polityczna przeszle tabele pojedynczych gmin, przedłożone jej przez leśnika i wypełnione według §. 19. dotyczącym władzom politycznym, do dalszego utrzymywania ewidencji i stosownego użytku. Powiatowa władza ma te tabele złożone w alfabetycznym porządku według miejscowości, przechować pod stosowną okładką z napisem „Kataster lasów.“ Zupełnym będzie ten kataster dla całego powiatu wtedy, gdy tabele dla wszystkich miejscowości zostaną wypełnione.

Uzupełnienie katastru lasowego stanowią wymienione w §§. 3, 4., 6., 7., 11. wykazy A., B., C., D., E. które pod osobną okładką do katastru będą dołączone.

W zwykłych godzinach urzędowych wolno każdemu przejrzeć kataster i tegoż załączniki. Za uiszczeniem stempli i kosztów pisania można też wydawać urzędowe wyciągi i odpisy.

O ile w Wyższej Austrii założono już dla pojedynczych gmin lub powiatów kataster lasów, w myśl rozporządzenia Namiestnictwa z dnia 1. stycznia 1853. (Dz. ust. kraj. II. oddział Nr. 25.) i według przepisane tam formularza, niniejsze rozporządzenie nic w tej mierze nie zmienia.

Dla tych zaś gmin, względnie powiatów gdzie to się dotąd nie stało, będzie założony kataster lasów według niniejszego rozporządzenia, a zatem z zastosowaniem wzoru F.

VI. Mapy lasowe.

§. 21.

Leśnicy fachowi winni także, o ile to być może, sporządzać przeglądowe mapy lasowe politycznych powiatów, w których odbyto rewizję.

Do tego mają być użyte szczegółowe, przez władzę krajową oznaczyć się mające mapy pojedynczych powiatów, tudzież fotograficzne kopie przeglądowych map terenowych, których dostarcza wojskowy zakład geograficzny, przeglądowe mapy katastralne, mapy sztabu generalnego; a to w ten sposób, aby odpowiednio kolorowane lub przynajmniej oznaczone były pojedyncze kategorie lasów, z uwzględnieniem, ile mo-

źnści różnic, podanych w tabeli F. co do rodzajów kultury i przeważających w nich rodzajów drzew, w szczególności zaś lasy ochronne i zajęte.

Mapy stanowiąc mają część katastru i będą doń dołączone.

VII. Wykaz i publikacya o postępach w rewizjach lasowych.

§. 22.

Krajowa władza polityczna przedłoży z końcem każdego roku c. k. Ministerstwu Rolnictwa szczegółowe sprawozdanie, o ile postąpiły rewizye lasowe i założenie katastru, i ogłosi je zarazem w Dzienniku krajowym.

Chłumecky, w. r.

Powiat _____

Wzór A.

Wykaz dozwolonych korcunków.

Liczba porządkowa	Oznaczenie	Data i liczba	C e l korcunku	Obszar korcowiska w morgach niższo austr. (z dwiema liczbami dziesiątymi)	Uwaga
	a) miejscowej gminy b) lasu z liczbami parcel i c) właściciela lasu	urzędowego po- zwolenia			

Powiat _____

Wzór B.

Wykaz nakazanych od władzy zalesień i innych zarządzeń przeciw pustoszeniom lasów.

Liczba porządkowa	Oznaczenie	Data i liczba urzędowego nakazu i zwięzłe po- dana treść tegoż	O b s z a r		Uwaga
			zalesienia	części lasu, której doty- czy inne zarządzenie	
	a) miejscowej gminy b) lasu z liczbami parcel i c) właściciela lasu			w morgach niższo austr. (z dwiema liczbami dzie- siątymi)	

Powiat _____

Wzór C.

Wykaz lasów ochronnych.

Liczba porządkowa	Oznaczenie	Data i liczba urzędowego rozporządzenia	Obszar w niższych austr. morgach (z dwiema liczbami dziesiętnymi)	Przepisana gospodarka leśna	Uwaga
a)	miejsowości gminy				
b)	lasu z liczbami parcel i				
c)	właściciela lasu				

Powiat _____

Wzór D.

Wykaz lasów zajętych.

Liczba porządkowa	Oznaczenie	Data i liczba urzędowego rozporządzenia	Obszar w niższych austr. morgach (z dwiema liczbami przeciętnymi)	Zwiąże przedstawienie zarządnego zajęcia	Uwaga
a)	miejscowej gminy				
b)	lasu z liczbami parcel i				
c)	właściciela lasu				

Powiat _____

Wzór E.

Wykaz

koncesyj udzielonych na spławy i inne zakłady do wypro-
wadzenia drzewa.

Liczba porządkowa	Nazwisko koncesjonary- usza i miejsce jego zamie- szkania	Data i liczba koncesyi	Opisanie zakładu	Rozmiar zakładu	Czas trwania koncesyi	Uwaga

Gmina miejscowa

Wykaz

posiadłości lasowych w powyższej gminie .....

Liczba porządkowa	Oznaczenie i krótki opis lasu według wskazówek §. 19. rozporządzenia	Liczba parcel według		Nazwa właściciela lasu i miejsce jego zamieszkania	Służebnościami lub prawami wspólnego użytkowania w rodzaju służebności i to jakimi jest		Rodzaj		uprawy				Ruch gospodarstwa		Sposób gospodarowania		Przeciętny przyrost roczny w sążniach normal. po 100 stóp kub. stałej masy drzewnej)		U w a g a
		dawnego katastru	sprostowanego katastru		obciążonych	nieobciążonych	liściastych	iglastych	gospodarstwo połączone lub niskopienne	pastwisko z uboższym użytkowaniem drzewnym	Obszary nieproduktywne lecz do hodowli drzew przydatne	ciągły	prerywany	systematycznie urządzony	na doświadczeniu oparty	z morga	razem		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18		

Rozporządzenie c. k. Ministerstwa Rolnictwa z dnia
16. marca 1872. l. 6.266/257.,

objaśniające §. 22. ustawy lasowej o utrzymaniu uzdolnionych leśniczych.

(Wystosowane do politycznych władz krajowych.)

Sprawozdanie, które c. k. Ministerstwo Rolnictwa w skutek swego polecenia z dnia 14. listopada 1871. l. 6.122. względem zastosowania §. 22. ustawy lasowej z różnych otrzymało krajów, świadczą, że powołany paragraf częstokroć mylnie bywa tłómaczony.

Staranie się o należytą gospodarke w lasach, a w szczególności też ustanowienie świadomych rzeczy i przez rząd za uzdolnionych uznanych leśników, w lasach znacznieszego rozmiaru (§. 22. ustawy lasowej), jest według ustawy lasowej przedewszystkiem rzeczą posiadaczy lasów, władze polityczne zaś, którym przekazane jest wykonanie ustawy lasowej, mają w tej mierze potrzebny sprawować nadzór, a w razie potrzeby postarać się o to, aby przepisowi prawa stało się zadość.

Tymczasem wykazują wymienione na wstępie sprawozdania, że niektóre władze polityczne wysnuwają z §. 22. ustawy lasowej dla siebie prawo, zaprowadzać bezpośrednio całą organizacyę służby leśnej na koszt właściciela lasu; podczas gdy znów inne, powołując się na domniemaną trudność w określeniu prawnego pojęcia „las znacznieszego rozmiaru“ i na brak odpowiedniej liczby uzdolnionych leśników, mieniają się tem zupełnie wolnymi od obowiązku wpływania na ustanowienie tych organów, jak tego od nich wymaga ustawa.

Jedną i drugie zapatrywanie się jest sprzeczne z duchem i tendencyą ustawy lasowej.

Przedewszystkiem mniejsze kompleksa lasowe wymagają szczególnej pieczy władz politycznych, gdyż w większych la-

sach prywatnych i gminnych jest zazwyczaj zaprowadzona gospodarka, w myśl §§. 22. i 53. ustawy lasowej.

Prawda, że właściciel mniejszych lasów stosować musi gospodarke w swym lesie do reszty swej posiadłości gruntowej a więc urzadzają ją na innych zasadach, jak właściciel większych posiadłości, że przeto z wyjątkiem szczególnych, w ustawie lasowej wymienionych wypadków, jak w lasach zajętych pozostawiając t. d. można w zasadzie także właścicielowi mniejszych lasów stawić do ocenienia, w jaki sposób użyć chce uzdolnionych leśników do zagospodarowania swych lasów.

Z drugiej atoli strony uważać to należy jako jedno z najważniejszych zadań władz rządowych, aby pouczać także posiadaczy mniejszych lasów, zwłaszcza mniejsze gminy, o prawnej konieczności należytego zagospodarowania ich lasów, i aby ułatwić im pozyskanie rady i pomocy doświadczonych leśników przy przedsięwzięciu ważniejszych czynności w gospodarce leśnej. Sposób postępowania wskażą w tej mierze zachodzące w każdym wypadku stosunki.

Doraźne zarządzenie środków przymusowych bez poprzedniego pouczenia i wpływania doprowadziłoby częstokroć do poddania mniejszych lasów pod zarząd obcych oficyalistów, i wprawiloby w ogóle leśników posiadaczowi narzuconych, już z góry w niemile położenie, a tem samem kulturze leśnej więcejby przyniosło szkody jak korzyści.

Postępując natomiast z należyłą oględnością i wytrwałością, mogą władze polityczne i ustanowieni od rządu leśnicy fachowi w inny sposób dojść do zamierzonego celu, to jest do zaprowadzenia racjonalnej gospodarki.

Zazwyczaj dadzą się do tych dla kultury leśnej tak ważnych czynności użyć leśnicy prywatni. Można mianowicie za pośrednictwem miejscowych organów doprowadzić do skutku umowy, mocą których sąsiedni leśnicy albo objęliby za stałą, w drodze ugody oznaczyć się mającą zapłatą zarząd lasów gminnych lub znaczniejszych lasów w mniejszych posiadłościach, albo też zobowiązaliby się do użyczenia swej pomocy przy ważniejszych czynnościach gospodarczych, za osobnem wynagrodzeniem.

Gdzieby w ten sposób zarządzić się nie dało, można będzie przecieź też użycia środków przymusowych wpłynąć na to, aby gminy lub spółki posiadaczy lasów, ustanowiły fachowych leśnych. W tej mierze przydać się bardzo mogą subwencje z gminnych, powiatowych lub krajowych funduszków.

Gdzie zresztą władze wdać się mają w ustanowienie leśników, winne jeszcze mieć na oku następujące uwagi.

W gospodarstwie lasowem, jak w każdym innym, główną jest zasada, że tylko takie polepszenia można zaprowadzać, których koszta zwiększony dochód lasów pokryć zdoła, inaczej bowiem byłoby to gospodarstwo na stratę.

Już z tego wypływa, że władza tam szczególnie wpłynąć ma na ustanowienie leśników, gdzie powiększony w skutek tego dochód stanie na ich utrzymanie. W tej mierze nie rozstrzygają jedynie stosunki poszczególnych lasów, ich obszar i t. d., ale także ogólne, właśnie w tym czasie istniejące stosunki, podwyższona z tego powodu cena drzewa, ułatwienia pod względem zamiany produktów i t. d.

Jeżeli władzom politycznym lub ustanowionym przy nich leśnikom fachowym uda się wypracować szczegółowy plan, któryby strony interesowane przekonać mógł o korzyściach wypływających z ustanowienia leśników, i jeżeli zarazem przedstawiają im sposób, jak to ustanowienie w najodpowiedniejszy i najtańszy sposób da się uskuteczyć, starania władzy niezawodnie odniesą pomyślny skutek.

Potrzeba pośrednictwa władzy celem ustanowienia leśników i służby leśnej, bądź to samoistnie, bądź przez połączenie się z sąsiednim gospodarstwem lasowem, okaże się najczęściej w lasach należących do gmin i spółek, lub stowarzyszeń. W tych zaś wypadkach wymagają tego pośrednictwa władzy także względy na zachowanie majątku gminnego, lub prawa pojedynczych uczestników, należy zatem i te względy mieć tu na oku.

Gdzieby jednak powyższe usiłowania władzy rozbiły się o niechęć, lub niezasadniony opór interesentów, tam oczywiście pozostaje tylko chwycić się środka ostatecznego, to jest w sposób przymusowy wykonać §. 22. ustawy lasowej.

W każdym razie władze lub przydani im leśnicy fachowi, którzy starać się mają o ustanowienie zdolnych leśników, znacznie ułatwione mieć będą zadanie, jeżeli władze polityczne z gorliwością i surowością wykonywać będą zawsze ustawę lasową, a zwłaszcza jeżeli w razach prawem wzbronionej gospodarki leśnej, pustoszenia lasów, lub przestępstw lasowych, działać będą z należyłą dokładnością i sprężystością.

Chlumecky, w. r.

Rozporządzenie Ministerstwa Rolnictwa z dnia 2. sierpnia 1872.
1. 7.281.,

dotyczące ścisłego wykonania §§. 2. i 21. ustawy lasowej.

(Wystosowane do politycznych władz krajowych.)

Ministerstwo Rolnictwa otrzymało z większej części krajów koronnych doniesienia, że w najnowszym czasie już zostały dokonane, lub w najbliższej przyszłości są zamierzone liczne, nieraz wielkich rozmiarów dochodzące karczunki, t. j. przemiany gruntu lasowego na inny rodzaj uprawy, bez zezwolenia władzy politycznej, przepisanego w §. 2. stawy lasowej.

Są wprawdzie między temi karczowiskami grunta, których przemiana na inną kulturę ze stanowiska ekonomii krajowej żadnej nie ulegałaby przeszkodzie, tak iż bez trudności wykarczowanie takowych mogłoby być dozwolone. Wydarzają się atoli liczne karczunki także w takich lasach, które bezwzględnie zachowane być winny dla kultury leśnej. Częstokroć przekształcają się lasy na pośledniego gatunku pastwiska, role i łąki, które nieraz w krótkim czasie żadnego nie przynoszą pożytku, a nawet tam, gdzie poszczególne karczowiska nie przedstawiają się z tej strony, przecieź wzmagające się wycinanie lasów pociąga za sobą nie jedną szkodę dla całej okolicy, i nieraz czyni uszczerbek prawom innych osób.

W górzystych zwłaszcza okolicach utrzymanie lasów przybiera znaczenie więcej jak miejscowe, a skutki ich wycinania wprost stają się przeciwne dobru ogółu.

Ustawa lasowa przepisuje w §. 2., że każde karczowanie wymaga poprzedniego zezwolenia władzy politycznej, której rzeczą jest zbadać, czy względy publiczne w danym razie karczowaniu stoją na zawadzie, lub nie. Zarazem nakazuje ustawa, aby bez wyjątku karać przekroczenia tego przepisu.

Sprawozdania, o których na wstępie nadmieniono, wykazują dowodnie, że na przytoczone postanowienie ustawy nie zwracają należytej uwagi ani posiadacze lasów, ani władze powiatowe, chociaż tego rodzaju wydarzenia władzom nie mogą być tajne, i złe następstwa tego nieprzestrzegania ustawy w niektórych krajach dosadnie wyszły na jaw.

Wytkniętym tu niewłaściwościom należy z całą energią i stanowczością zapobiedz.

C. k. Namiestnictwo ma tedy wezwać polityczne władze powiatowe, aby postarały się o należyte poszanowanie dla wymienionego tu przepisu ustawy, opartego na względach kultury krajowej, a w szczególności dążyły do tego, by w przyszłości do każdego korczunku starano się wpierw o pozwolenie władzy politycznej, aby zaś tam, gdzie tego zaniechano, w jak najszerszym rozmiarze zastosować postanowienie karne §. 2. ustawy lasowej.

Wykazują dalej sprawozdania, że bez przepisanej prawem zezwolenia i zazwyczaj z wielką szkodą dla kultury leśnej rozdzielono w nowszych czasach wiele lasów gminnych a mianowicie takich, które w myśl §. 31. patentu z dnia 5. lipca 1853. odstąpione zostały jako wynagrodzenie za zniesione służebności leśne całym miejscowościom, gminom, lub ogółowi uprawnionych.

I w tym kierunku dążyć należy do ścisłego wykonania ustawy, i przeciw reprezentacyom gminnym, działającym wbrew ustawie, zastosować wszystkie dozwolone środki egzekucyjne i karne.

Okazało się zresztą ze sprawozdań, że wiele podziałów i korczunków przedsięwzięto dla tego bez zasiągnięcia pozwolenia, ponieważ właściciele lasów i gminy nie znają dotyczących przepisów.

C. k. Namiestnictwo poleci tedy politycznym władzom powiatowym, by stronom interesowanym, gdzie to będzie stosownym, za pośrednictwem gmin przywiodły na pamięć przepisy §§. 2. i 21., i według potrzeby, powołując się na niniejsze rozporządzenie, zapowiedziały jak najsurowsze zastosowanie ustawy.

Chłumecky w. r.

Patent o polowaniu z dnia 13. kwietnia 1786.

§. 1. Właściciele polowania*) mają prawo utrzymywania w swoich okręgach zwierzyny wszelkiego rodzaju, podawania jej soli z gliną mieszaną i wystawiania w tym celu szop na siano lub jakąkolwiek inną żywność. Tymże właścicielom zupełna nadaje się wolność łowienia, strzelania tudzież używania na własną potrzebę lub sprzedawania dziczyzny, jako swojej własności, — tak jak zwierząt domowych, które po folwarkach hodują, — a to, w jakimkolwiek bądź wieku, wielkości, lub gatunku i o każdej porze roku.

§. 2. Każdy właściciel prawa polowania na grubą czy drobną zwierzynę ma także prawo utrzymywania w swoim okręgu (*territorium*) po lasach, gajach czyli krzewach bażantów, zajęcy i innej dziczyzny, którą mu wolno psami gonić lub szczwać, jeżeli to tylko czyni się bez szkody jakiegokolwiek innego właściciela gruntu, którego w razie wyrządzonej szkody właściciel polowania nagrodzić będzie obowiązany.

§. 3. Zwierzynę czarną (dziki) można trzymać tylko w zamkniętych i przeciw wszelkiemu wypadaniu dobrze opatrzonych zwierzyńcach. Jeżeli zwierzyna czarna (dzik) po za zwierzyńcem spostrzeżoną zostanie, to natenczas każdemu i o każdej porze roku będzie wolno, takie zwierzę strzelać, lub jakimkolwiek bądź innym sposobem ubić, równie jak wilki, lisy lub inne szkodliwe, drapieżne zwierzęta. Gdyby się temu właściciele polowania lub strzelcy sprzeciwiali, to skazanemi zostaną na karę 25 złr. i nagrodzenie wszelkich szkód z wypadania takiego zwierza pochodzących.

§. 4. Każdy właściciel polowania może w swym okręgu używać swojego prawa nawet względem przechodniej zwierzyny; może dowolnie chwycić, strzelać lub jakimkolwiek innym sposobem ubijać zwierzynę, która na jego okrąg przejdzie.

---

*) Do polowania nie należy ptasznicstwo. Nastawianie nęciska (gdzie ptaszniki sieci nastawiają) na własnym gruncie, lub za dozwoleńiem właściciela gruntu na cudzym gruncie każdemu jest dozwoleńiem, i do tego nie potrzeba zezwolenia właściciela prawa polowania. (Rozp. minist. z dnia 10 Stycznia 1854 r. do L. 13247. Czasopismo dla administr. z roku 1857 Nr. 35. Zobacz zresztą ustawę co do ochrony zwierząt użytecznych, podaną niżej.)

§. 5. Nie wolno właścicielowi polowania ścigać zwierzyny, która w jego okręgu postrzelona czyli raniona przeszła do obcego okręgu, właścicielowi zaś tego okręgu wolno z nią postąpić jak z swoją własnością.

§. 6. Pozwala się wprowadzić każdemu właścicielowi okręgu polowania zastawiać żelaza i sidła na zwierzynę, jakoteż wilcze jamy kopać; dla zapobieżenia jednak wszelkiej szkodzi i nieszczęściom, powinny być przy nich zatykane takie znaki, któreby każdy mógł łatwo spostrzedz i rozpoznać.*)

§. 11. Władze polityczne mają dawać baczość na to, aby właściciele polowania zbyt długo nie zakazywali strzelać dziczyzny ze szkodą powszechnego rolnictwa; tych zatem, u którychby zbyt wielkie tworzenie się zwierzna spostrzegali, zagnać będą podług przepisów obowiązujących bezwzględnie do proporcjonalnego tępienia zwierzyny.

§. 12. Każdy właściciel gruntów ma prawo zabezpieczyć grunta swoje, bądź w lasach i gajach, bądź po za nimi znajdujące się, jakoteż swe lasy i gaje, parkanami lub płotami jakiegokolwiek wysokości, albo też rowami wykopanymi, od wdzierania się dziczyzny i od szkody ztąd pochodzącej. Jednakowoż takie parkany, płoty i rowy, nie powinny być do łapania zwierzna przysposobione. W okolicach ponad wodami położonych, w parkanach lub płotach co 500 kroków bramy porobione być mają, iżby niemi zwierzyna przechodzić i ratować się mogła podczas wielkiego wylewu wody.

§. 13. Każdemu wolno odpędzić jakimkolwiek bądź sposobem dziczyznę od swoich pól, łąk i winnic. Gdyby przy takiej sposobności jakie zwierze w biegu uszkodzonym było albo na miejscu zostało, to właściciel polowania nie ma prawa żądania za nie wynagrodzenia.

§. 14. Po obsianych lub obsadzonych gruntach jakiegokolwiek bądź gatunku i przed ukończonym winobraniami w winnicach nie wolno ani właścicielom polowania ani myśliwym pod jakimkolwiek bądź pozorem polować, gnać, albo też tylko z wyżłem szukać, nawet pod pozorem wypatrywania jaj i gniazd bażancich i kuropatwich.

---

*) §§. 7, 8, 9, 10, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 29 i 30 przez późniejsze rozporządzenia zmienione opuszczają się. (Przyp. Wyd.)

Gdy właściciel polowania sam ten zakaz przestąpi, 25 czerwonymi złotymi ukaranym zostanie, które władza polityczna odbierze i odda temu, na którym gruncie to przestępstwo się stało.

Łami myśliwi zaś, trzechdniowym aresztem u wójta gromadzkiego ukarani zostaną.

§. 15. Wszystkie szkody, bądź po monarchicznych lub prywatnych okręgach polowania w zbożach, winnicach lub drzewach urodzajnych od zwierzcha poczynione, powinny być natychmiast w naturze albo w pieniądzech wynagrodzone podanym, w miarę poniesionej przez nich straty.

O wszystkich więc takich uszkodzeniach donosić należy zwierzchności wcześniej, dopóki one jeszcze są widoczne i ocenione być mogą. Zwierzchność w takim razie poleci ludziom bezstronnym w tejże samej lub w najbliższej gminie wybranym, i nakaże oszacowanie szkody przez oględziny.

Władza polityczna w okręgach, w których rząd wykonywa prawo polowania, przybierze do takich oględzin najbliższego rządowego, w innych zaś okręgach dworskiego myśliwego, oznaczy wysokość szkody i do wynagrodzenia jej znagli tych, którzy ją zrzadzili*).

§. 16. W ogólności prawo polowania nie może przeszkadzać posiadaczowi gruntów w rządowych lub prywatnych okręgach polowania położonych, w podnoszeniu kultury krajowej, w nieograniczonym używaniu tych gruntów i stawianiu na nich domów mieszkalnych i gospodarskich, w oczyszczaniu łąk z nieużytecznych chwastów i cierni i w koszeniu ich, tudzież pasaniu tam bydła w wyznaczonym czasie, aby tylko przy takim używaniu gruntów nie przekraczał ustaw lasowych, tudzież przepisów policyi i bezpieczeństwa.

§. 17. Nawzajem, bronić należy wszystkich właścicieli prawa polowania przed wszelkiem wdzieraniem się w ich prawa, — a ponieważ kradzież zwierzyny i ukradkowe łowy szkodliwemi są z wielu względów, a nawet ze względu na

---

*) Według Rozporządzeń minist. z dnia 14 Lipca 1854 r. (Dz. pr. pań. Nr. 128 str. 459) władze polityczne wyłącznie są powołanemi do rozpoznawania i rozstrzygania według toku instancji wszelkich skarg o wynagrodzenie szkody przez zwierzynę zrzadzonej, do tych więc władz podawać należy wszelkie zażalenia spraw takich dotyczące.

bespieczeństwo publiczne, zapobiegać im więc należy wszelkimi sposobami.

Dla tego też właściciel polowania lub jego strzelcy mają prawo strzelania psów goniących po lasach lub polach, wyjąwszy jednak takie psy, których pasterze do odpędzania dzikiego zwierza używają i do trzymania ich są uprawnionymi.

§. 18. Nikomu nie wolno pokazywać się z bronią i psami gonzemi lub chartami (*Fang- oder Hetzhunde*) w cudzym okręgu polowania, wyjąwszy przechodzących publiczną drogą lub ścieżką.

Przestępcy tego zakazu przytrzymanymi i karanymi będą.

§. 19. Kto znajdzie zwierzynę, która padła, nie może jej sobie pod żadnym pozorem przywłaszczać, lecz o tem powinien donieść właścicielowi polowania.

§. 20. Słowem, łapanie lub strzelanie cudzej jakiegokolwiekbądź rodzaju zwierzyny jest kradzieżą, jak każde inne przyswojenie sobie cudzej własności.

Szkodniki więc myśliwscy, powinni być tak jak inni złodzieje uważanymi, przez Sądy przełożone sądzonemi i karanymi*).

§. 21. Kto o zatajenie lub przechowywanie szkodnika myśliwskiego przekonany zostanie, ten równie jak i sam szkodnik powinien być przytrzymanym i sądowi oddanym.

§. 25. Gdyby uzbrojony złodziej zwierzyny w jakim okręgu polowania na wołanie myśliwych nie poddał się i bronić się usiłował, natenczas wolno jest myśliwym strzelać w celu ochronienia się od niego**).

---

*) §. 174. Ustawy karnej z dnia 27. Maja 1852 r. jest następującej osnowy: Z istoty czynu kradzież staje się zbrodnią: III. gdy kradzież więcej niż 5 złotych wynosi a zarazem popełnioną została f) w rybach zabranych ze stawów, g) w zwierzynie zabranej albo z ogrodzonych lasów albo z szczególniejszą śmiałością lub też przez sprawcę z kradzieży tej niejako zwyczajną profesję prowadzącego. Według §. 178 tej Ustawy karnej taka kradzież, jeżeli niczem więcej nie jest obciążoną, ukarana będzie ciężkiem więzieniem od sześciu miesięcy do jednego roku, przy obciążających zaś okolicznościach od jednego roku do lat pięciu.

**) §. 92. Ustawy karnej opiewa: Czyn nie będzie za zbrodnię poczytany: g) jeżeli nastąpił wskutek nieprzepartego oporu lub w koniecznej i usprawiedliwionej obronie.

Co do wykonania prawa polowania, postanowiono:

Patentem z dnia 7. Marca 1849.

§. 1. Prawo polowania na obcym gruncie i ziemi znosi się.

§. 2. Wynagrodzenie za zniesione prawo polowania dla dotychczasowych uprawnionych ma miejsce w takim tylko razie, gdy to prawo uzasadnionem było na mocy kontraktu odpłatnego, zawartego z właścicielem obciążonego gruntu.

W tych razach komisye do przeprowadzenia ustawy z dnia 7. Września 1848 postanowione, ułożą sposób spłacenia.

§. 3. Pańszczyzna łowiecka i inne powinności łowieckie znoszą się bez wynagrodzenia.

§. 4. Prawo polowania w zamkniętych zwierzyńcach pozostaje w swej mocy i w ten sam sposób, w jaki dotąd przysługiwało, bez względu na to, czyli grunta położone w obrębie łowieckim należą do właściciela polowania czy też do trzecich osób.

§. 5. Każdemu posiadaczowi gruntu w nieprzerwanej przestrzeni najmniej dwustu morgów, dozwala się polowanie na tym własnym jego gruncie.

§. 6. Polowanie na wszystkich innych gruntach, §§. 4 i 5 nie wyjętych, a w granicach obwodu gminy położonych, należy do tejsze gminy, a to od chwili, od której ten patent obowiązuje.

§. 7. Gmina jest obowiązana należące do niej polowanie albo niepodzielnie wydzierżawiać, albo go używać przez ustanowionych w tym celu obznajmionych ludzi (myśliwych).

§. 8. Czysty dochód roczny z polowania do gmin należącego, z końcem każdego roku administracyjnego albo roku dzierżawy, rozdziela się między wszystkich właścicieli, na których gruntach w granicach gminy położonych gmina użytkuje z polowania, a to według rozległości każdej posiadłości.

§. 9. Każda gmina pod karą dziesięciu do dwustu złotych reńskich konw. monetą jest odpowiedzialną za to, gdyby z należącego do niej polowania w inny sposób użyt-

kowano, a nie jak §. 7. przepisuje. Władze administracyjne czuwać mają nad wykonaniem tego postanowienia*).

§. 10. Przystępstwa ustaw łowieckich i kradzież zwierzyny, popełniane przez członków gminy, czy też przez obcych, karanemi być winne podług istniejących ustaw karnych.

§. 11. Pojedynczym posiadaczom gruntów zastrzega się prawo do wynagrodzenia za wyrządzone im szkody przez zwierzynę lub polowanie, równie jako też i poszukiwanie tegoż prawa według istniejących przepisów przeciw pojedynczym osobom lub korporacyjom, które niniejszym patentem upoważnione są do polowania.

§. 12. Istniejące policyjne przepisy, dotyczące się polowania, o ile im się niniejszy patent nie sprzeciwi, w swojej mocy pozostają, a na władze kładzie się najsurowszy obowiązek ścisłego ich wykonywania.

§. 13. Kontrakty dzierżawne, dotyczące się polowania, które się z postanowieniami tegoż patentu nie zgadzają, ustają od chwili w §. 14 oznaczonej.

Wszystkie pretensyje do wynagrodzenia z podobnych kontraktów wynikające, w drodze prawa poszukiwane być mogą.

§. 14. Tenże Patent od dnia jego obwieszczenia nabywa mocy obowiązującej.

Objaśnienia Ustawy z dnia 7. Marca 1849 o użytkowaniu z prawa polowania.

Ogłoszone okólnikiem gubernialnym z d. 23 Sierpnia 1849 l. 74174, w skutek reskryptu min. z d. 31. Lipca 1849 do l. 15421.

1. Za nieprzerwaną przestrzeń gruntów, której posiadacz podług §. 5. wzmiankowanej ustawy ma prawo polo-

---

*) Według rozporządzenia minist. z dnia 10 wrzesnia 1849 (Dz. pr. państw. Nr. 386 str. 702) obowiązane są władze administracyjne dochodzić i rozstrzygać na podstawie powyższego prawa takie wypadki, gdzie gminy między sobą, lub z właścicielami większych posiadłości o prawo polowania spór toczą, jeżeli w tym względzie nie zachodzi żaden prywatny tytuł prawny.

wania, uważaną będzie każda przestrzeń, której grunta czy to leżące w jednej czy też w kilku przyległych gminach, zostają między sobą w takim związku, iż z jednego kawałka gruntu można się dostać na drugi, nie przechodząc przez grunt cudzy; drogi publiczne, koleje żelazne i do nich należące przyległości, wody i t. p. nie przerywają pasma gruntów, a nawet wyspy należy uważać za połączone z gruntem sąsiednim.

2. Jeżeli grunta, których posiadacze z powodu rozległości niedochodzącej dwustu morgów nie mają na nich prawa polowania, są całkiem otoczone od przestrzeni gruntów wynoszącej 200 albo i więcej morgów, to właścicielowi większej przestrzeni gruntów, mającemu prawo polowania, przyznaje się przed innymi prawo do zadzierżawienia polowania, przysługującego gminie na otoczonym gruncie, i to za cenę, jaka wypadnie w stosunku do ceny z kim innym za polowanie gminy ugodzonej, albo w braku tejeż za cenę według szacowanego oszacowania na dłuższy przeciąg czasu. Jeżeli właściciel przestrzeni gruntów nie weźmie polowania w dzierżawę, to zrzeknie się tem samym własnego prawa polowania, a gmina ma moc użytkowania z polowania tak na tej przestrzeni gruntów, jako też i na gruncie otoczonym przez tę większą przestrzeń.

3. Jak gmina jest obowiązana do użytkowania z polowania przez umyślnie ustanowionych i obznajmionych ludzi, tak wzajemnie i dzierżawca polowania gminy ma ten sam obowiązek.

4. Przez obznajmionych z polowaniem rozumie się atoli nie samych tylko wyuczonych i egzaminowanych strzelców; mogą to być według uznania urzędów powiatowych także tacy ludzie, którzy jakimkolwiek innym sposobem dostatecznie udowodnią potrzebną ku temu świadomość rzeczy.

5. W razie różności zdań względem sposobu użytkowania z polowania w jakiej gminie, polowanie ma być przez publiczną licytację wydzierżawionem.

6. Kary pieniężne nałożone podług ustawy łowieckiej, przypadają zakładowi ubogich właścicielki gminy.

Rozporządzenie Ministerstwa spraw wewnętrznych z d. 15. Grudnia 1852, względem użytkowania z prawa polowania.

§. 1. Prawo polowania na gruntach, przydzielonych gminom na mocy §. 6. najwyższego patentu o polowaniu z dnia 7 marca 1849 r. do użytkowania z polowania, albo na gruntach ich własnych, nie może być odtąd już inaczej użytkowanem, jak tylko w drodze wydzierżawienia, uskutecznionego przez władzę powiatową polityczną; wyjąwszy przypadek wyrażony w §. 10 niniejszego rozporządzenia.

§. 2. Wydzierżawienie odbywać się winno w drodze głośnego wywołania, publicznie, w miejscu gdzie władza powiatowa polityczna ma urzędową siedzibę swoją. Rozpisanie licytacyi należy o ile możliwości ogłosić na trzy miesiące przed upływem dawniejszej dzierżawy, a to przez publiczne przybicie za kratą ogłoszeń władzy wyż wspomnianej, według okoliczności nawet w sposób obszerniejszy.

§. 3. Na dzierżawcę polowania przypuszczonym być może tylko ten, przeciw któremu w tej mierze nie ma zarzutu.

Gmina jako taka, nie może być przypuszczoną do dzierżawienia polowania, i wszelkie kontrakty dzierżawy, mijające się z niniejszym przepisem, są nieważne*).

§. 4. Akt wydzierżawienia, podlega potwierdzeniu władzy powiatowej politycznej.

§. 5. Jeżeli wydzierżawienie takiego polowania nie może przyjść do skutku, wówczas winna władza polityczna obmyśleć inne stosowne środki, z wyłączeniem użytkowania z tego prawa przez samą gminę.

§. 6. Dzierżawa w ogóle nie może trwać mniej, jak pięć lat, i tylko dla ważnych powodów może być wypuszczaną na czas krótszy, nigdy zaś na mniej jak na trzy lata.

§. 7. Dzierżawca polowania winien złożyć z góry dwuletni czynsz dzierżawny, mający być zawsze w pieniądzech oznaczony, z którego jedna połowa uważaną będzie za kaucyę,

---

*) Wydzierżawienie prawa polowania przez spółkę, według Rozp. minist. z dnia 17 Lutego 1853 r. jest dozwolonem, jeżeli przeciw poszczególnym członkom spółki nie zachodzi żadna przeszkoda.

druga za czynsz dzierżawny pierwszego roku. Kaucya może także w papierach rządowych być złożoną według kursu, jaki mają na giełdzie w dniu ich złożenia.

§. 8. Czynsz dzierżawny jednoroczny, ma być zawsze składanym z góry, na cztery tygodnie przed rozpoczęciem każdego roku dzierżawy, a to pod karą nowej licytacji dzierżawy, na koszt i niebezpieczeństwo dzierżawcy.

§. 9. Kaucya i czynsz dzierżawny składane być mają w urzędzie poborowym. W cztery tygodnie po upływie czasu dzierżawy, zwróconą będzie dzierżawcy kaucya za asygnacją władzy politycznej, o ile nie będzie zatrzymaną na wynagrodzenie szkody, lub na kary.

§. 10. Wyjątkowo, i jeżeli dzierżawa odpowiada warunkom, wyrażonym w niniejszem rozporządzeniu, będzie mogła władza polityczna powiatowa przedłużyć w miarę przepisu niniejszego rozporządzenia istniejące już kontrakty dzierżawne, po wysłuchaniu gminy dotyczącej i bez rozpisania publicznej licytacji.

§. 11. Co do rozdzielenia czystego dochodu rocznego z polowania, postępować należy według postanowień §. 8. najwyższego patentu o polowaniu z dnia 7 Marca 1849 r.

§. 12. Bez pozwolenia władzy politycznej, nie wolno zadzierżawionego polowania odstępować drugim osobom w subarendę ani częściowo ani w całości, czy to za zapłatą w pieniądzech, czy też z zastrzeżeniem jakiej części dochodu z polowania, w przeciwnym bowiem razie umowa stanie się nieważną, a strony ulegną karze.

Również zamiana pojedynczych części graniczących z sobą obszarów polowania zawisła od zatwierdzenia władzy politycznej.

§. 13. Dzierżawcy polowania, równie jak posiadacze gruntów, wzmiankowani w §. 5 najwyższego Patentu z dnia 7 Marca 1849 r. winni są pod własną odpowiedzialnością ustanowić do dozoru polowania uzdolnionych myśliwych, lub przynajmniej obznajmionych z tem ludzi, którzy przez władzę polityczną powiatową za zdolnych do tego będą uznani — i tychże władzy politycznej wskazać.

§. 14. Za zezwoleniem władzy politycznej, może także sam właściciel polowania (właściciel gruntów lub dzierżawca polowania) ustanowionym być dozorcą polowania.

§. 15. Do zastosowania się do powyższych przepisów (§§. 13 i 14) wyznacza się terażniejszym właścicielom polowania termin trzymiesięczny od dnia ogłoszenia niniejszego rozporządzenia. Jeżeli zastosowanie to nie nastąpi, natenczas posiadacze polowania, własne prawo mający, zagnani być powinni do tego, stosownymi środkami przymusowemi; co do dzierżawców zaś, należy rozwiązać dzierżawę i nakazać nowe wydzierżawienie na ich koszt i niebezpieczeństwo.

§. 16. Przeciw wykonaniu niniejszego rozporządzenia nie można czynić zarzutów z tytułu prywatnego.

§. 17. Do polowania w imieniu własnem lub obcem nikt nie ma prawa, kto nie uzyskał pozwolenia noszenia broni myśliwskiej, stosownie do najwyższego patentu z dnia 24 Października 1852*) (§§. 14 i 19).

§. 18. Wszelkie przestąpienie lub pominięcie niniejszych przepisów, podlega karze pieniężnej od 25—200 złr. m. k., która wymierzona będzie przez władzę polityczną i przekazaną na rzecz instytutu ubogich tego miejsca, w którym przestąpienie zostało popełnionem.

Jeżeli kara pieniężna nałożoną być mająca, sama przez się albo ze względu na stosunki winnego, nie może być ściągniętą, wówczas należy ją zamienić na karę aresztu, licząc jeden dzień aresztu za każde pięć złr. m. k.

Ustawa z dnia 19. Lipca 1869.

(dz. ust. kraj. N. 29).

tycząca się łapania, wytopienia i sprzedawania zwierząt alpejskich.

§. 1. Zakazuje się polowania na zwierzęta alpejskie, świstaka i dziką kozę, właściwe Tatrom, lub łapania takowych. Równie zakazuje się sprzedaży tych zwierząt, jakoteż i sadła świstaczego.

---

*) Personale, zaprzysiężone dla służby leśnej lub łowczej, lub też do jednej jak drugiej razem, bez różnicy, czy przez rząd, gminę lub przez prywatnych ustanowionem jest, może zwykłą broń nosić w służbie, nie potrzebując ku temu paszportu, jeżeli używa ubioru służbowego przepisanego, lub odznaczającego okrycia głowy lub naramiennika, podanego do powszechnej wiadomości w powiecie. (rozporz. minist. z dnia 20 Sierpnia 1857 r. (dzien praw. państwa Nr. 159).

§. 2. Przekroczenie tego zakazu ma być karane grzywną od 5 do 100 złr. wal. austr., a w razie niemożności uiszczenia kary, aresztem od jednego do dwudziestu dni. Przydybane] zwierzęta czy to żywe, czy zabite, mają być odebrane, a żywe puszczone na wolność.

§. 3. Dochodzenie i karanie tego przekroczenia będzie należeć do starostw powiatowych, a w drugiej i ostatniej instancyi do namiestnictwa.

§. 4. Kary pieniężne wpływać będą do funduszu kultury krajowej.

§. 5. Na zwierzchności gminne, c. k. żandarmeryę, zaprzysiężoną straż leśną i na wszystkie inne straże publiczne wkłada się obowiązek czuwania nad przestrzeganiem niniejszego zakazu.

Rozporządzenie Ministerstwa spraw wewnętrznych i sprawiedliwości z d. 2. stycznia 1854.

względem przypuszczenia do przysięgi osób do dozoru lasów i polowania ustanowionych.

§. 1. Osoby, przeznaczone do służby nadzoru leśnego, które na mocy przepisu §. 13 rozporządzenia Ministerstwa spraw wewnętrznych dnia 15 grudnia 1852 r. (dziennik praw państwa nr. 257), także do dozoru polowania ustanowionemi i władzy politycznej wskazanemi zostały, powinny na żądanie tego, który ich ustanowił, złożyć przysięgę przed tą władzą, w celu pełnienia służby myśliwskiej w całym okręgu, który im powierzony został, a mianowicie:

- a) dodatkowo tylko dla służby myśliwskiej, jeżeli dla służby leśnej złożyły już przysięgę według ustaw obowiązujących;
- b) co do służby leśnej oraz i myśliwskiej, jeżeli jeszcze nie złożyły przysięgi co do służby leśnej.

Przysięga złożoną być powinna w przypadku pod a) wyszczególnionym według załączonego wzoru przysięgi, w przypadku zaś pod b) wyrażonym, według wzoru przysięgi, w dodatku do ustawy leśnej ogłoszonej, w którymto przypadku za wyrazami „powierzoną własność leśną“, zamieścić należy wyrazy: „i prawo polowania“.

§. 2. Jeżeli z powodu miejscowego położenia nie można ustanowionych do straży myśliwskiej na mocy §. 13 rozporz. minist. spraw wewn. z dnia 15 grudnia 1852 i wskazanych władzy politycznej osób używać zarazem do dozoru lasu, w takim przypadku wolno przyjąć od nich przysięgę tyczącą się tylko służby myśliwskiej, jeżeli to są uzdolnieni strzelcy, zostający w wyłącznej służbie właściciela polowania (właściciela gruntu lub dzierżawcy polowania). Przysięga w takim razie złożoną być ma przed właściwą władzą polityczną wzdług §. 1 i stósownie do załączonej roty przysięgi.

§. 3. Osoby, które złożyły przysięgę tyczącą się dozoru leśnego i służby myśliwskiej (§. 1), albo tyczące się służby myśliwskiej (§. 2), uważanymi będą także w służbie myśliwskiej za straż publiczną, używać będą także w tej służbie wszelkich ustawami zapewnionych praw, które służą osobom urzędowym i strażom cywilnym, wskazanym w §. 68*) ustawy karnej

*) §. 68 ustawy karnej brzmi:

Skupienie się wiele osób dla czynienia gwałtownego oporu przeciw zwierzchności, jest zbrodnią powstania, czy to celem takowego oporu było wymuszenie czego, wyłamanie się od jakiej powinności, udaremnienie jakiego zarządzenia lub wykonania nakazu publicznego, czy też naruszenie jakimkolwiek bądź sposobem publicznej spokojności. Przy tem nie stanowi to różnicy, gdy ten gwałtowny opór wymierzonym był czy to przeciw sądzemu, przeciw osobie zwierzchniczej, przeciw urzędnikowi, przeciw delegowanemu, przeciw umocowanemu lub przeciw słuździe rządowemu albo gminnemu, przeciw straży cywilnej, finansowej lub wojskowej, albo przeciw żandarmowi,—czy też przeciw ustanowionemu do pilnowania lasów chociażby tylko w prywatnej służbie zostającemu, jednak przez właściwą władzę rządową związanemu przysięgą urzędnikowi leśnemu, lub przeciw służbie do dozoru lasu przeznaczonej, jeżeli w taki sam sposób jest zaprzysiężoną, czy też wreszcie przeciwko służbie postanowionej do nadzoru na kolejach rządowych lub prywatnych do zawiadywania obrotem takowych, lub też do strzeżenia albo zajmowania się czynnościami przy telegrafach rządowych—o ile osoby rzeczone zajętemi są właśnie wykonaniem zlecenia zwierzchności lub pełnieniem urzędu albo służby. Według §. 426 ustawy o postępowaniu karnem, świadectwo przysięgłego urzędnika albo sługi rządowego lub gminnego może stanowić prawny dowód względem przedmiotu, do którego dozoru tenże przysięgły urzędnik albo sługa jest ustanowionym, jeżeli nie zachodzi żadna okoliczność podająca go w wątpliwość i jeżeli potwierdzi, że obwinionego zastał na gorącym uczynku i zaraz go upomniał lub schwytał.

i mają prawo noszenia w służbie myśliwskiej zwykłej broni, której jednakże używać mogą tylko w razie słusznej, koniecznej obrony.

§. 4. Ażeby osoby, które złożyły przysięgę tyczącą się służby myśliwskiej, mogły być poznanemi i szanowanemi jako straż publiczna, powinny nosić w służbie albo ubior służbowy, przepisany w §. 54 ustawy leśnej, albo nakrycie głowy odszczególniające i podane do publicznej wiadomości powiatu, albo wreszcie przepaskę na ramieniu. Każdy jest obowiązany słuchać wezwania ich w pełnieniu służby czynionego, oni zaś winni są pod surową odpowiedzialnością wystrzegać się wszelkiego postępowania nieprawego.

Rota przysięgi.

Przysięgam, że powierzonego memu dozorowi prawa polowania strzedz i ochraniać będę jak najstaranniej i najwierniej; że wszystkich tych, którzy usiłować będą w jakibądź sposób to prawo nadwereżyć lub rzeczywiście je nadwereżać, doniosę sumiennie bez wszelkich względów osobistych; że w razie potrzeby zajmę ich w sposób prawem przepisany lub przytrzymam; że nikogo niewinnego fałszywie nie oskarzę ani nie podam w podejrzenie; że wszelką szkodę według możliwości oddalać, a wyrządzoną szkodę według najlepszej mojej wiedzy i sumienia mego podawać i oceniać, jako też dla zapobieżenia szkodzie w drodze prawa pomocy domagać się będę; że bez wiedzy i pozwolenia moich przełożonych lub bez przeszkody niezbędnej, nigdy nie przestanę pełnić obowiązków moich, tudzież że z powierzonego mi dobra każdej chwili złożę rachunek. Tak mi Panie Boże dopomóż!

Rozporządzenie Ministerstwa spraw wewnętrznych i sprawiedliwości z dnia 1. Lipca 1857.

o warunkach zaprzysiężenia służby ustanowionej dla ochrony lasu i polowania.

Ogólne warunki do zaprzysiężenia.

§. 1. Osoby przyjęte do służby dla ochrony lasu i polowania wtenczas tylko mogą przez władze polityczne być przypuszczonemi do przysięgi i pełnienia obowiązku, jeżeli są postępowania nieskazitelnego.

Warunki szczególne.

§. 2. W szczególności wymaga się jeszcze od osoby do służby dla obrony lasu i polowania przeznaczonej, aby się wykazała:

- a) ze złożonego z dobrym skutkiem egzaminu rządowego, przepisanego dla straży leśnej i leśnych pomocników technicznych;
- b) że liczy więcej nad lat 20.

Powody wykluczenia.

§. 3. Osoby uznane winnymi zbrodni, wykroczenia gwałtu popełnionego na osobie drugiej lub takiegoż przestępstwa, albo wykroczenia pochodzącego z chciwości lub przeciwnego obyczajności publicznej, niemniej jak osoby uwolnione jedynie dla braku dowodów, nareszcie osoby skazane za inne przestępstwo prawa na karę więzienia najmniej sześćmiesięcznego, nie mogą do służby ochrony lasu i polowania być przypuszczone do przysięgi i do obowiązku, bez szczególnego w takim razie zezwolenia politycznej władzy krajowej, takie zaś zezwolenie udzielonem być może jedynie w wypadkach zasługujących na szczególniejsze uwzględnienie.

§. 4. Przypuszczenie do zaprzysiężenia wzbronionem być może z przyczyny słabego wzroku i pamięci, skłonności do pijaństwa, do gry, do bitek i nadużyć, z przyczyny podejrzenia o przekupstwo lub przemytnictwo, w ogólności z przyczyny takich ułomności fizycznych lub moralnych, przez które zdaniem władz osoba staje się mniej zdolną lub zupełnie niezdolną do wykonywania służby dozorczy lasu i polowania, posiadającego prawo osoby urzędowej i straży cywilnej.

§. 5. Osoby zaprzysiężone do służby ustanowionej dla ochrony lasu i polowania, w razie gdyby zaszedł który z ustanowionych w §. 3 powodów wykluczenia, tracą prawa osoby urzędowej i straży cywilnej, pozyskane mocą ustawy przez zaprzysiężenie.

Zresztą uznaną być może utrata tychże praw w miarę postanowień §. 4., z powodu zaszłych ułomności fizycznych lub moralnych.

§. 6. Powołane do zaprzysiężenia służby, ustanowionej dla ochrony lasu i polowania, najniższe władze polityczne stanowiąc też będą o przypuszczeniu do złożenia przysięgi i o utracie praw (§. 5.) pozyskanych przez zaprzysiężenie.

Przeciw tym wyrokom otwartą jest droga rekursu wedle postanowien §. 77 ustawy leśnej.

§. 7. Każdemu zaprzysiężonemu do służby ustanowionej dla ochrony lasu i polowania wydanem być ma piśmienne potwierdzenie złożonej przysięgi, które mu służyć ma za legitymacją.

§. 8. Najniższe władze polityczne prowadzić mają dokładne wykazy osób znajdujących się w ich powiecie zaprzysiężonych do służby ustanowionej dla ochrony lasu i polowania i utrzymywać takowe w ciągłej ewidencji.

Służbodawcy lub ich zastępcy obowiązani są pod karą porządkową 2 do 10 złr. m. k. podać do wiadomości dotyczącej władzy politycznej każdą zmianę, jakaby zaszła w stanie służby zaprzysiężonej dla ochrony lasu i polowania, najdalej przed upływem czasu sześciu miesięcy.

Ustawa z dnia 30. Stycznia 1875.

obowiązująca dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego rozporządzą co następuje :

§. 1. Nikomu nie wolno w czasie poniżej oznaczonym polować, łowić lub zabijać następujące rodzaje zwierzyny :

1. Jelenie od 1. Stycznia do 30. Czerwca.
2. Kozły (rogacze) od 1. Marca do 30. Maja.
3. Zające od 1. Lutego do 15. Września.
4. Jarząbki od 1. Lutego do 31. Sierpnia.
5. Cietrzewie i głuszcze koguty od 20. Maja do 31. Sierpnia.
6. Słonki od 20. Kwietnia do 31. Sierpnia.
7. Bażanty i kuropatwy od 15. Stycznia do 15. Sierpnia.
8. Przepiórki i dzikie gołębie od 1. Listopada do 15. Lipca.

9. Dropie i pardwy od 15. Kwietnia do 1. Sierpnia.

10. Ptactwo błotne, mianowicie: krzyki, dubelty, kulony, bataliony od 15. Kwietnia do 1. Lipca.

11. Ptactwo wodne: mianowicie: dzikie gęsi i dzikie kaczkki od 15. Kwietnia do 15. Czerwca.

12. Lisy od 15. Lutego do 31. Sierpnia; tępienie lisa dozwolone jest tylko uprawnionemu do polowania w miejscach, w których uprawnieni hodują zwierzyne, dla której lis jest szkodliwym.

13. Łanie, kozy, cieleta i spiczaki, tudzież kury głuszców i cietrzewi przez cały rok.

Wystrzeliwanie łań i kóz ze względów gospodarstwa łowieckiego nastąpić tylko może za przyzwoleniem Namiestnictwa.

Zakaz ubijania dzikich kóz i świstaków w okolicach gór tatrzańskich, zawiera osobna ustawa krajowa z dnia 19. Lipca 1869 r. Nr. 26. D. u. k.

§. 2. Zakazanem jest łowienie zwierzyny na sidła, żelaza, łapki i inne tym podobne przyrządy.

Wyjątkowo dozwolonem jest łowienie przepiórek rozjazdem, a kwiczolów i jemioluchów na sidła. Zakazanem jest także zbieranie albo niszczenie jaj i wybieranie młodej zwierzyny z lęgowisk.

Może jednak wyjątkowo uprawniony do polowania lub ustanowiona przez niego straż lasowa wybierać na siatki bażanty i kuropatwy dla chowu i wyjmować jaja z gniazd tym celem, by je wysiedziały kury swojskie.

§. 3. Niniejsza ustawa nie znajduje żadnego zastosowania do ubijania zwierzyny w ogrodzonych zwierzyńcach; sprzedający jednak taką zwierzynę, albo ten kto w sprzedaży pośredniczy, winien swe uprawnienie do sprzedaży wykazać świadectwem politycznej władzy powiatowej, inaczej bowiem będzie karany według §. 5 niniejszej ustawy.

§. 4. Zarządzenia władzy politycznej nakazujące zmniejszenie szkodliwego dla kultury zbytecznego stanu zwierzyny na podstawie §. 4 patentu o polowaniu z dnia 28. Lutego 1786 r. mogą być wykonane także w porze, w której zresztą nie wolno ubijać takiej zwierzyny.

Sprzedający lub pośredniczący w sprzedaży zwierzyny w powyższy wyjątkowy sposób ubitej, winien się jednak wy-

kazać świadectwem władzy politycznej, że jest do sprzedaży upoważnionym, w przeciwnym bowiem razie będzie karany według §. 5 niniejszej ustawy.

§. 5. Przekroczenie postanowień §§. 1. i 2. tej ustawy, podlega grzywnie od 5 do 50 złr. Jeżeli jednak wyrządzona szkoda z powodu ubicia większej ilości zwierzyny jest znaczną lub przestępstwo powtórnie popełniono, może być grzywna aż do 100 złr. podwyższoną.

§. 6. Kto po upływie dni 14 od czasu, w którym pochyna się pora zakazana, zwierzynę, na którą w tej porze nie wolno polować (§. 1), czy to w całych sztukach, czy w kawałkach, które jednak do spożycia nie są jeszcze całkiem przyprawione, celem sprzedaży obnosi, w sklepach, na jarmarkach albo w inny sposób do sprzedaży wystawia albo sprzedaje, lub w sprzedaży pośredniczy, podpada oprócz utraty zwierzyny grzywnie w §. 5 tej ustawy oznaczonej.

Takiej samej karze podpada sprzedaż zwierzyny, której w ogóle nie wolno ubijać lub łapać, jakoteż sprzedaż jaj i piskląt dzikiego ptactwa.

Osoby sprzedające zwierzynę pochodzącą z krajów, w których niniejsza ustawa nie obowiązuje, w czasie zakaznym, lub pośredniczące w takiej sprzedaży mają w należyty sposób wykazać, z kąd ta zwierzyna pochodzi. Jeżeli zaś zwierzyna pochodzi z królestw i krajów koronnych zastąpionych w Radzie państwa, należy nadto wykazać się świadectwem politycznej władzy powiatowej, że zwierzyna nie została ubita w sposób bezprawny. W przeciwnym wypadku postanowienie karne niniejszego paragrafu będą także zastosowane przeciw osobom przekraczającym powyższe postanowienia.

§. 7. Grzywny na podstawie niniejszej ustawy wymierzone, tudzież dochód ze zwierzyny, która w myśl postanowień niniejszej ustawy została skonfiskowaną i przez dotyczącą zwierzchność gminną w drodze publicznej licytacji sprzedaną, przypadają funduszowi ubogich tej gminy, w której przestępstwo odkryto.

W razie niemożności ściągnięcia grzywny, należy ją zamienić na karę aresztu, a to ra każde 5 złr. grzywny jeden dzień aresztu.

Dochodzenie i wymierzenie kary przysługuje władzom politycznym.

§. 8. Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Memu Ministrowi rolnictwa i Memu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Wiedeń, dnia 30. Stycznia 1875.

Franciszek Józef m. p.

Lasser m. p.

Chlumecky m. p.

U s t a w a

obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, o ochronie niektórych zwierząt dla uprawy ziemi pożytecznych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, rozporządzam co następuje:

§. 1. Zakazuje się wybierania i psucia jaj i gniazd wszystkich ptaków dziko żyjących a nieszkodliwych.

Szkodliwemi są:

Z orlów: przedni (*Aquila fulva* L., Steinadler);

zyz (*Aquila chrysaetos* L., Goldadler);

bielik (*Aquila albicella* L., weisschwänziger Seeadler);

rybitw (*Aquila heliaetus* L., Flussadler);

kania wielka (*Falco milvus* L., rother Milan, Gabelweihe);

kania czarna (*F. ater* L., schwarzbrauner Milan);

sokół raróg (*F. lanarius* L., Würgfalke, Blaufuss);

sokół wędrowiec (*F. peregrinus* L., Wanderfalke);

sokół drzemlik (*F. aesalon* L., Zwergfalke, Merlin);

sokół kobóz czyli kobiec (*F. subbuteo* L., Baum- oder

Lerchenfalke);

sokół jastrząb (*Z. palumbarius* L., Habicht, Hübnergeier);

sokół krogulec (*F. nisus* L., Sperber);

sokół błotnik (*F. rufus* Gm., Rohr oder Sumpfweise);

Puhacz (*Strix bubo*, Uhu).

Srokosz (*Lanio exeubitor* L., grosser Würger).

Kruk (*Corvus corax* L., Kohlrabe).

Sroka (*Corvus pica* L. Elster).

§. 2. Zakazuje się chwytania i zabijania, niemniej przedawania ptaków wymienionych w dodatku. Wyjątkowo

w celach naukowych może władza polityczna udzielić pozwolenia do chwytania pomienionych ptaków w niewielu okazach.

Pozwolenie to może być udzielone tylko na podstawie przyzwolenia właścicieli gruntów, zatwierdzonego przez przełożonego gminy, a względnie przez przełożonego obszaru dworskiego; w pozwoleniu tem ma być oznaczone nazwisko upoważnionego, tudzież miejsce i czas, na które pozwolenie ma ważność.

§. 3. Zabrania się chwytania i zabijania, tudzież przedawania nietoperzy i jeżów.

§. 4. Przekroczenia powyższych przepisów karane będą grzywnami od 1 do 15 złr. w. a., a w razie niemożności uiszczenia kary pieniężnej aresztem od 12 godzin do 3 dni.

Nadto mają być odebrane przyrządy do chwytania ptaków wraz z klatkami, tudzież schwyte ptaki, z których żywe mają natychmiast być puszczone na wolność.

§. 5. Gminy i obszary dworskie w szczególności są obowiązane czuwać nad ścisłym przestrzeganiem tej ustawy.

Wykonywanie przepisów karnych tej ustawy należy do przełożonego gminy, w której obrębie popełniono przekroczenie.

Prawo karania wykonywa w myśl ustawy gminnej przełożony gminy spólnie z dwoma assessorami (przysiężnymi).

Co do przekroczeń popełnionych na obszarze dworskim, wykonuje prawo karania polityczna władza powiatowa.

§. 6. Rekurs przeciw wyrokowi karnemu przełożonego gminy ma być wniesiony do zwierzchniczej władzy politycznej, przeciw wyrokowi zaś politycznej władzy powiatowej do c. k. Namiestnictwa.

Rekurs należy wnieść w przeciągu 14 dni po ogłoszeniu, a względnie doręczeniu orzeczenia.

Przeciw dwóm równobrzmiącym orzeczeniom rekurs nie ma miejsca.

§. 7. Grzywny, tudzież pieniądze uzyskane ze sprzedaży zabranych przedmiotów przypadają na fundusz ubogich w tej gminie, w której obrębie popełniono przekroczenie, a względnie, przy której istnieje dotyczący obszar dworski.

§. 8. Na c. k. żandarmerye, zaprzysiężone straże leśne, straże polowania i straże polowe, tudzież na wszystkie inne

straże publiczne, wkłada się obowiązek czuwania nad przestrzeganiem niniejszej ustawy i podawania wszelkich spostrzeżonych przekroczeń do wiadomości naczelnika gminy, lub przełożonego obszaru dworskiego, a to ostatniego w tym celu, aby doniósł o tem politycznej władzy powiatowej.

§. 9. Nauczyciele szkół ludowych są obowiązani uczniom tak zwyczajnych jak niedzielnych szkół wyjaśniać szkodliwość wybierania gniazd, chwytania i zabijania ptactwa pożytecznego, tudzież przedstawiać im corocznie, a mianowicie przed początkiem legu ptasząt postanowienia niniejszej ustawy.

§. 10. Ustawa niniejsza obowiązuje od dnia ogłoszenia takowej.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa i spraw wewnętrznych.

Gödöllö, dnia 21. Grudnia 1874.

(L. S.) **Franciszek Józef** w. r.

Lasser w. r.

Chlumecky w. r.

Dodatek do §. 2.

Spis ptaków.

których chwytania, zabijania i przedawania zabrania się.

Kos (*Turdus merula* K., Amsel, Schwarzdrossel).

Drozd śpiewak (*Turdus musicus* L., Singdrossel).

Opoczniki, czyli podkamionki (*Saxicola*, Steinschmätzer)

Płochacze (*Accentor* L., Heckenbraunelle).

Pokrzywki (*Lusciola* L., Erdsänger), do których należy: słowik rdzawy (*Lusciola luscinia* Lath., Nachtigall), i słowik szary (*Lusciola philomela* Bechst. Sprosser).

Rudogonki (*Ruticilla* L., Rötling).

Gajówki (*Silvia Koch*, Grasmücke).

Trzciniczki (*Salicaria* M. et B. Rohrsänger).

Mucharki (*Ficedula Koch*, Laubsänger Spotter).

Strzyżyk czyli mysikról (*Troglodytes parvulus* L., Zaunkönig).

Swiergotki (*Anthus* L., Piper).

Pliszki (*Motacilla* L., Bachstelze).

Jaskółki (*Hirundo* L., Schwalbe).

Mucholówki (*Muscicapa* L., Fliegenschnapper).

Dzierżby mniejsze (*Lanius* L., Dornreher, Würger).

Pomurnik czyli mentel (*Tichodroma muraria* L., rothflügeliger Mauer-Läufer).

Pełzacz czyli zaskórnik (*Certia familiaris* L., Baumläufer).

Bargel czyli kowalik (*Sitta europea* L., Spächtmeise).

Króliki (*Regulus* L., Goldhännchen).

Sikory (*Parus* L., Meise).

Łuszczaki (*Fringilla* L. Fink), mianowicie: pestkogryz czyli grubodziób (*Fr. coccothraustes*, Kernbeisser), jer (*Fr. montefringilla* L., Berkfink), zięba (*Fr. coelebs* L., Buchfink), dzwonec (*Fr. chloris* L., Grünhäufing), makolągwa (*Fr. canabina* L., Bluthäufing), czeczotka (*Fr. linaria* L., Leinfink), czyż (*Fr. spinus* L., Zeisig), szczygieł (*Fr. carduelis* L., Stiglitz), mazurek (*Fr. montana* L., Feldsperling), kulczyk (*Fr. serinus* L., Girlitz), i gil (*Fr. pyrrhula* Gm., Gimpel).

Krzywodzióby (*Loxia* L. et Bechst., Kreuzschnabel).

Poświerki (*Emberiza* L., Ammer).

Skowronki (*Alauda* L., Lerche).

Szpak (*Sturnus vulgaris* L., Staar).

Kawka (*Corvus monedula* L., Dohle).

Wilga (*Oriolus galbula* L.), Pirol).

Krzykacze (*Clamatores* L.), mianowicie: kozodoj (*Caprimulgus europaeus* L., Ziegenmelker, Nachtschwalbe), jerzyk (*Cypselus apus* Gm., Segler), dudek (*Upupa epops* L., Wiedehopf), krasnowronka (*Coracias garrula* L., Mandel-Krähe).

Z łążących (*Scansores* L., Klettervögel): kukułka (*Cuculus canorus* L., Kuckuk), wążłów (*Yunx torquilla* L., Wende-hals) i dzięzioł (*Picus* L., Specht).

Sowy (*Strix* L., Eule), z wyjątkiem puhacza.

Sokół postułka (*Falco tinunculus* L., Turmfalke).

Sokół postuleczka (*F. cenchris* Frisd. Rötelfalke).

Sokół kobczyk (*Falco vespertinus*, Abendfalke).

Sokół myszołów (*T. buteo* L., Mäusebussard).

Sokół włoszczak (*F. lagopus* L., rauhfüssiger Bussard).

Sokół pszczolarz (*F. apivorus* L., Wespenbussard).

Prowizoryczne rozporządzenie ministra kultury krajowej i górnictwa z dnia 16. Stycznia 1850.

względem zaprowadzenia egzaminów państwowych na gospodarzy leśnych, którym przyznane być ma uzdolnienie do samoistnego prowadzenia gospodarstwa, jakoteż względem wykształcenia i egzaminowania straży leśnej, zarazem technicznych pomocników leśnych.

A. Postanowienia względem egzaminów państwowych dla gospodarzy leśnych.

1. W publicznej szkole leśnej z dobrym skutkiem odbyte studia nadać mogą uzdolnienie tylko do podrzędnej służby przy administracji leśnej.

2. Uzdolnienie do samoistnego prowadzenia gospodarstwa lasowego musi być udowodnione i uznane przez osobny egzamin publiczny (egzamin państwowy).

3. Kto takowy egzamin z dobrym skutkiem odbędzie staje się uzdolnionym na urzędnika do lasowej służby państwowej.

4. Do przypuszczenia do państwowego egzaminu leśniczowskiego wymagane są następujące warunki:

a) Ukończenie dwudziestego roku życia,

b) wykazanie moralnego prowadzenia się.

c) Albo

a) z dobrym skutkiem odbyte studia w publicznej szkole leśniczej a po takowych dwuletnie nieprzerwane wszelakoż z należytą przemianą połączone praktyczne zajęcia w zewnętrznej i wewnętrznej służbie leśniczej, przy równoczesnem dalszem teoretycznem kształceniu się przez własne studia. Od jednego jednak roku tego praktycznego zajęcia może kandydat być uwolniony, jeżeli przed wstąpieniem do szkoły leśniczej przez dwa lata trudnił się praktyczną służbą leśną; lub też jeżeli po ukończeniu studiow leśnych jeszcze przez jeden rok na wszechnicy lub ogólnej technicznej akademii, dla dalszego wykształcenia swego studyum się oddawał.

Praktyczne zajęcie po ukończonych studiach leśniczych, szczególnie w przypadku ostatnim, musi kandydat odbyć w samym lesie t. j. nie w biurze. (Przyp. wyd.)

Albo

β) wykazanie tych studyów, jakich się żąda do wstąpienia do publicznej szkoły leśniczej, tudzież pięcioletnie przykładanie się w celu uzyskania potrzebnych leśniczych wiadomości, bez różnicy, czyli takowe w szkołach prywatnych, czyli przez uczęszczanie na odczyty leśnicze na uniwersytetach lub akademiach technicznych, lub przez własne tylko pouczanie się, wszelako w połączeniu z praktycznym zajęciem i rzeczywistą służbą, nabyte zostały.

5. Egzamin państwowy na leśniczych, począwszy od roku 1850 odbywać się będzie raz w rok, i to w jesieni. W większych krajach koronnych nastąpić to ma reglularnie każdego roku, w mniejszych zaś krajach koronnych na przemian w dotyczących miastach głównych.

6. Komisye egzaminacyjne, włącznie z przewodniczącymi, składać się mają z trzech osób i wybierane będą na każdy rok osobno. Przewodniczącego mianuje ministerjum kultury krajowej i górnictwa z grona państwowych urzędników leśniczych. Obaj inni członkowie komisji wybierani będą tak, że gdzie istnieją krajowe leśne stowarzyszenia, mają też same, w innych razach odnośne towarzystwa gospodarcze, zaproponować ministerstwu sześć osób, z których toż ministerstwo usta nawia dwóch komisarzy egzaminacyjnych i dwóch zastępców.

7. Egzamin jest trojaki. Każdy kandydat przystępujący do egzaminu powinien:

a) przedłożyć komisji egzaminacyjnej przez siebie samego wyrobioną rozprawę lub wypracowanie odnoszące się do pewnego przedmiotu zawodowego, n. p. rozprawę jakiej technicznej kwestyi spornej, o jakim nowym wynalazku, o jakiej nowej idei, albo wypracowanie urzędzenia leśnego, oznaczenie dochodu z lasu, planu na zakład do wyprowadzenia drzewa, do podziału lasu, do wprowadzenia osobliwego jakiego użytkowania, do oznaczenia wartości lasu i t. d.; przy końcu zaś egzaminu udzielić komisji rzeczonyj wszelkie wyjaśnienia, których ta żąda i za potrzebne uzna, chcąc uzyskać przekonanie, że kandydat był w stanie sam zdziałać to wypracowanie.

Egzamin dalej jest:

- b) najpierwej piśmienny. Przy egzaminie piśmiennym, który wszyscy kandydaci równocześnie odbywać, i przy którym wszyscy na te same pytania odpowiadać mają, utrzymany być ma ciągle ścisły nadzór przez dwóch komisarzy egzaminacyjnych.

Kandydaci nie mogą przy tem używać żadnych naukowych środków pomocniczych i mają swe roboty, nie oddalając się z miejsca egzaminu, w dwunastu godzinach ukończyć.

Pytania do piśmiennego egzaminu dostarczyć mają publiczne leśno-naukowe zakłady.

Zakres wiadomości leśniczych ma być w tym celu na trzy główne działy podzielony.

Z każdego takiego działu głównego, większa liczba pytań lub zadań, z których jednak żadne nie może więcej wymagać czasu do wypracowania, jak dwie lub trzy godziny, przez dotyczących profesorów zestawione i pod pieczęcią do ministerstwa kultury krajowej i górnictwa przesłane być mają. Nauczyciele dotyczący są pod swą przysięgą obowiązani, wszystkie pytania i zadania zupełnie w tajemnicy zachować. Z tych pytań, każe ministeryum po jednym z każdego głównego działu wybrać, przez urzędnika ministeryalnego, ku temu przeznaczonego, własnoręcznie na osobnej kartce spisać, w kopertę włożyć i kopertę pieczęcią prezydyalną i własną zapieczętować.

Zapieczętowane kartki z pytaniami, przesłane będą przez ministeryum bezpośrednio do przewodniczącego komisji egzaminacyjnej, który takowe dopiero przy rozpoczęciu egzaminu, w przytomności reszty komisarzy i w przytomności kandydatów otworzy, a ostatnim do odpowiadania podyktuje.

Bezpośrednio po egzaminie piśmiennym nastąpić ma dnia drugiego,

- c) egzamin ustny.

Przy ustnym egzaminie, publicznie odbyć się mającym, kandydaci w porządku, przez losowanie oznaczonym, przywołani być mają. Egzamin zbyt licznie rozciągniętym być nie może. Komisya egzaminacyjna przeto

pytania tak stawiać winna, aby przynajmniej w przeciągu dwóch godzin nabyć mogła pewnego zdania, o uzdolnieniu każdego poszczególnego kandydata.

Komisarze atoliż egzaminacyjni mają prawo, użyć dla siebie równego czasu do dowolnego zadawania pytań. Ci wedle wieku swego zmieniać się mają. Najstarszy zaczyna.

Wszystkie pytania, tak piśmienne jak ustne, uwzględniać mają więcej kierunek praktyczny a przede wszystkim zadanie samoistnego zarządcę lasowego.

Przed rozpoczęciem egzaminów, musi każdy kandydat wykazać przed komisją egzaminacyjną tożsamość swjej osoby.

8. Po odbyciu egzaminu z wszystkimi kandydatami, przejrzeć mają komisarze egzaminacyjni bez zwłoki i przerwy wypracowania piśmienne.

Na podstawie zdania powziętego tak z piśmiennego jak ustnego egzaminu, nastąpić ma głosowanie co do uzdolnienia kandydatów do samoistnego prowadzenia gospodarstwa. Takowi uznani być mają albo jako nieuzdolnieni albo uzdolnieni, albo też szczególnie uzdolnieni. Większość głosów rozstrzyga. Jeżeliby nadspodziewanie wydarzył się przypadek, żeby jeden a ten sam kandydat przez poszczególne głosy tak za nieuzdolnionego, jako też za szczególnie uzdolnionego uznanym został, natenczas musiałyby głosy wprost sobie przeciwne, znieść się wzajemnie, a głos pozostający byłby rozstrzygającym. Jeżeliby zaś głos ten kandydata za szczególnie uzdolnionego uznawał, natenczas tenże w tym szczególnym przypadku tylko za uzdolnionego ma być uznanym.

Uzdolnienie zresztą osądzonem być ma nie według zdań pewnej szkoły lub szczególnego przeświadczenia jakiego naukowego stronnictwa, lecz według ogólnego stanowiska nauki leśnej, a osobliwie z uwzględnieniem tej okoliczności, czy kandydat jest w stanie utworzyć sobie zdanie samoistne, i potrafi należycie zastosować nabyte teorie. Nadto także i na uzdolnienie conceptowe kandydata zważać się winno, ku czemu egzamin piśmienny dostateczne dać może oparcie.

9. Kandydat uznany za nieuzdolnionego, może po upływie jednego roku znowu zgłosić się do egzaminu, jeżeliby zaś i wtedy nie obstał, natenczas już na zawsze odsuniętym być winien.

Kandydatom uznanym za uzdolnionych, wyda się na to świadectwo, które przez wszystkich komisarzy egzaminacyjnych podpisane być ma.

10. Na akt egzaminu ma być protokół sporządzony, który po zamknięciu wraz z wszystkimi pracami egzaminacyjnymi, ministerstwu kultury krajowej i górnictwa przesłać należy.

11. Za przypuszczenie do egzaminu państwowego na leśniczych każdy kandydat z góry takse 10 złr. konw. mon. do tej kasy złożyć winien, która właśnie ku temu przeznaczoną będzie.

12. Jeżeliby komisarze egzaminacyjni swego urzędu bezpłatnie przyjąć nie chcieli i nie mogli, wyznaczy im ministerjum kultury krajowej i górnictwa odpowiednie wynagrodzenie.

13. Tak czas w których egzamina państwowe mają być przedsięwzięte, jako i bliższe postanowienia względem zgłoszenia się do egzaminu, będą zawsze kilka tygodni naprzód ogłoszone, komisarze zaś egzaminacyjni niedługo przed rozpoczęciem egzaminu zostaną do publicznej podani wiadomości.

14. Jeżeli egzamina państwowe na leśniczych trzy lata odbywać się będą, natenczas państwowe posady urzędników leśnych, wyjąwszy promocye już ustanowionych urzędników, tylko tym osobom nadane zostaną, które przy rzeczonym egzaminie jako uzdolnieni uznanymi zostali. Na razie te osoby przed innemi pierwszeństwo mieć mają. Ci, którzy za szczególnie uzdolnionych uznani zostali, zawsze przed innymi uwzględnieni będą. Urzędnicy leśni już w służbie państwowej znajdujący się, z wyjątkiem samych tylko praktykantów, nie mogą być do następnego złożenia egzaminu państwowego przynaglani.

Egzamin państwowy na leśniczego uzdolnia do wszystkich posad państwowych urzędników leśnych.

15. Egzamina prywatne dozwolone dotąd w zakładzie naukowym leśnym w Mariabrunn, ustać mają z początkiem roku 1850.

B. Rozporządzenia względem wykształcenia i egzaminowania straży leśnej zarazem technicznej służby pomocniczej.

1. Istniejący w niektórych krajach instytut obwodowych egzaminatorów leśnych, niniejszem znosi się.

2. Na przyszłość ci tylko administratorowi leśni do przyjęcia uczniów leśnych (elewów leśnych) upoważnieni być mają, którzy przy egzaminie państwowym jako uzdolnieni uznani zostali. Chwila od której to w życie wejdzie, najmniej rok naprzód w swoim czasie ogłoszonym zostanie.

3. Tacy uczniowie, lub elewi leśni, muszą odbyć nauki szkół ludowych i dopiero po odbytej przynajmniej trzechletniej praktyce i skończonym dwudziestym roku życia, zgłaszać się mogą do egzaminu celem udowodnienia uzdolnienia do podrzędnej służby administracyjnej.

4. Egzamina te co rok w pewnym czasie, w siedzibie władz obwodowych, przez osobne komisje egzaminacyjne przedsięwzięte być mają.

5. Każda komisja egzaminacyjna złożoną być ma z trzech komisarzy, z których jeden prezyduje. Na każdy rok inni komisarze egzaminacyjni będą wybrani.

Przewodniczący bezpośrednio przez ministerium kultury krajowej i górnictwa mianowynym będzie. Na obu innych asesorów dotyczące krajowe stowarzyszenia leśne albo w braku tych, dotyczące towarzystwa gospodarcze zaproponować mają po sześć z rzeczą obeznanych osób, z których ministerium kultury krajowej i górnictwa, wybierze dwóch komisarzy i dwóch zastępców.

6. Egzamina odbywać się mają jawnie i tylko ustnie, lubo tem wcale nie są wyłączone roboty piśmienne, jeżeli połączone być mogą z rozwiązaniem ustnych pytań, bez zanadto długiej zwłoki jakoto np. małe kosztów obliczenia, próby krótkich doniesień urzędowych, i t. p. Czas trwania egzaminu z każdym poszczególnym kandydatem nie ma przewyższać trzech godzin. Zresztą przy tych egzaminach, według analogji egzaminu państwowego na leśniczych postępywać należy. Jednakże tylko takie pytania egzaminacyjne zadawane być mają, które dotyczą przedmiotów podrzędnej służby administracyjnej.

7. Kandydaci do podrzędnej służby administracyjnej uznani być mają, jako nieużyteczni, albo jako użyteczni, albo bardzo użyteczni.

Ci, którzy za nieużytecznych są uznani mogą po upływie jednego lub dwóch lat, powtórnie do egzaminu być przypuszczeni.

Jeżeli kto powtórnie za nieużytecznego uznany będzie, natenczas na zawsze odsunięty być ma.

Kandydatom za użytecznych uznanym, udzielonem ma być na to świadectwo, przez wszystkich komisarzy podpisane.

8. Protokół, na akt egzaminacyjny ułożyć się mający i zamknięty, wraz z wszystkimi alegatami, u władzy obwodowej złożonym być ma.

9. Za przypuszczenie do egzaminu każdy kandydat z góry złożyć winien takse w kwocie 5 złr. konw. mon. w tej kasie, która właśnie ku temu naznaczoną będzie.

10. Jeżeliby komisarze egzaminacyjni swego urzędu bezpłatnie przyjąć nie chcieli i nie mogli, wyznaczy im ministerstwo kultury krajowej i górnictwa, honorarium odpowiednie.

Thinnfeld m. p.

Dodatek.

Instrukcja

dla zaprzysiężonej straży lasowej co do wykonania służby w granicach ustawami zakreślonych.

I. Co to jest straż publiczna ?

Kto spełnia publiczną funkcję, ma w ciągu trwania tejże charakter urzędowy a zarazem prawa i obowiązki osoby urzędowej.

I gospodarz leśny jest osobą urzędową, gdy spełnia funkcje polityczne lub sądowe, również i ci, którzy chronią własności lasowej, skoro na spełnianie prawnej ochrony władza polityczna odebrała od nich przysięgę, w sposób ustawami przepisany. Przysięga ta czyni osoby takie tem, co nasze ustawy nazywają strażą publiczną.

W służbie publicznej nie czyni to różnicy, czy ktoś od rządu lub od prywatnej osoby jest ustanowionym. Nawet cesarski strażnik lasowy jest tylko o tyle organem publicznym i używa odpowiednich praw, o ile wykonywa właśnie swą służbę.

Straż leśna jest publiczną strażą cywilną nie zaś wojskową; wolno jej tedy używać broni tylko w razie własnej obrony koniecznej, nie zaś w tym celu, aby nieposłusznych zmusić do posłuszeństwa.

Jako publiczna straż leśna, może być zaprzysiężoną nie tylko straż do ochrony lasu przeznaczona, ale także służba administracyjna.

Odebranie przysięgi od straży ustanowionej przez osoby prywatne, następuje na żądanie właściciela lasu; odebranie zaś przysięgi od straży lasów państwowych i gminnych jest obowiązkiem i koniecznym.

O przypuszczeniu do przysięgi orzeka władza polityczna. Gdy przysięga dla straży lasowej jest niezbędną, przeto stosownie postąpią sobie zarządcy lasów, jeżeli o przypuszczenie do przysięgi postarają się jeszcze przed przyjęciem kogoś do służby, aby nie narazić się na niebezpieczeństwo, iż władza polityczna odmówi zaprzysiężenia osoby już do służby przyjętej.

O odebraniu przysięgi istnieją następujące przepisy:

Przysięga może być odebraną tylko od osób nieposzlakowanych, które najmniej 20 lat mają lub zdali niższy lasowy egzamin państwowy.

Osoby, które uznane zostały winnymi zbrodni lub czynu karygodnego, z usposobienia gwałtownego, lub z chęci zysku pochodzącego, albo też dopuścili się występku lub przekroczenia, przeciwko moralności, dalej osoby, które wskutek innego przekroczenia na utratę wolności na czas najmniej sześciomiesięczny skazani byli; nie mogą być zaprzysiężeni bez osobnego pozwolenia politycznej władzy krajowej, które to pozwolenie udzielonem bywa tylko w wypadkach wyjątkowych i na szczególne uwzględnienie zasługujących. Skoro te przyczyny wykluczenia zajdą względem osoby już zaprzysiężonej, traci ona z mocy ustawy prawa straży publicznej.

Przypuszczenia do zaprzysiężenia, może władza polityczna odmówić także i z powodu słabości zmysłu spostrzegania, lub pamięci; z powodu skłonności do pijaństwa, kart, kłótni i wybryków. W ogóle z powodu takich wad fizycznych lub umysłowych, które według uznania władzy czynią niezdolnymi do wykonywania służby leśnej. Jeżeli wady te okażą się później u osoby, od której już przysięgę odebrano, władza polityczna może orzec utratę praw nabytych.

Władze polityczne (starostwa) powołane do odbierania przysięgi, orzekać też mają o dopuszczeniu do przysięgi lub o utracie praw odnośnych. Od orzeczeń tych władzy, może być założony rekurs do krajowej władzy politycznej i ministerstwa spraw wewnętrznych.

Każdemu zaprzysiężonemu należy wręczyć piśmienne poświadczenie odebrania przysięgi.

Władze polityczne prowadzić mają dokładny wykaz wszystkich zaprzysiężonych strażników. Służbodawcy tychże

mają obowiązek donosić o wszelkich zmianach w składzie służby leśnej, w przeciągu 6. miesięcy, pod karą 2 do 10 złr.

2. O prawach i obowiązkach publicznej straży leśnej.

W służbie publicznej używa każdy funkcjonaryusz leśny pewnych praw innym osobom nie przysługujących a mianowicie:

1. Usiłowanie uwiedzenia go, przeszkodzenie w służbie, obraza, sprzeciwienie się i gwałt przeciwko niemu wymierzony, surowiej bywają karane, aniżeli popełnione w obec innych ludzi.

Gdy wykonywa obowiązki straży, ma nadto jeszcze następujące prawa:

2. Każdy jest obowiązany być posłusznym wezwaniu ego, w służbie uczynionemu; kto tego zaniecha, ulega karze.

3. Nosić może broń palną i ręczną, niepotrzebując na to osobnego pozwolenia władzy (Waffenpass).

4. Gdy kogoś przydybie na gorącym uczynku, wolno mu przedsięwziąć rewizyę domu, w poszukiwaniu za sprawcą lub przedmiotami występku.

5. W sprawach odnoszących się do służby, tudzież o okolicznościach lub faktach, jakie spostrzegł w wykonywaniu służby swojej, zeznawać może wiarogodnie bez zaprzysiężenia i tylko odwołując się do swej przysięgi służbowej.

6. Wolno mu od tych, których przydybie na gorącym uczynku lub od osób podejrzanych, odebrać przedmioty skradzione lub podejrzone.

Publiczna straż winna zaś nosić, przepisaną w powiecie odznakę, aby ją każdy jako taką mógł poznać.

Rota przysięgi, przepisana dla publicznej straży leśnej, zawiera w sobie obowiązki tejsze. (Rota ta zamieszczona jest przy ustawie lasowej na str. 31).

Nadużycie praw służby publicznej, z drugiej strony surowiej karconem bywa, aniżeli gdyby podobnych czynów dopuścił się zwykły człowiek.

Za bezprawne uwięzienie lub inną obrazę czynną, służba leśna ulega karze, wymierzonej za przekroczenie przeciwko obowiązkom publicznego urzędu.

Skoro publiczny sługa leśny przejdzie do zatrudnień czy-sto gospodarskich, traci tem samem charakter sługi publicznej i tegoż prawa.

Przepisy te stosują się w całości także do straży ku ochronie polowania ustanowionej i zaprzysiężonej. Straż leśna może być zaprzysiężoną zarazem jako straż ku ochronie polowania. W takim razie czyni się odpowiedni dodatek w rocie przysięgi; mianowicie dodaje się po słowach: własności leśnej wyrazy „i praw polowania.“

Dozorcy, którzy ustanowieni są wyłącznie dla ochrony polowania, składają przysięgę również według rot, dla straży leśnej przepisanej, z tą zmianą, iż zamiast wyrazów „własności leśnej“ wchodzą wyrazy „prawa polowania.“

Publiczna straż leśna może być dodatkowo zaprzysiężoną także jako straż ku ochronie polowania.

Kto pragnie być strażnikiem polowania, winien być uczonym myśliwym, lub przynajmniej przez władzę polityczną za uzdolnionego w tej mierze uznanym.

Straż polowa ma stanowisko zupełnie podobne do straży leśnej, podobne też prawa i obowiązki.

3. O przewinieniach, karze i wynagrodzeniu szkód.

Ustawodawstwo austriackie rozróżnia następujące czyny karygodne: zbrodnie (Verbrechen), występki (Vergehen), przekroczenia (Uebertretungen) i przewinienia (Frevel). Zbrodniami występkami i przekroczeniami są owe czyny karygodne, które przewidziane są w powszechnej ustawie karnej, i wskutek których przestępcy według zasad tejże ustawy, tudzież ustawy o postępowaniu karnem, karani bywają przez sądy karne. Czyny karygodne, które w wysokim stopniu szkodliwe są społeczeństwu, nazywa ustawa austriacka zbrodniami, czyny mniej szkodliwe przekroczeniami, występkami zaś takie czyny karygodne, które wprawdzie mniej i niebezpośrednio szkodzą społeczeństwu, ale ze względów publicznych dochodzone i karane bywają przez trybunały, nstanowione dla zbrodni, i według tych samych co dla zbrodni przepisów.

Przewinieniami są po większej części lekkie nadwreżenia własności lasowej, polowej, tudzież prawa polowania, niemniej takie nadwreżenia przepisów porządkowych, które nie według powszechnych ustaw karnych przez sądy karne, lecz tylko według specjalnych ustaw lasowych, polowych i o polowaniu, przez władze polityczne do tego powołane, karczone bywają.

Jedna i ta sama czynność może być według okoliczności (cięższym) przekroczeniem lub tylko (lekkim) przewinieniem. I tak rozstrzyga n. p. czy czyn jaki jest przekroczeniem lub tylko przewinieniem, jeżeli rzecz przywłaszczona ma dla właściciela lasu wartość rzeczywistą i może być przedmiotem pozbycia.

Postępowanie władz przeciw uczynom karygodnym ma cel dwójaki: ukaranie przestępcy i wynagrodzenie właściciela.

Kara a wynagrodzenie szkody są tedy całkiem różniące się pojęcia. Kara ma na celu przeważnie odstraszenie od popełniania tego rodzaju czynów; wynagrodzenie zaś szkody ma na celu uczynienie zadość poszkodowanemu. Sądy karzą uczynki zdrożne czasem tylko na żądanie poszkodowanego, w ogólności zaś z urzędu bez takiego żądania; przyznają zaś wynagrodzenie tylko na żądanie poszkodowanego.

Są także uczynki karygodne, przy których niema właściwej szkody, przy których tedy o wynagrodzeniu szkody mowy być nie może. Dopiero kara i wynagrodzenie szkody razem wzięwszy, tworzą całkowite zadośćuczynienie.

Urząd lasowy, który wzywa władzę do ukarania kogoś za czyn karygodny, jest częścią oskarzycielem, częścią zaś zastępcą poszkodowanego, który żąda zadośćuczynienia. Strażnik zaś, który dostrzegł czyn jaki karygodny i doniósł o nim urzędowi przełożonemu, nie występuje jako oskarzyciel ani jako zastępca poszkodowanego (wyjąwszy nieliczne wypadki), ale występuje jedynie w obec sądu, w charakterze świadka czynu i okoliczności czynowi towarzyszących.

Według ustawy ustaje karygodność kradzieży i przeniesienia, jeżeli przestępca skruszony, choćby na żądanie poszkodowanego, wynagrodzi całą szkodę, zanim sąd lub inna władza o uczynku się dowie. Dlatego też urząd lasowy może z szkodnikiem wdać się w ugodę o wynagrodzenie szkody, a gdy zostanie zaspokojonym, winien zaniechać doniesienia. Przez to kradzież staje się bezkarną, jeżeli sąd lub inna władza publiczna, na innej drodze nie dowie się o uczynku, za nim uгода przyszła do skutku. Ale nawet i w ostatnim wypadku odpadłoby postępowanie o wynagrodzenie szkody, gdyby przestępca był już takową dobrowolnie wynagrodził; zwrot zaś szkody musiałby sąd uznać za okoliczność łagodzącą.

4. Postępowanie naprzeciw napotkanych w lesie.

Przedewszystkiem winien strażnik lasowy dbać o to, aby zapobiedz karygodnym uszkodzeniom. Jest tedy nietylko upoważnionym, ale nawet obowiązany kazać z lasu ustąpić każdemu, kogo napotka po za publiczną drogą na gruncie właściciela. Do dróg publicznych należą także drogi gminne, nie zaś drogi prywatne właściciela w lesie i w polu.

Jeżeli ktoś w lesie po za publiczną drogą napotkany ma przy sobie narzędzia, których używają zwyczajnie do cięcia lub wynoszenia drzewa (n. p. siekiery, piły, taczki itp.), należy mu odebrać takowe, skoro nie potrafi usprawiedliwić się na co je wziął ze sobą. Narzędzia te należy oddać urzędowi lasowemu, aby tenże oddał je w myśl ustawy na rzecz funduszu ubogich miejscowych. Do rzędu tych narzędzi należą także narzędzia, które uprawniony do pojawienia się w lesie ze sobą przynosi, lecz takowe nie służą do celów, do jakich tenże jest uprawnionym. N. p. gdyby ten, komu wolno zbierać susz w lesie, przyszedł z siekierą do lasu.

Jeżeli napotkany jest podejrzanym o przewinienie, należy odebrać i zochować płody leśne u niego znalezione. Płody te tak długo nie mogą być zwrócone podejrzanemu, dopokąd podejrzenie nie jest usunięte, dopokąd sąd o tem nie orzekł, lub przewinienie nie zostanie ugodą załatwione.

Najlepiej postąpi sobie strażnik, jeżeli przedmioty te u siebie zachowa. Skoro to uczynić się nieda, powinien je złożyć w domu naczelnika najbliższej gminy lub u innej poważanej osoby i oznaczyć je za pomocą cechy, przytwierdzonej karteczki z napisem przez niego podpisanym, lub zachować je w opieczętowanym przezeń miejscu w ten sposób, aby nie mogły być wymieniane. Przedmioty zachowane winien strażnik leśny opatrzyć napisem i zanotować na nich nazwisko i mieszkanie przestępcy, lub jeżeliby takowe nie były mu wiadome, godzinę, dzień i miejsce napotkania.

Osoba, której przedmioty te odebrano, ma prawo oznaczyć je swym podpisem lub pieczęcią.

Skoro strażnik leśny przydybie sprawcę na gorącym uczynku, może mu natychmiast odebrać skradzione przedmioty i zatrzymać takowe u siebie jako własność posiadacza gruntu. Gdyby jednakże sprawca umknął z posiadłości, wolno strażnikowi wziąć przedmioty odebrane, tylko w tymczasowe zachowanie.

Grabież jest to samowolne odebranie obcych rzeczy ruchomych, w zamiarze zapewnienia sobie wynagrodzenia szkody.

Grabić wolno strażnikowi tylko tych, których na gorącym napotka uczynku, gdy jeszcze nie opuścili granic lasu, i to tylko w tym wypadku, jeżeli szkodę zrzadzili i obawiać się należy, iż właściciel lasu w inny sposób wcale nie uzyska lub tylko z trudnością uzyskałby mógł, wynagrodzenia szkody.

Grabić wolno tylko rzeczy ruchome, n. p. narzędzia, bydlę lub odzież taką, której odebranie nie narazi zdrowia sprawcy, lub nie obnaży go w sposób nieprzyzwoity.

Niewolno też grabić więcej, aniżeli to potrzebnem się okaże, dla pokrycia szkody.

Przy grabieniu nie wolno używać przemocy, t. z. nie wolno bić, trącać i t. p., ani też grozić. Jeżeli grabież bez użycia przemocy nie da się przeprowadzić, należy ją zaniechać.

Jeżeli sprawca w zamian za zagrabione przedmioty, ofiaruje innego rodzaju dostateczne zabezpieczenie, n. p. odpowiednią kwotę pieniężną i t. p., strażnik winien przystać na ową zamianę.

Przedmioty zagrabione winien strażnik zachować starannie i zapobiedz możliwemu uszkodzeniu lub zatraceniu tychże. Przy najbliższej sposobności winien je wręczyć swemu przełożonemu, oznaczywszy je karteczką z napisem, wymieniającym nazwisko i miejsce zamieszkania sprawcy, tudzież czas popełnienia przewinienia.

Osoby strażnikowi nieznanne, winien przytrzymać nie tylko wtedy, gdy je na gorącym pochwycił uczynku, ale także i wtedy, gdy o spełnienie uczynku karygodnego są podejrzane.

Tylko te osoby uchodzą za znajome, których nazwisko i miejsce zamieszkania strażnikowi na pewno są wiadome.

Osoby znajome należy w ogólności przytrzymać tylko w razie schwywania na gorącym uczynku, jeżeli stawiają opór straży, takową łają, lub wcale czynnie ją znieważają; dalej jeżeli niemają stałego miejsca zamieszkania (włóczęgi) lub też bardzo znacznego dopuściły się przywłaszczenia. Wyjątkowo mogą być przytrzymane osoby znajome także, jeżeli znaleziono u nich przedmioty uczynku karygodnego, lub jeżeli zaraz po spełnieniu czynu głos publiczny na nich jako na sprawców wskazuje, a zachodzi uzasadniona obawa ucieczki lub udaremnienia przez nich śledztwa.

Osoby przytrzymane może strażnik związać, jeżeli zachodzi obawa, że przeciwko niemu użyją przemocy, lub mu umknąć mogą.

Przytrzymanych należy natychmiast odstawić do urzędu lasowego, który winien oddać ich bezzwłocznie sądowi, gdyż każdego przytrzymanego należy w przeciągu 48 godzin albo wypuścić na wolność, albo oddać władzy właściwej.

Podczas przytrzymania i odstawienia przestępców, nie należy używać większej przemocy, jak koniecznie w tym celu jest potrzebną. Przytem nie wolno używać broni, psów, bicia lub niebezpiecznych pogroźek (jak n. p. że uczyni się coś takiego, do czego straż niema prawa).

W razie ucieczki przestępca przydybanego na gorącym uczynku, wolno za nim puścić się w pogoń, i po za lasem i przytrzymać go choćby we własnym domu, nawet i bez spółdziału naczelnika gminy.

5. Jak postąpić należy z bydlętem wpędzonym nieprawnie do lasu?

Skoro straż dostrzeże bydło na gruncie powierzonym jej dozorowi, winna takowe spędzić przy użyciu siły stosownej. Według ustawy może także zawezwać pastucha, aby bydło spędził.

Jeżeli potrzebną się okaże przytem pomoc obca, to tem śmieiej przywołać może do tego pomocników, ile że właściciel bydła następnie zwrócić musi koszta spędzenia.

Jeżeli bydło szkodę zrządziło—a ustawa domniemywa zawsze, iż szkoda zrządzoną została, skoro bydło w lesie napotkano, winien strażnik, gdy właściciel bydła lub pastuch natychmiast szkody nie wynagrodzi lub nie zabezpieczy wynagrodzenia, zająć tyle sztuk bydła, ile wystarczy do wynagro-

dzenia szkody właścicielowi gruntu. O zapędzeniu bydła zajętego da się to samo powiedzieć, co powyżej o spędzeniu tegoż było powiedziane. Straż uprawniona jest do zajęcia lub spędzenia bydła nawet w tym razie, gdyby bydło przez las tylko przepędzone być miało.

Jeżeli zajęcie kóz, owiec, świń i drobiu skutecznić się nieda, z powodu iż straż je pochwyć nie zdoła, wolno jej takowe zastrzelić; winna wszelako w tym razie zabite zwierze na miejscu pozostawić.

Strażnik ostrożnie powinien zapędzać bydło, gdyż odpowiada za wszelkie z winy jego powstałe uszkodzenie tegoż. Powinien takowe umieścić u siebie lub gdziekolwiek, tak, ażeby było bezpiecznem, powinien także karmić je i strzedz lub komu innemu to polecić, — wszelako ma obowiązek donieść o tem natychmiast urzędowi lasowemu, gdyż tenże musi w 8 dniach pogodzić się z właścicielem lub donieść o tem władzy karnej. W tem doniesieniu należy wykazać wszelkie koszta, zajęciem spowodowane, gdyż koszta te musi wynagrodzić właściciel bydła.

Jeżeli właściciel bydła dostatecznie zabezpieczy wynagrodzenie szkody, n. p. przez złożenie pewnej sumy pieniężnej, lub danie innej jakiej rzeczy w zastaw, należy mu bezwzględnie bydło wydać.

6. Użycie broni i przemocy.

Broń, którą nosić wolno straży leśnej, służy przede wszystkim na to, aby nadać jej ową zewnętrzną powagę, która jest konieczną dla straży publicznej.

Strażnik winien zatem w służbie zawsze być uzbrojonym, aby, gdy napotka śmiałych lub zuchwałych szkodników, mógł być zupełnie do obrony przygotowanym.

Straży wolno jednakże używać broni tylko w obronie koniecznej i sprawiedliwej.

Sprawiedliwa obrona konieczna zaś ma tylko wtedy miejsce, jeżeli z przymiotów osób, z czasu i miejsca, rodzaju napadu lub z innych okoliczności w sposób uzasadniony wnioskować można, że ktoś użył tylko potrzebnych środków obrony, aby odeprzeć od siebie lub innych napad bezprawny na życie, wolność lub majątek.

Każde słowo tej zasady jest bardzo ważne, dla tego podajemy w tej mierze następujące objaśnienia:

1. Obrona konieczna zachodzi tylko wtedy, jeżeli rozchodzi się o napad rzeczywisty, już dokonany lub właśnie się dokonywający, nie zaś o taki, którego dopiero obawiać się potrzeba. W niektórych okolicznościach można już uważać za napad postawę groźną, a nawet niekiedy i groźbę słowną. N. p. ktoś zmierza się choćby z daleka by strzelić do strażnika, lub będąc od stóp do głowy uzbrojonym, przystępuje doń blisko albo też grozi że go zabije.

2. Ustawa wymaga, ażeby używane były tylko takie środki obrony, które w danym wypadku, według okoliczności towarzyszących, do odparcia napadu były potrzebne. Jeżeli n. p. człowiek wątłej budowy, z kijem w rękę przystępuje do strażnika silnego usiłując go uderzyć, a tenże strzeliłby w niego, to byłby to środek odparcia napadu niestosowny, gdyż użyciem ręki mógł go odtrącić. O ile tedy łagodniejsze środki wystarczą, niewolno używać środków surowszych.

Oczywiście uwzględniać należy przy ocenieniu, czy użyty środek obrony był stosowny lub nie, nietylko osobę napastnika lecz także i osobę napadniętego, tegoż środki obronne, jego usposobienie itp. Nie można się jednak zasłaniać obroną konieczną, jeżeli użyty środek nie potrzebował odparcia napadu (jak n. p. łajanie) lub jeżeli napadnięty mógł łatwo usunąć się przed napadem.

3. Każde przekroczenie koniecznej obrony jest zabronione. Jeżeli popełnione zostało z umysłu, wtedy jest bezwarunkowo karygodne, jeżeli zaś tylko z przestachu lub bojaźni, karane być może według okoliczności jako przestępstwo z niedbalstwa, t. j. gdy okoliczności przemawiają za tem, iż przy należytej uwadze przekroczenie to można było ominąć. Przekroczenie koniecznej obrony pochodzące z zemsty, nienawiści lub złości, karane bywa surowo. — Z tego wynika, że kara może być bardzo różnaitą. Jeżeli n. p. z czynności strażnika nastąpi śmierć innej osoby, to według okoliczności, może być sprawca ukarany za morderstwo śmiercią lub ciężkiem więzieniem do 20 lat; za zabójstwo ciężkiem więzieniem w podobnej wysokości; za przestępstwo z powodu nie dbalstwa na areszt od 6 miesięcy do roku lub mniej.

4. Ustawa mówi: „że wolno tylko odeprzeć napad bezprawny.“ Jeżeli napad jest prawny, nie wolno go odpierać, odparcie takowego nie jest obroną konieczną. Prawnem jest wystąpienie straży publicznej w spełnieniu służby.

5. „Bezprawny napad na życie, wolność lub majątek, wolno odpierać od siebie i innych“. Wyraz „na życie“ obejmuje wszystkie rodzaje napadu na ciało; napadnięty bowiem nie może ocenić naprzód, jakie skutki napad mieć będzie i czy nie spowoduje on utratę życia napadniętego. Jako napady na ciało należy poczytać także i czynne obelgi. Prawo koniecznej obrony istnieje tedy przeciw każdemu napadowi na ciało, począwszy od uderzenia w policzek, lub uderzenia laską, aż do wystrzału kulą.

Napadem na „wolność“ jest n. p. uwięzienie, związanie kogoś, okucie w kajdany, gwałtowne porwanie i t. p.

Napadem na „majątek“ jest nietylko zniszczenie przedmiotów majątkowych, ale także każde odjęcie z posiadania lub dzierżenia. Skoro tedy osoba obca odejmuje przedmioty ruchome straży powierzone, z teje posiadania, lub jeżeli sąsiad wdziera się w granice właściciela, to jest to napad na majątek właściciela tych rzeczy, a strażnik nie tylko uprawnionym, ale i obowiązany jest, odeprzeć napad w razie potrzeby nawet siłą. Również odparcie przestępców, którzy usiłują gwałtem odebrać zabrane im prawnie lub zajęte przedmioty, jest obroną konieczną przeciwko napadowi na majątek.

Nie uznaje zaś ustawa obrony koniecznej czci.

6. Ustawa brzmi: „napad bezprawny wolno odeprzeć od siebie lub innych.“ Strażnik tedy odeprzeć może napad na innych nawet zupełnie mu obcych uskuteczniwszy; o ileż więcej napad na majątek jego staraniu powierzony, który obronić zobowiązał się, składając przysięgę służbową.

7. Czy obrona konieczna była potrzebną, na to ścisłego dowodu nie potrzeba, sędzia przyjąć ma ją za istniejącą, skoro z towarzyszących okoliczności okazuje się jej prawdopodobieństwo, a zatem nie ma powodu przyjąć przeciwieństwo za udowodnione.

Jeżeli strażnik dokonywa służby pod przewództwem przełożonego, czynić może użytek z broni, tylko na rozkaz

tegoż; chyba że użycie broni byłoby widocznie bezprawnem. Przełożony jest wtedy odpowiedzialnym za swój rozkaz i ponosić winien tegoż następstwa, strażnik zaś odpowiada tylko za ewentualne przekroczenie tego rozkazu.

7. Za uszkodzenia, które zrządził strażnik używając broni przypadkiem, nie jest ténże odpowiedzialnym; ale też tylko wtedy, jeżeli to był rzeczywisty przypadek, to jest zdarzył się bez jego woli.

8. Uszkodzenia, które zrządzone zostały bronią strażnika, wskutek jego niedbalstwa t. j. z powodu, iż zaniedbał ostrożności, do jakiej był obowiązany; nie mogą wprawdzie być poczytane i karane jako zbrodnie, ale nie znoszą winy, gdyż niedbalstwo jest również czynem karygodnem.

9. Skoro strażnik z użycia broni, popełni czyn jaki z nieświadomości skutków lub przez pomyłkę, lub też w stanie zupełnie nieprzytomnym będąc pijanym, wtedy nie można mu również przypisać złego zamiaru; to nie znosi jednak winy jego zupełnie, jeżeli nieświadomość, pomyłka lub upicie się, są same przez się karygodne. Karygodnem jest u dozorczy lasowego nieświadomość takich rzeczy, które on ze względu na swoje zatrudnienie wiedzieć powinien.

Pomyłka znosi często winę użycia broni w zupełności.

Pijaństwo albo nieprzytomność z innego względu, znoszą wtedy zły zamiar, jeżeli bez myśli na popełnienie czynu karygodnego, spowodowane zostały. Upicie się musi zaś być w takim stopniu, iż by sprawca o swym uczynku nic nie wiedział. Tylko w tym wypadku ustawa wyklucza zły zamiar i znosi odpowiedzialność za czyn.

Jakkolwiek stan zupełnej nieprzytomności w skutek upicia się, znosi odpowiedzialność za popełniony uczynek, to pijaństwo samo, które spowodowało zbrodnię, karaniem bywa jako przekroczenie.

Przy ocenieniu karygodności takich uszkodzeń, które powstały wskutek niedbalstwa, błędu, nieświadomości skutków czynu lub z pijaństwa, uwzględniane bywają osobiste przymioty i inne okoliczności sprawcy dotyczące, na korzyść tegoż.

10. Co tu powiedziane o użyciu broni, ma także rozumieć się o użyciu przemocy w ogólności. Straż lésna użyć może przemocy przy wykonywaniu następujących funkcij (bez użycia jednak broni):

Przy prawem wydaleniu kogoś z lasu, przy ujęciu szkodników, przy prawem odbieraniu lub zajęciu narzędzi i produktów leśnych.

Bronią są nie tylko strzelby, ale wszystkie narzędzia zdolne do spowodowania uszkodzenia ciała (nawet polana, laski, kamienie i t. p.)

11. Nie tylko przekroczenie koniecznej obrony, przez bezpośredni użytek broni lub siły, ale i groźba niebezpieczna jest karygodną.

Niebezpieczną jest groźba wtedy, jeżeli się odnosi do uszkodzenia ciała, do wolności, honoru lub własności i jest zdolną wywołać u zagrożonego uzasadnioną obawę.

Groźba, iż użyje się środków przymusowych, które dozwala ustawa, nie jest karygodną.

Strażnicy leśni, równie jak każdy, co ma u siebie w domu strzelbę nabitą, obowiązani są przechowywać takową w ten sposób, aby nie stała się niebezpieczną dzieciom lub innym osobom nieostrożnym. Kto tego zaniecha, może być odpowiedzialnym zarówno jak i ten, kto na kogo ze strzelbą się zmierzy, nieprzekonawszy się poprzednio, czy jest nabitą.

7. Przeszukiwanie mieszkania i osoby.

Straż leśna może przedsięwziąć rewizję mieszkania :

1. W celu wysłedzenia sprawcy poszukiwanego, jeżeli upoważnioną jest do przytrzymania go, lub jeżeli przeciwko niemu wydano nakaz dostawienia lub uwięzienia.

2. W celu wyszukania przedmiotów przestępstwa, gdy idzie w pogoń za schwytanym na gorącym uczynku, lecz uciekającym sprawcą, lub też za takim, który wprawdzie nie na gorącym został schwytanym uczynku, u którego jednak znaleziono przedmioty z przestępstwa pochodzące lub wskazujące na to, iż miał udział w przestępstwie.

W tych wypadkach dozwala ustawa straży leśnej, jak w ogóle każdemu organowi publicznego bezpieczeństwa, przedsięwziąć rewizję domową, ponieważ zachodzi niebezpieczeństwo, aby przedmiotów nie usunięto, lub sprawca nie umknął.

Gdyby jednakże straż w inny sposób dowiedziała się, gdzie znajdują się przedmioty przywłaszczone, natenczas nie wolno jej samowładnie przedsięwziąć rewizji domowej, lecz winna udać się

do naczelnika gminy lub innego urzędnika władzy bezpieczeństwa, albo też do sądu powiatowego, które w razie niebezpiecznej zwłoki z urzędu zarządzić mogą rewizję, w tym celu jednak strażnika piśmienną legitymacją zaopatrzyć winni, którą to legitymację osobie interesowanej okazać jest obowiązany.

Względem osób takich, co do których uzasadnione zachodzi podejrzenie, iż wyparły się posiadania przedmiotów przestępstwa, lub też wzbraniają się wydać takowe, można przystąpić do rewizji sukien i ciała.

Rewizja domowa ograniczyć się winna tylko do tych lokalności, względem których zachodzi podejrzenie uzasadnione, iż tam sprawca się ukrywa lub przedmioty przestępstwa się znajdują.

Rewizje domowe i rewizje osób należy przedsiębrać zawsze bez wszelkiego niepotrzebnego rozgłosu i niepotrzebnego niepokojenia porządku domowego, a zarazem oszczędzając — o ile to możliwe — reputację osób, u których rewizji się dokonywa i zachowując przy tem wszelkie względy przyzwoitości i uprzejmości. Tylko w nader rzadkich przypadkach, wolno rewizji dokonywać w nocy.

Przy rewizji powinna — o ile to być może — być obecna osoba zamieszkująca lokalność lub członek jej rodziny, lub wreszcie inny mieszkaniec domu albo sąsiad. Z aktu tego należy spisać protokół, który wszyscy obecni podpisać winni.

Na żądanie interesowanego należy mu bezzwłocznie lub przynajmniej w ciągu 24 godzin wydać poświadczenie odbytej rewizji, przyczem dodać należy powody, dla których ją przedsiębrano. Skoro nic nie znaleziono podejrzanego, należy to interesowanemu piśmiennie potwierdzić.

Przedmioty podejrzane, przy takiej rewizji wykryte, należy oddać w przechowanie lub przynajmniej pod dozór sądowy.

8. Co czynić należy z bytłem zajętem?

Strażnik winien oddać zajęte bytło bezzwłocznie swemu przełożonemu, lub gdyby był do tego upoważnionym, przechować je u siebie; równocześnie jednak o tem donieść naczelnikowi gminy.

Strażnik lasów gminnych winien bytło zajęte natychmiast oddać naczelnikowi gminy, który o tem zawiadomi

tak właściciela bydła, jeżeli mu tenże jest znany, jako też i poszkodowanego; tego ostatniego zaś z tym dodatkiem, iż prawa swego do wynagrodzenia szkody w ciągu 8 dni dochodzić winien, w przeciwnym bowiem razie bydło zajęte wydane będzie właścicielowi tegoż.

Naczelnik gminy winien starać się o porozumienie się co do wynagrodzenia szkody pomiędzy właścicielem bydła a poszkodowanym, i uprawnionym jest — jeżeli obydwie strony mu podlegają — do oznaczenia wysokości zabezpieczenia poszkodowanego, jeżeli ugoda nie przyjdzie do skutku. Skoro właściciel bydła złoży sumę oznaczoną na zabezpieczenie, bydło natychmiast wydane mu być winno, zanim jeszcze nastąpi orzeczenie władzy co do wynagrodzenia szkody.

Jeżeli poszkodowanym jest przypadkowo naczelnik gminy, obowiązany jest w przeciągu 8 dni pogodzić się z właścicielem bydła, lub wystąpić przed władzą z żądaniem wynagrodzenia szkody; w przeciwnym razie obowiązany jest zwrócić bydło zajęte właścicielowi.

Za szkodę zrządzoną przez zwierzęta, odpowiada właściciel ich a mianowicie i wtedy, jeżeli zwierzęta te z innymi w trzodzie się znajdowały i pastuchowi pod dozór oddane były. Jeżeli nie można dojść, czyje zwierzęta w trzodzie zrządziły szkodę, lub jeżeli nie wiedzieć kto jest ich właścicielem, odpowiadają wszyscy właściciele zwierząt, w trzodzie się znajdujących, a to solidarnie t. j. jeden za wszystkich, wszyscy za jednego. Między sobą zaś biorą udział w wynagrodzeniu szkody, stosunkowo do ilości i jakości bydła, które było w trzodzie w czasie, gdy szkoda zrządzoną została.

9. Dochodzenie zrządzonej szkody.

Karę wymierza sędzia, według ustawy, mając jedynie wzgląd na osobę i okoliczności przestępstwu towarzyszące; wynagrodzenie zaś szkody oznacza sędzia także według roszczeń poszkodowanego (15.).

Przy każdym tedy doniesieniu o przestępstwie, należy postawić żądanie wynagrodzenia szkody w pewnej wysokości pieniężnej, a mianowicie według taryfy wynagrodzenia szkód lasowych.

Straż winna dochodzić tego wszystkiego, co jest potrzebne do oznaczenia w pieniądzech całej szkody zrządzonej.

Przez wyraz „cała szkoda“ nie tylko rozumie się wartość przywłaszczonego płodu leśnego, lecz także i owa strata pośrednia, która może nastąpiła w skutek przeszkodzenia lub umniejszenia siły produkcyjnej lasu.

Przy kradzieży drzewa więc nietylko należy dochodzić ilości i gatunku tegoż w stopach sześciennych, ale także wysledzić się winno, jaką rolę odgrywały owe drzewa w lesie, czy mianowicie zwarcie lasu zostało przez zabranie ich przerwane, czy po pniakach skradzionych można było spodziewać się odrosli lub ochrony gleby od usuwania się i t. d.

Przy uszkodzeniach drzew, obliczyć należy objętość sześcienną pnia i dochodzić, jakie skutki nastąpić mogą z takiego uszkodzenia; czy drzewo chorować będzie lub zginie zupełnie.

Przy kradzieży lub uszkodzeniach młodych drzewek, należy zbadać wiek tychże, tudzież ilość sążni kwadratowych przestrzeni, z której przywłaszczono sobie lub na której uszkodzono rośliny, a w końcu i tę okoliczność, czy pozostałe rośliny mają jeszcze dostateczne zwarcie lub nie.

Przy kradzieży innych płodów leśnych wystarczy podanie ilości tychże.

Przy osmykaniu liści, oznaczyć nadto trzeba, czy takowe tworzyły więcej aniżeli jedną trzecią część lub więcej, aniżeli połowę korony. Przy kradzieży ściółki leśnej zważyć należy, czy glebę przez to całkiem odkryto, lub ostrem narzędziem pograbano, czy las jest młody, czy niedawno był przetrzebiony lub niebawem cięciu ulegnie; czy lepszą ma glebę, lub czy obfituje w ściółkę.

Przy uszkodzeniach gruntu leśnego, przez jeżdżenie itp., należy prócz pomiaru przestrzeni uszkodzonej, wysledzić także czy uszkodzenie to nie pociągnie za sobą jeszcze innych złych skutków.

Przy uszkodzeniach przez bydło należy oprócz rodzaju i ilości bydła, dochodzić stanu lasu, w którym lub obok którego bydło się pasło.

10. O stawaniu przed sądem.

Strażnika leśnego cytuje do rozpraw sądowych jego bezpośredni przełożony, w razach zaś nagłych sąd.

Strażnik staje przed sądem jako świadek czynu karygodnego przezeń dostrzeżonego i obowiązany jest o wszystkich okolicznościach faktycznych, stosownie do swej przysięgi zeznawać, według najlepszej wiedzy i sumienia.

W razie potrzeby winien się wykazać przed sędzią poświadczeniem złożonej przysięgi, aby udowodnić iż ma charakter straży publicznej.

Wynagrodzenie szkody, które złoży sprawca, może strażnik przyjąć i oddać w należyte ręce, jeżeli to nie jest mu wzbronionem przez przełożoną nad nim władzę.

Jeżeliby strażnik leśny powołany był do sądu, który o więcej niż dwie mile (cztery godziny) od jego siedziby jest oddalonym, może domagać się wynagrodzenia koniecznych kosztów tam i napowrót jak i za pobyt w miejscu przesłuchania. Należytości przyznane wypłacone zostaną strażnikowi zaraz po przesłuchaniu a gdyby to bez winy jego stać się nie mogło, będą mu przesłane bezpłatnie w najkrótszym czasie. Wynagrodzenia zaś winien żądać najpóźniej w 24 godzinach po przesłuchaniu, pod utratą takowego.

Jeżeli powołany przed sąd strażnik ma sobie poleconem także zastępstwo poszkodowanego służbodawcy, może żądać wydanie odpisu wyroku lub rejestru karnego, dla swego urzędu przełożonego.

II. O granicach lasu i ochronie posiadłości.

Strażnik winien przedewszystkiem znać dokładnie prawdziwą granicę obszaru jego pieczy powierzonych.

G r a n i c ą jest linia, oddzielająca obszar własnością służbodawcy będący, od własności obcej. Zazwyczaj oznacza się granicę w ten sposób, iż na każdym jej załomie umieszczony bywa słup graniczny, kopiec graniczny, albo też oznacza się ją za pomocą nacechowania drzew granicznych i t. p.

Tam, gdzie granica nie jest oznaczoną znakami lub też gdzie jej według dokumentów, nie można rozpoznać po znajdujących się skałach, rzekach, parowach, drogach i t. p. tam idzie granica w prostej linii od jednego znaku granicznego do najbliższego drugiego.

Znaki graniczne należy utrzymywać w całości i winny one pozostać zawsze na tem samem miejscu. Liczby, któ-

remi są oznaczone, powinny być od czasu do czasu odświeżane, ażeby zawsze były widoczne.

Skoro tedy strażnik natrafi na kamień lub słup graniczny, który silnie nie siedzi, winien go natychmiast ustalić. Jeżeli znajdzie słup lub kamień, z miejsca wyrzucony, winien go bezzwłocznie gdzie należy osadzić, jeżeli co do miejsca gdzie znak graniczny się przedtem znajdował niema wątpliwości.

O znakach granicznych, które zniszczone lub z miejsca usunięte zostały, donieść winien strażnik bezzwłocznie przełożonemu, który odnowienie takowych spowodować jest obowiązany.

Z największą zaś skrupulatnością przestrzegać należy, aby sąsiad nie przekraczał granicy. Gdyby to jednak przecie nastąpiło, odeprzeć winien strażnik to przekroczenie granicy natychmiastowem zniszczeniem zasiewu lub w ogóle tego, co na gruncie służbodawcy sąsiad uskutecznił. Jeżeli zaś tego uczynić nie może, winien natychmiast o naruszeniu granicy donieść przełożonemu, aby tenże mógł bezzwłocznie poczynić kroki sądowe. Jeżeli bowiem sąsiad wejdzie w posiadanie, to może bronić takowego nawet wobec właściciela, i to w razie potrzeby przemocą, a właścicielowi nie pozostanie nic innego, jak tylko prowadzić uciążliwy proces sądowy.

Nierzetelny sąsiad może rozmaicie wejść w posiadanie cudzego gruntu a mianowicie przez czynności, które zazwyczaj wykonywują tylko rzeczywiści właściciele.

Ażeby tedy chronić posiadanie, które dla właściciela jest nadzwyczaj cennem, winien strażnik:

1 z góry zapobiedz wszelkiemu naruszeniu posiadania przez kogoś innego; a to przez częste obchodzenie granic, staranne utrzymywanie linii granicznych, przez sprzątanie w swoim czasie takich płodów, które mogłyby pobudzić sąsiada do wtargnięcia się; tam zaś, gdzie się obawiać należy roszczeń ze strony sąsiada, winien wykonywać często czynności wchodzące w zakres posiadania.

2. Jeżeli przydybie sąsiada na uczynku naruszenia posiadania, winien zapobiedz natychmiast wykonywaniu przez tegoż czynności posiadania; a gdyby to inaczej nie było możliwem, może ku temu użyć stosownej przemocy, a jeśliby wtargnięcia obcego inaczej odeprzeć nie mógł, wolno mu nawet użyć broni.

Przemocy wszelako użyć należy tylko w tym celu, aby dalszemu zawładnięciu zapobiedz, nie zaś, aby odzyskać utracone już.

3. Mniejsze naruszenia posiadania, które dostrzeże strażnik już po spełnionym czynie, winien odzyskać napowrót w ten sposób, iż n. p. na dotyczącym kawałku gruntu dokona znowu czynności posiadania na korzyść właściciela.

Odzyskanie posiadania tego rodzaju musi strażnik przedsięwziąć bardzo rozsądnie, gdyż nie wolno mu w tym razie użyć przemocy, ani też podstępu; przemoc byłaby w tym razie karygodną; a zresztą ani przemoc ani podstęp nie mogłyby spowodować posiadania niewadliwego.

Wadliwe bowiem posiadanie, nie wiele byłoby warte, gdyż sąsiad, w razie gdyby w ciągu dni 30, po dostrzeżeniu objęcia w posiadanie gruntu przez strażnika, zaniósł skargę do sądu, to zostałby po krótkim sumarycznym sporze, na nowo w posiadanie wprowadzony, jeśliby tylko potrafił udowodnić, że strażnik za pomocą przemocy lub podstępu, wszedł w posiadanie. Podstępem byłoby n. p. gdyby strażnik sąsiada umyślnie w błąd wprowadził i z błędu tego korzystał, obejmując bez wiedzy tamtego posiadanie; lub gdyby nadużył tegoż grzeczności lub zaufania, aby wejść w posiadanie.

Samowładne objęcie posiadania przez strażnika, mogło by być i wtedy karygodnem, a wię powinno być zaniechanem, gdyby: 1. wskutek tego powstało znaczne zbiegowisko ludzi i zachodziłaby obawa naruszenia spokoju publicznego, lub 2. zaszłoby niebezpieczeństwo dla porządku publicznego, albo też 3. gdyby tym sposobem przekroczył zakaz władzy; a takie zakazy wydaje często władza polityczna lub sądowa przeciwko tego rodzaju samowładnym czynnościom, bądźto na żądanie sąsiada, bądź też z powodu, iż obawia się w danych okolicznościach naruszenia spokoju publicznego. 4. Jeżeli strażnik nie jest w stanie odzyskać posiadania przedmiotu zawładniętego bez użycia przemocy, podstępu, lub bez powyższych uchybień, lub gdy chodzi o znaczną przestrzeń, natenczas pozostaje tylko droga sądowa; prośbę o pomoc sądową należy jednakże wnieść w przeciągu dni 30 po dostrzeżeniu naruszenia posiadania, gdyż po upływie tego terminu służyłaby tylko stronie poszkodowanej droga długiego procesu; gdy przeciwnie w razie podania prośby w tym terminie postępowanie sądowe jest bardzo krótkie i dogodne. 5. Strażnik wi-

nien również dbać o to, aby istniejące znaki graniczne, rowy, wały, kopce, mury, płoty lub przeręby graniczne jako takie, zawsze były utrzymywane.

Jeżeli te przedmioty stoją na linii granicznej, to są wspólną własnością, a utrzymanie ich należy do obydwóch sąsiadów w ten sposób, że gdyby jeden z nich wzbronił się przyczynić do utrzymania, mógłby być przez drugiego sądownie do tego zmuszonym.

Jeżeli zaś przedmioty te stoją na gruncie własnością służbodawcy będącym, to są natenczas wyłączną tegoż własnością i tenże winien, jeżeli niema przeciwnej umowy między sąsiadami, utrzymywać takowe całkowicie; w tym razie jest także ich wyłącznym właścicielem, może je tedy w sposób dowolny używać, sąsiada zaś od używania całkowicie wykluczyć.

Jeżeli drzewo na granicy rośnie w ten sposób, iż linia graniczna przechodzi przez środek pnia natenczas drzewo jest wspólną własnością i żadnemu z sąsiadów nie wolno go używać w całości.

Ponieważ do właściciela gruntu należy cała przestrzeń powietrzna i ziemna pionowo nad i pod linią graniczną leżącą, przeto wolno mu używać według upodobania, gałęzi i korzeni drzew, które sięgają w jego przestrzeń powietrzną i ziemną, bez wiedzy i przyzwolenia sąsiada; wolno mu więc poobcinać dotyczące części gałęzi lub korzeni.

12. Jak się zachować winna straż w wypadkach dla lasu niebezpiecznych.

W wypadkach nadzwyczajnych i zdarzeniach niebezpiecznych, gdzie chodzi o doraźne działanie dla zapobieżenie większemu nieszczęściu, winien strażnik tak długo sam wszystko zarządzić i skierować, póki nie pojawi się na miejscu przełożony, którego rozkazom następnie poddać się winien.

Równocześnie donieść powinien o zaszłym nieszczęściu najbliższemu przełożonemu przez umyślnego posłańca.

Wypadkami niebezpiecznym, są najczęściej pożary lasów, dla tego też na takowe strażnik szczególniejszą winien zwrócić uwagę.

Jeżeli ugaszenie pożaru wymaga więcej ludzi, należy natychmiast wezwać wsie okoliczne o pomoc. Według ustawy nie wolno tymże wymówić się od niesienia pomocy; przeci-

wnie mieszkańcy miejscowości przyległych winni natychmiast z potrzebnymi przyborami i narzędziami stawić się na miejscu pożaru. Naczelnicy gmin obowiązani są towarzyszyć ludziom i utrzymywać porządek. Kierownictwo przysłużyć zawsze obecnemu urzędnikowi leśnemu najstarszemu rangą.

Straż nie powinna ścierpieć, aby w czasie posuchy wzniecano ogień w lesie lub pod lasem, przez rębaczy lub innych robotników, chyba że zrobionoby na ten cel jamę i otoczono ją wałem. W czasie posuchy zresztą nie wolno w lesie palić tytoniu szczególnie cygaret lub strzelać ze strzelby do której nabicia użyto papieru lub kłaków.

Kto przeciw tym przepisom działa, tego uważa się za przestępcę; jak również są przestępcami ci, którzy pośród jakichkolwiek okoliczności, ogień w lesie lub pod lasem rozłożony zaniechają, lub takowy opuszczają nie ugasiwszy; a wreszcie i ci, którzy w lesie używają pochodni.

Pogorzelnisko należy strzedz jeszcze przez jeden lub dwa dni po ugaszeniu.

13. Ochrona polowania.

Straży zaprzysiężonej do polowania, wolno każdego, kogo spotka z bronią zatrzymać i żądać ukazania paszportu na broń (Waffenpass). Jednakowoż tu nie wystarcza tylko, ażeby zatrzymany posiadał w ogólności paszport na broń, ale takowy musi być wystawiony dla osoby spotkanego, na czas teraźniejszy i na broń taką, jaką właśnie ma przy sobie.

Od obowiązku okazania paszportu na broń, uwolnione są osoby, które na mocy swego urzędu lub zatrudnienia, do noszenia broni są obowiązani lub upoważnieni.

Prawo noszenia broni nie uprawnia jednak do uzbrojonego przekroczenia okręgu myśliwskiego, po za drogami publicznymi;—do tego uprawnieni są tylko właściciele prawa polowania, ich officialiści i słudzy, jakoteż ci, którzy do tego otrzymali pozwolenie od właściciela polowania.

Osoby które przekroczą okrąg myśliwski po za drogami publicznymi, z bronią której się zazwyczaj używa do ubijania zwierzyny — a do czego w szczególności strzelba (fuzya) należy — winni być przytrzymani i uważani za przestępców myśliwskich, nawet na ten przypadek, jeżeli paszport na broń

palną posiadają, lecz nie mają prawa do polowania. Przystępcy takiemu w każdym razie brzoń odebraną być winna.

Przystępcy nieznanymi lub tacy znajomi, którzy się strażą publicznej opierają, takową bezczeszczą lub wcale rzucają się na nią, przytrzymani i władzy właściwej oddani być winni.

Jeżeli straż ustanowiona do ochrony polowania, spotka kogoś po za drogami publicznymi, z psami gończymi lub innymi, używanymi w myśliwstwie, na spotkanie uważać za przestępcę myśliwskiego i odebrać mu psy, jeżeli się nieusprawiedliwi, że wzięcie psów ze sobą, nie było w celu polowania.

Psy obce goniące zwierzynę w okręgu myśliwskim, wolno strażą publicznej zastrzelić. Także wolno jej strzelać koty, spotkane w lesie, opodal od domów mieszkalnych.

14. Postępowanie sądowe.

W sprawach o przewinienia (Frevel) t. j. o czyny karnogodne, które nie podpadają pod przepisy powszechnego kodeksu karnego, postępowanie jest ustne i sumacyjne. Tylko najistotniejsze punkty rozprawy, wciągają się do t. z. rejestru karnego.

Rejestr karny składa się z pojedynczych arkuszy, które po upływie roku razem się zszywają. Również zakłada się spis alfabetyczny sprawców, z powołaniem się na liczby rejestru.

Tylko szczególnie zawiślane wypadki spisują się protokolarnie, lecz i tu tylko najistotniejsze punkty wymieniają się. Wszystko co nie jest rozstrzygającym ma być zaniechane; w ogólności postępowanie zakończy się na jednym terminie; przy końcu rozprawy ogłasza się wyrok. Protokolisty nie potrzeba.

Osobom interesowanym na żądanie zamiast wyroku, wręcza się wyciąg z rejestru karnego.

W razie odwołania się, przedkładają się władzy wyższej wszystkie akta dotyczące.

Drugą instancją w sprawach o przewinienia jest krajowa władza polityczna (u nas namiestnictwo), trzecią ministerstwo spraw wewnętrznych.

Odwołanie się winno być w ciągu 24 godzin zgłoszone w pierwszej instancji a to ustnie lub piśmiennie, a najdalej w dalszych 3 dniach tamże na piśmie wniesione lub ustnie do protokołu podyktowane.

Sprawy o zbrodnie i występki (Verbrechen, Vergehen) powierzone są do sądenia i karania trybunałom pierwszej instancji i sądom przysięgłych. Sledstwo wstępne przeprowadza albo trybunał pierwszej instancji, albo też sądy powiatowe.

Postępowanie względem przekroczeń (Uebertretungen) poruczone jest sądom powiatowym.

W drugiej instancji orzekają o przekroczeniach trybunały pierwszej instancji (sądy krajowe i obwodowe).—Trybunały zaś drugiej instancji rozstrzygają zażalenia przeciwko poddaniu pod oskarzenie i odwołanie się co do kary, w wypadkach zbrodni i występków.

Ukaranie za czyny przydzielone sądom do osądenia, nastąpić może tylko po uprzednim postępowaniu karnem, przeprowadzonym według przepisów ustawy o postępowaniu karnem i wskutek wyroku wydanego przez właściwego sędziego.

Ściganie sądowe czynów karygodnych, następuje tylko na wniosek oskarzyciela.

Oskarżycielem jest albo prokurator rządowy albo też w wypadkach czynów, które tylko na żądanie strony poszkodowanej dochodzone bywają — osoba prywatna.

Wszystkie władze publiczne winne wspierać sądy, o ile to leży w ich zakresie. Władzom bezpieczeństwa i ich podwładnym wolno celem wymiaru sprawiedliwości karnej, przedsięwziąć bez wezwania rewizje domowe i zarządzić tymczasowe przytrzymanie osób, lecz tylko w przypadkach przewidzianych ustawą o postępowaniu karnem; również są one obowiązane o swem wkroczeniu i tegoż wyniku, zawiadomić natychmiast właściwego prokuratora rządowego albo sędziego śledczego.

Przetrasanie i rewizja domu t. j. przeszukanie mieszkania lub innych do gospodarstwa domowego należących miejscowości, nastąpić może z reguły tylko na mocy rozkazu sędziowskiego, wyjaśnionego powodami. W wypadku niebezpieczeństwa ze zwłoki, urzędnicy sądowi lub władze bezpieczeństwa zarządzić mogą rewizję domu, nawet bez rozkazu

sędziowskiego. Wysłany do wykonania takowej ma być zaopatrzony w upoważnienie piśmienne, które stronie interesowanej okazać powinien.

Rewizye domu i osoby, przedsiębrane być mają zawsze bez niepotrzebnego rozgłosu, bez wszelkiej niezbędnie niepotrzebnej przykrości lub przeszkody dla osób interesowanych; o ile możności z poszanowaniem ich sławy i tajemnic prywatnych, niemających związku z przedmiotem śledztwa, jakoteż z najstaranniejszem przestrzeganiem przyzwoitości i powagi.

Wzbroniono jest pod najsurowszem skarceniem tak władzom bezpieczeństwa, jakoteż wszystkim publicznym urzędnikom i sługom, wpływać na pozyskanie poszlaków albo na przekonanie osoby podejrzanej w ten sposób, iż się ją skłania do przedsiębrania i do dalszego ciągu albo dokonania czynu karygodnego, albo wyłudza się od niej za pośrednictwem osób po tajemnie podstawionych wyznania, o których następnie sądowi ma być uczynione doniesienie.

Postępowanie sądowo-karne należy zazwyczaj do tego sądu w którego obrebie czyn karygodny popełniony został.

Jeżeli czyn został popełniony w kilku okręgach sądowych, albo na granicy dwóch okręgów sądowych, albo niepewną jest rzeczą, w którym z kilku oznaczonych okręgów sądowych został dokonany, rozstrzyga wyprzedzenie. Wyprzedził zaś sąd ten, który najprzód przedsięwziął jakąś czynność śledczą.

Wszystkie władze i urzędy publiczne są obowiązane, donieść natychmiast prokuratorowi rządowemu przy sądzie właściwym o czynach karygodnych, które bądź to same spostrzegły, bądź to o nich się dowiedziały, jeżeli czyny te nie wyłącznie na żądanie strony interesowanej dochodzone być mają. Tak też i straż leśna natychmiast o czynach karygodnych donieść winna swej władzy lub wprost do sądu. Gdyby zachodziła obawa zwłoki, doniesienie o popełnionym czynie karygodnym, uczynione być może także w tym sądzie powiatowym, w którego obrebie władza się znajduje choćby czyn w innym powiecie został spełniony.

Gdy władze publiczne mają obowiązek donosić o uczynkach karogodnych, mają osoby prywatne prawo donosić o takich, prokuratorowi rządowemu, sędziemu śledczemu lub władzy bezpieczeństwa (policji, naczelnikowi gminy). Obowiązek zaś donoszenia, wkłada ustawa karna na osoby prywatne tylko wyjątkowo w niektórych wypadkach.

Od doniesienia różni się skarga prywatna, która ma miejsce tylko w razie takich czynów, które tylko na żądanie osób interesowanych dochodzone być mogą. Takie czyny są między innymi obraza honoru, publiczna zniewaga i t. p.

Skarga może być wniesioną piśmiennie lub ustnie. Oskarżyciel prywatny ma prawo dostarczać sądowi podczas dochodzeń przygotowawczych i śledztwa wstępnego tego wszystkiego, co tylko wesprzeć może jego oskarżenie, ma prawo przeziierać akta i wszystkie czynić kroki, do których zwyczajnie prokurator rządowy jest uprawniony.

Każdy pokrzywdzony w swych prawach jakąś zbrodnią albo występkiem, z urzędu ścigać się mającym, może się przyłączyć do postępowania karnego względem swych pretensyj cywilnych i staje się przez to stroną interesowaną prywatną. Jako strona interesowana może on dostarczać prokuratorowi tego wszystkiego, co przydać się może do przekonania obwionego albo do uzasadnienia swych roszczeń do wynagrodzenia; przeziierać akta i stawać do rozprawy. Jeżeli prokurator odrzuci doniesienie pokrzywdzonego, pokrzywdzony ma prawo uczynić wniosek do sądu na wytoczenie śledztwa, lub też, jeżeli prokurator odstąpi od ścigania przed oskarżeniem obwionego, oświadczyć się w trzech dniach po zawiadomieniu, iż utrzymuje ściganie w swej mocy, a wreszcie, gdyby prokurator odstąpił od oskarżenia już prawomocnego, utrzymać oskarżenie w swej mocy, również w przeciągu dni trzech.

Na wniosek prokuratora lub prywatnej strony interesowanej, sądy zarządzają dochodzenia przygotowawcze, względem zbrodni i występków. Jeżeli z tychże wyniknie podejrzenie przeciw jakiej oznaczonej osobie, zarządzają sądy również na wniosek osób powyższych, śledztwo wstępne, które ma na celu, zbadanie przedstanowcze zarzutu, uczynionego osobie oznaczonej, względem czynu karygodnego i wyjaśnienie sprawy o tyle, o ile potrzeba, aby ustalić te okoliczności, które są zdolne uzasadnić zaniechanie postępowania karnego, albo przygotować pod oskarżenie i zebranie dowodu w rozprawie głównej.

Śledztwo wstępne ma być zaniechane, jeżeli oskarżyciel cofnie żądanie ścigania czynu, jeżeli uczyni wniosek zaniechania śledztwa lub oświadczy, że niema powodu do dalszego ścigania.

Sledztwo wstępne ma być zakończone, skoro dochodzenia przeprowadzone, dostateczną dają podstawę do zarządzenia rozprawy głównej.

O skończonem śledztwie zawiadamia sąd oskarżyciela a tenże ma wnieść w prawnym terminie (ośmiodniowym dla prokuratora, czternastodniowym dla prywatnego oskarżyciela) akt oskarżenia, lub zarządzić uzupełnienie śledztwa.

Po wniesionym akcie oskarżenia, wyznaczony bywa termin do rozprawy głównej.

Przeciwko aktowi oskarżenia może wnieść oskarżony sprzeciwienie się. Jeżeli nie wniesie, lub jeżeli trybunał drugiej instancyi odrzuci sprzeciwienie się, wyznacza sąd termin do rozprawy głównej, która odbywa się w ogólności jawnie, t. j. publicznie przed sądem zwykłym; lub też w wypadkach zbrodni ciężką zagrożonych karą i niektórych lżejszych zbrodniach i przekroczeniach, przed przysięgłymi.

Przy rozprawie głównej muszą być wprowadzone dowody za i przeciw oskarżonemu przemawiające, choćby już w śledztwie były przeprowadzone, gdyż sąd wydaje wyrok na podstawie tego, co słyszy przy rozprawie. Po załatwieniu wstępnych formalności, jakoteż po odczytaniu aktu oskarżenia, odebraniu przysięgi od przysięgłych, następuje badanie obwinionego, a potem badanie świadków.

Każdy kogo na świadka w śledztwie lub do rozprawy wezwano, obowiązany jest wezwaniu zadość uczynić i złożyć w sądzie świadectwo na to, co mu w przedmiocie śledztwa jest wiadomem.

Jako świadków słuchać niewolno pod nieważnością: zeznań duchownych, względem tego, co im powiedziano przy spowiedzi, urzędników rządowych, jeżeliby świadectwem swoim zdradzić mieli tajemnicę urzędową i osób, które nie są w stanie z powodu wad cielesnych lub umysłowych, składać świadectwa.

Uwolnieni są od obowiązku składania świadectwa: krewni i powinowaci w linii wstępnej i rodzeństwo, małżonkowie, siostrzeńce i bratanice, bracia wujeczni i stryjeczni, przysposobicieli i wychowañcy, tudzież opiekunowie i pupile, a wreszcie obrońcy. Jeżeli takie osoby powołane będą na świadków, mogą się od świadectwa uwolnić; lecz mogą się także zrzec dobrodziejstwa niezeznanawania przeciw krewnym. Jeżeliby świadectwo złożone albo odpowiedź na jakieś pytanie, pocią-

gały za sobą bezpośrednią i znaczną dla świadka szkodę majątkową, albo ściągałyby hańbę na niego lub na kogoś z jego rodziny, i on z powodu tego odmówiłby świadectwa, może tylko w nader ważnych wypadkach do tego być zmuszonym.

Jeżeli świadek na pierwsze wezwanie nie stawi się w sądzie, wzywa go sąd ponownie pod zagrożeniem kary pieniężnej aż do 100 złr; gdyby mimo to nie stawił się bez podania ważnych przyczyn usprawiedliwiających, sędzia orzeka karę i zarządza dostawienie świadka do sądu. W nagłych wypadkach może sędzia wydać nakaz dostawienia świadka już po pierwszym nieusprawiedliwionem niestawieniu się.

Przy rozprawie odbiera się przysięga od świadka przed wysłuchaniem go, jeżeli jej jeszcze nie złożył. Jeżeli świadek odmawia przysięgi lub zeznawania, bez przyczyny według ustawy go uwalniającej, może sędzia zmusić świadka karą pieniężną aż do 100 złr. a w razie dalszego oporu aresztem do 6 tygodni.

Świadek winien sądowi zwięzłe opowiedzieć fakty, odnoszące się do czynu przedmiotem dochodzenia sądowego będącego, o ile mu takowe są wiadome.

W razie potrzeby może być świadek obwinionemu lub innym świadkom do oczu stawiany. Oprócz przewodniczącego także i inni członkowie trybunału i ławy przysięgłych, tudzież oskarżyciel, oskarżony i strona interesowana prywatna, mogą zadawać świadkowi pytania, na które winien odpowiadać, chyba by przewodniczący sądu pytanie uchylił lub świadkowi na pytanie odpowiedzieć zabronił.

Po odbytej rozprawie sąd wydaje wyrok, a to w razach gdzie niema sądu przysięgłych, na podstawie własnego przekonania, nie trzymając się żadnych prawideł dowodowych; gdy zaś przysięgli są obecni, na podstawie orzeczenia tychże, którzy również orzekają na podstawie własnego przekonania.

Przeciw wyrokowi trybunału, służy skarga nieważności do najwyższego trybunału kasacyjnego, tudzież odwołanie się do trybunału drugiej instancyi; to ostatnie tylko co do orzeczenia o karze.

Takie jest w krótkim zarysie postępowanie w trybunałach, co do zbrodni i występków. Postępowanie względem czynów karygodnych, przydzielonych sądom powiatowym do śledztwa i ukarania, stosuje się do przepisów podobnych

Nie ma jednakże ani formalnego śledztwa wstępnego, ani osobnego postępowania względem poddania pod oskarżenie; od świadków zwyczajnie przysięgi się nie odbiera, lecz sędzia poprzestać może w miejsce przysięgi, na podaniu ręki. Po przeprowadzonej rozprawie sędzia, wydaje natychmiast wyrok, od którego odwołać się można do trybunału pierwszej instancji.

Trybunał ten na publicznej rozprawie orzeka o zatwierdzeniu lub zniesieniu wyroku sądu powiatowego.

15. Roszczenia co do wynagrodzenia szkody.

Szkodę powstałą z czynu karygodnego i inne okoliczności uboczne, ważne co do następstw z prawa prywatnego, uwzględnia sąd z urzędu.

Jeżeli poszkodowany nie wie o toczącym się śledztwie, winien go sąd o tem zawiadomić, aby mógł korzystać z prawa przyłączenia się do postępowania.

Gdy poszkodowany do postępowania się przyłączy, jest rzeczą jego wykazać swoje prawa do wynagrodzenia szkody. Sąd dochodzi szkody badając obwinionego pod tym względem i inne zarządza środki wyśledzenia szkody. Poszkodowany może także odstąpić od dochodzenia swych pretensyj, nawet podczas rozprawy głównej.

Jeżeli obwinionego nieukarano, odsyła sąd poszkodowanego z swemi pretensjami na drogę prawa cywilnego. Jeżeli zaś obwinionego skazano, trybunał zwyczajnie orzeka o roszczeniach poszkodowanego; gdy zaś mniema, że rzecz na drodze karnej nie została dostatecznie wyjaśnioną, odsyła stronę poszkodowaną na drogę prawa cywilnego. Przeciw temu odesłaniu niema środka prawnego.

Jeżeli rzecz, o której sąd się przekona że należy do poszkodowanego, znajdzie się między rzeczami obwinionego, wyda ją sąd poszkodowanemu po prawomocności wyroku, lub przedtem, jeżeli obwiniony na to pozwoli, a nawet i w ciągu śledztwa, jeżeli sędzia śledczy przekona się, że do śledztwa jest niepotrzebną i jeżeli obwiniony i oskarżyciel na to się zgodzą.

Jeżeli przedmiot zabrany, znalazł się w ręku obcej osoby która go wydać niechce, natenczas odsyła sędzia poszkodowanego na drogę prawa cywilnego.

Gdy przedmiotu zabranego już zwrócić nie można, i w wypadkach, gdzie nie chodzi o zwrot przedmiotu lecz o wynagrodzenie, może sąd przyznać takowe, jeżeli z pewnością da się obliczyć. Skoro orzeczenie karne stało się prawomocnem, można udać się do sądu o potwierdzenie jego prawomocności a do sądu cywilnego o egzekucyą.

16. O należytościach w postępowaniu karnem.

Wszystkie rozprawy karne, podania, protokoły i dokumenta w sprawach karnych, wolne są od stemplów i porta pocztowego.

Świadkom, którzy żyją z płacy dziennej lub tygodniowej, sąd przyznaje na żądanie nie tylko wynagrodzenie kosztów podróży, lecz także wynagrodzenie zarobku ubytego a nawet kosztów większych pochodzących z pobytu w miejscu przesłuchania. Innym świadkom na żądanie przyznać wolno wynagrodzenie kosztów podróży i pobytu, tylko w razie, jeżeli miejsce pobytu oddalone jest o więcej niż 2 mile. Należytości przyznane powinny być natychmiast po przesłuchaniu wypłacone, lub bezpłatnie świadkowi przeesłane.

Świadkowi żądać winni wynagrodzenia pod utratą takowego najpóźniej w 24 godzinach po przesłuchaniu. Oskarżyciel prywatny nie może domagać się należytości przyznanych świadkom, poszkodowani zaś tylko wtedy, gdy ich jako świadków powołano.

Rzeczoznawcy oprócz dyet i wynagrodzenia kosztów podróży, otrzymują za udzielone zdanie techniczne złr. 1—5; a jeżeli do tego potrzebne było wyższe wykształcenie umiejętności, otrzymują złr. 2—20. w. a. Urzędnicy w służbie publicznej lub stali rzeczoznawcy, nieutrzymują wynagrodzenia za udzielenie zdania technicznego. Należytość musi być żądaną w 14 dniach pod przypadkiem.

Kto w postępowaniu karnem używa zastępcy, ponosić ma zwyczajnie kosztą ztąd powstałe, a to nawet w tym wypadku, gdy mu zastępcę ustanowiono z urzędu.

17. Postępowanie w sporach o naruszenie posiadania czyli w tak zwanych prowizorych.

Jeżeli ktoś naruszy drugiego w posiadaniu jakiej rzeczy lub wykonywaniu jakiego prawa, wtedy ten, którego w posiadaniu naruszono, ma prawo udać się w przeciągu dni 30 po dostrzeżeniu naruszenia posiadania, do sądu powiatowego w którego obrebie zaszło zdarzenie, z prośbą: aby go w spokojnem posiadaniu rzeczy lub prawa utrzymano i dalsze zaniepokojenie w posiadaniu, pod karą zabroniono.

Prośbę wnieść można ustnie lub na piśmie. Wskutek takiej prośby zarządza sąd rozprawę krótką i sumaryczną.

Dochodzenie ogranicza się wyłącznie na zbadaniu i przywróceniu ostatniego faktycznego posiadania, bez względu na tytuł prawny, złą lub dobrą sprawę i t. p.

Postępowanie rozpoczyna się wyznaczeniem przez sąd rozprawy ustnej, w razie potrzeby na miejscu zdarzenia, do której strony wezwane bywają z poleceniem, by dostarczyły zaraz na pierwszym terminie dowodów, dokumentów, świadków i t. d. W razie gdy to sąd uzna za stosowne, może w drodze tymczasowego zarządzenia zabronić stronom wszelkich czynów na spornej rzeczy, lub też poddać rzecz pod sekwestr.

Jeżeli która ze stron, nie stanie na terminie, wtedy stronie przeciwnej daną będzie wiara o tyle, o ile istniejące dowody nie sprzeciwiają się temu. Z pomiędzy środków dowodowych, przysięga jest wykluczoną. Jeżeli strony obydwie staną na terminie, usiłuje sędzia przeprowadzić ugodę, a jeżeli takowa nie przyjdzie do skutku, winien sędzia przeprowadzić rozprawę w jak najkrótszym czasie. Odroczyć można rozprawę, tylko za zgodą stron obydwóch, lub w razie niezwalczonej jakiejś przeszkody.

Po ukończonej rozprawie, wydaje sędzia orzeczenie, przeciwko któremu stronom wolno założyć rekurs w 8 dniach od chwili doręczenia. Jeżeli wyższy sąd potwierdzi orzeczenie pierwszego sędziego, dalszy rekurs jest niedopuszczalny. Gdy wyższa instancja zmieni orzeczenie, strona, która się zmianą czuje pokrzywdzoną, może założyć t. z. rekurs rewizyjny do najwyższego trybunału sprawiedliwości w Wiedniu. Tak rekurs

zwyczajny jak i nadzwyczajny, należy wnieść w 8 dniach od doręczenia, w sądzie pierwszej instancji.

Orzeczenie jest tylko tymczasową normą dla stanu posiadania; kto prawa do tego chce się domagać, musi się udać na zwyczajną drogę prawa.

Spis alfabetyczny

do ustawy lasowej.

(cyfra oznacza stronnicę, na której ustęp odnośny szukać należy).

- Abendfalkę 88.
Accentor L. 87.
Akt egzaminu państwowego
93—95.
Akt oskarżenia 121.
Alauda L. 88.
Ammer 88.
Amsel 87.
Anthus L. 87.
Aquila albicilla L. 85.
" chrysaetos L. 85.
" fulva L. 85.
" haliaetos L. 85.
Asygnowanie płodów leśnych
uprawnionym 7.
Bachstelze 87.
Badanie obwinionego 121.
" świadków 121.
Bannwaldungen 45.
Bargel 88.
Bataliony 83.
Baum- oder Lerchenfalkę 85.
Baumläufer 88.
Bazanty 68, 82, 83.
Bergfink 88.
Bezpieczeństwo publiczne 71.
Biegli 2. 16. 17. 20, 28.
Bielik 85.
Blaufuss 85.
Bluthänfling 88.
Broń 107, 108.
" myśliwska 77.
" nosić wolno straży leśnej
104.
Broń palna 116.
" palna i ręczna 98.
Brzegi wód większych 4.
Buchfink 88.
Budowle spławowe 12, 49.
Bydło 103.
" do obcych lasów wpe-
dzone 24. 103.
" powinno się paść razem 5.
Bydło zabite 25.
" zajęte 24, 55, 109.
Caprimulgus europeus L. 88.
Cecha 101.
Cena za polowanie gminy ugo-
dzona 74.
Ceny drzewa ściętego i już po-
rąbanego 33.
Ceny taryfowe za drzewo bu-
dulcowe i wyrobowe 35.
Certhia familiaris L. 88.

- Charakter urzędowy 96.
 Charty 71.
 Cieleta 83.
 Ciężkie więzienie 71.
 Clamatores L. 88.
 Coracias garrula L. 88.
 Corvus corax L. 85.
   " monedula L. 88.
   " pica L. 85.
 Co to jest straż publiczna 96.
 Cuculus canorus L. 88.
 Cypselus apus Gm. 88.
 Czas do polowania 82.
   " do przedsięwzięcia egzaminu państwowego 93.
 Czas trwania dzierżawy polowania 75.
 Czas trwania egzaminu państwowego 92, 94.
 Czas trwania spławu 16.
   " uprawnienia do spławu 15.
 Czczotka 88.
 Członkowie komisji egzaminacyjnej 90.
 Członkowie towarzystw gospodarczych i leśnych 53—54.
 Czuwanie nad ścisłym wykonaniem przepisów lasowych 41.
 Czyn przez pomyłkę 107.
 Czyn z nieświadomości skutków 107.
 Czynsz dzierżawny za polowanie 75, 76.
 Czyny karygodne przeciw bezpieczeństwu własności leśnej 25.
 Czysty dochód z polowania do gminy należącego 72.
 Czyż 88.
 Daty dawnego katastru 55.
 Daty, potrzebne do opisania lasów 52.
 Daty teraźniejszego katastru 55.
- Daty zrewidowanego katastru 55.
 Dawniejsze płazowiny 42.
 Dezolacja lasu 44.
 Dobro publiczne 2.
 Dochodzenie przygotowawcze 120
 Dochodzenie w razie doniesień uczynionych 10.
 Dochodzenie zrządzonej szkody 110.
 Dochód ze zwierzyny skonfiskowanej 84.
 Dohle 88.
 Dokumenta 125.
 Dokumenta w sprawach karnych 124.
 Doniesienia o czynach karygodnych 26.
 Doniesienia o dostrzeżonym pożarze w lesie 18.
 Doniesienie o nieodpowiednim obchodzeniu się z lasem 10.
 Doniesienie o przestępstwie 110.
 Doniesienie o spustoszeniu 10.
 Doniesienie o zaniedbaniu zarzawienia lasu 10.
 Donoszenie o zmianach w składzie służby leśnej 82, 98.
 Dopuszczalność wydzielenia lasu 45.
 Dorndreher 88.
 Dostawienie świadka do sądu 122.
 Dostrzeżenie naruszenia posiadania 114.
 Dowód 125.
 Dozór lasu 79.
 Dozór polowania 76.
 Dozorczy leśni 47, 49, 51.
 Drobną zwierzyną 68.
 Droga prawa 8, 11, 17, 19, 29, 72, 114, 123, 126.
 Droga publiczna 101.
 Droga rekursu 82.

- Droga sądowa 114.
 Dropie 83.
 Drozd śpiewak 87.
 Drób 104.
 Drzewo budulcowe 33.
 Drzewo na granicy rosnące 115.
 Drzewo opałowe 33.
 Drzewo przeznaczone na użytek domowy uprawnionego 8.
 Drzewo przywłaszczone w ciągu rąbania 33.
 Drzewo ścięte w soku, lub podczas umajenia się 7.
 Drzewo splawiane zaopatrzyć się winno znakiem 16.
 Drzewo stojące na pniu 33.
 Drzewo użytkowe 33.
 Dubelty 83.
 Dudek 88.
 Dzięczyzna 68.
 Dzięczynę wolno odpędzić 69.
 Dzierzawa polowania 74.
 Dzierzawca polowania 75, 76, 70.
 Dzierzby mniejsze 88.
 Dziędziół 88.
 Dzika koza 77.
 Dzwoniec 88.
 Egzaminy państwowe 89, 94.
 Egzaminy państwowe dla straży leśnej, zarazem technicznych pomocników leśnych 81, 89, 94.
 Egzaminy państwowe na gospodarzy leśnych 86, 90, 93.
 Egzamin leśny państwowy ustny 89, 91, 92.
 Egzamin piśmienny 91, 92.
 „ rządowy przepisany dla straży leśnej 81.
 Egzekucya 124.
 Elewi leśni 94.
 Elster 85.
 Emberiza L. 88.
 Erdsänger 87.
 Eule 88.
 Ewidencya dozorców i leśników 49.
 Ewidencya lasów ochronnych 45.
 „ „ zajętych 46.
 „ stosunków leśnych 51.
 Falco apivorus L. 88.
 „ ater L. 85.
 „ aesalon L. 85.
 „ buteo L. 88.
 „ cenchrus Naum. 88.
 „ lagopus L. 88.
 „ laniarius L. 85.
 „ milvus 85.
 „ nisus L. 85.
 „ palumbarius L. 85.
 „ peregrinus L. 85.
 „ rufus Gm. 85.
 „ vespertinus 88.
 „ subbuteo L. 85.
 „ tinunculus L. 88.
 Feldsperling 88.
 Ficedula Koch 87.
 Fink 88.
 Fliegenschnapper 88.
 Flussadler 85.
 Frevel 117.
 Fringilla L. 88.
 „ cannabina L. 88.
 „ carduelis 88.
 „ chloris L. 88.
 „ coccothraustes 88.
 „ coelebs L. 88.
 „ linaria L. 88.
 „ montana L. 88.
 „ montefringilla L. 88.
 „ pyrrhula Gm. 88.
 „ serinus L. 88.
 „ spinus L. 88.

- Kara porządkowa 82.
 „ śmierci 105, 122.
 „ za przekroczenie przeciwko
 obowiązkom publicznego urzę-
 du 94.
 Kara za przekroczenie przepi-
 sów co do spławu i budowli
 spławowych 15.
 Kara za przekroczenie ustawy
 co do ochrony zwierząt po-
 żytecznych 86.
 Kara za samowładne obrócenie
 gruntu leśnego na inne cele 2, 3.
 Kara za spustoszenie lasu 3.
 Karczowanie pniaków 4, 23.
 Kartki z pytaniami do egza-
 minu 91.
 Kary pieniężne nałożone podług
 ustawy łowieckiej 74.
 Karygodne uszkodzenia 101.
 Kataster lasowy 52, 56, 57.
 Kataster lasowy wolno każdemu
 przejrzeć 57.
 Kaucya 16, 17, 75, 76.
 Kawka 88.
 Kernbeiser 88.
 Kierownictwo przy gaszeniu po-
 żaru 19, 116.
 Klasyfikacja przy egzaminie pań-
 stwowym 92, 95.
 Klettervögel 88.
 Kobiec 85.
 Kohlrabe 85.
 Koleje drewniane 49.
 Kolej rębowa 52.
 Komisarze egzaminacyjni 90,
 92, 93, 94, 95.
 Komisya co do przedsiębiorstw
 spławu i wystawienia budo-
 wli spławnych 17.
 Komisya egzaminacyjna 90, 91,
 94.
- Komisye na zakłady do wy-
 prowadzania drzewa 49.
 Konieczność należytego zago-
 sponarowania lasów 64.
 Kontrakty dzierżawne dotyczące
 się polowania 73.
 Kopanie korzeni 23.
 Kopce 115.
 Kopie fotograficzne przeglądow-
 wych map terenowych 57.
 Kopiec graniczny 112.
 Korczunek lasu 41, 42, 66, 67.
 Korczunki 51, 66.
 Korczunki dozwolone 42.
 Kos 87.
 Koszenie, ścinanie i wrywanie
 trawy, ziół i innych roślin 23.
 Koszta komisji 10.
 „ spędzenia bydła 100.
 „ zajeciem bydła spowodow-
 wane 104.
 Koszta pobytu w miejscu prze-
 słuchania 124.
 Koszta za ścięcie i obrobienie
 drzewa 33.
 Koty spotkane w lesie wolno
 strzelać 117.
 Kowalik 88.
 Kozły (Rogacze) 82.
 Kozodoj 88.
 Kozy 83, 104.
 Kradzież 100.
 „ drzewa 111.
 „ innych płodów leśnych
 111.
 Kradzież lub uszkodzenia mło-
 dych drzewek 111.
 Kradzież ściółki leśnej 111.
 „ zwierzyny 70, 71, 73.
 Krajowa władza polityczna 50,
 37, 58, 117.
 Krasnowronka 88.

- Kreutzschnabel 88.
 Króliki 88.
 Kruk 85.
 Krzykacze 88.
 Krzyki 83.
 Krzywodzióby 88.
 Kuckuck 88.
 Kukułka 88.
 Kulczyk 88.
 Kulony 83.
 Kultura krajowa 43, 67.
   " lasowa 40, 67.
 Kuropatwy 82, 83.
 Kury cietrzewi 83.
   " głuszców 83.
 Kwoty wynagrodzenia szkód 29.

Łanie 83.
 Lanio excubitor L. 85.
 Lanius L. 88.
 Łapanie lub strzelanie cudzej
   zwierzyny jest kradzieżą 71.
 Łapanie zwierza 69.
 Lasu nie wolno pustoszyć 3.
 Lasy do wspólnego używania 47.
   52, 56.
 Lasy gmin i spółek lub stowa-
   rzyszeń 65.
 Lasy gminne 1, 2, 9, 47, 48,
   52, 56, 64.
 Lasy, które trwale mają być
   uprawiane 47.
 Lasy na górnym krańcu wege-
   tacji 4
 Lasy, na których ciężą służe-
   bności 4, 6, 46.
 Lasy należące do spółki 47, 48.
 Lasy należące do fundacyj 47.
 Lasy ochronne 44, 45, 51, 52,
   56, 58.
 Lasy od zwykłego użytkowania
   wyłączone 9.

 Lasy osób zostających pod opieką
   lub kuratelą 47.
 Lasy pod szczególnym nadzorem
   publicznym 46.
 Lasy posiadaczy fideikomisów 47.
 Lasy prywatne 1, 2, 10, 64.
 Lasy rządowe 1, 47.
 Lasy służebnościami obciążone 8.
 Lasy spółek akcyjnych 47.
 Lasy zajęte 45 46, 51, 52, 56,
   58, 64.
 Lasy zapobiegające szkodliwym
   wpływom 45.
 Lasy zostające pod publicznym
   zarządem 46, 53.
 Lasy znaczniejszego rozmiaru 63.
 Laubsänger 87.
 Lawiny 45.
 Łażenie na drzewa za pomocą
   haków żelaznych 23.
 Leinfink 88.
 Lerche 88.
 Leśnicy 51, 52, 53, 63, 64.
 Leśnicy fachowi 46, 57.
 Leśnicy i pomocnicy zaprzysię-
   żeni 40.
 Leśnicy od urzędu ustanowieni 64.
 Leśnicy posiadaczowi narzuce-
   ni 64.
 Leśnicy prywatni 64.
   " rządowi 51.
 Leśnik 56.
   " fachowy 51, 54, 65.
   " rządowy 54.
 Lęg ptasząt 87.
 Linia graniczna 115.
 Lis 68.
 Lisy 83.
 Losowanie kandydatów do eg-
   zaminu 91.
 Lowienie 68.
   " przepiórek rozjazdem,

- a kwiczołów i jemioluchów na siłła 83.
- Łowienie zwierzyny na siłła, żelaza, łapki i inne przyrządy zakazane 83.
- Loxia L. et Bechst. 88.
- Lusciola L. 87.
- „ luscinia Lath 87.
- „ philomela Bechst. 87.
- Łuszczaki 88.
- Makolągwa 88.
- Mandelkrähe 88.
- Mapy katastralne 52.
- „ lasowe 57.
- „ stanowią część katastru 58.
- „ sztabu generalnego 57.
- Marnotrawienie drzewa 52.
- Masa drzewa na pniu stojącego, średniego gatunku i rodzaju 38.
- Mazurek 88.
- Mäusebussard 88.
- Meise 88.
- Mentel 88.
- Merlin 85.
- Miejscowe miary sześcienne 33.
- Ministerstwo kultury krajowej i górnictwa 29.
- Ministerstwo Rolnictwa 30, 39, 41, 43, 48, 53, 58, 63, 66.
- Ministerstwo spraw wewnętrznych 12, 39, 78, 79, 117.
- Mniejsze lasy 64.
- Motacilla L. 87.
- Mucharki, 87.
- Muchołówki 88.
- Mury 115.
- Muscicapa L. 88.
- Myśiokról 87.
- Myśliwi 72.
- „ uzdolnieni 76.
- Myśliwym wolno strzelać na złodzieja 71.
- Nacechowanie drzew granicznych 112.
- Nachtigall 87.
- Nachtschwalbe 88.
- Naciesanie stojącego drzewa 23.
- Naczelnik gminy 101, 109, 110.
- Naczelna władza w sprawach lasowych i policyi lasowej 30.
- Nadużycie praw służby publicznej 98.
- Nadworeżenie przepisów porządkowych 99.
- Nadzór nad gospodarką leśną w ogólności 40.
- Nadzór nad gospodarką leśną w poszczególnych kierunkach 41.
- Nadzorczy leśni 52.
- Nadzorowanie gosp. w lasach 40.
- Nadzorowanie lasów w powiecie 51.
- Nadzorowanie przepisanej gospodarki 44.
- Najwyższy trybunał kasacyjny 122.
- Najwyższy trybunał sprawiedliwości w Wiedniu 125.
- Nakaz dostawienia lub uwięzienia 108.
- Nakaz zadrzewienia 42.
- Nakrycie głowy odszczególniające się 80.
- Należytości przyznane strażnikowi 112.
- Należytości w postępowaniu karnym 124.
- Namiestnictwo 67, 83, 86.
- Napad bezprawny 106.
- „ „ na życie, wolność lub majątek 104.

- Napad na ciało 106.
   " na majątek 106.
   " na wolność 106.
 Naruszenie bezpieczeństwa własności leśnej 22.
 Naruszenie granicy 113.
   " posiadania 113, 125.
 Narzędzia i przyrządy przestępcy 24.
 Narzędzia do cięcia lub wynoszenia drzewa 101.
 Narzędzia od szkodników odebrane 21.
 Nauczyciele szkół ludowych mają wyjaśniać szkodliwość wybierania gniazd, chwytania i zabijania ptactwa pożytecznego 87.
 Nawiercanie drzewa 23.
 Naznaczenie i wydzielenie lasów zajętych 45.
 Nęcisko 68.
 Niebezpieczeństwo dla porządku publicznego 114.
 Niebezpieczeństwo ze zwłoki 118.
 Nieprzerwana przestrzeń gruntów do prawa polowania 73.
 Nieprzestrzeganie ustawy lasowej 66.
 Nietoperze 86.
 Niewłaściwy sposób gospodarowania w lasach 40.
 Niezdolność do wykonywania służby dozorca lasu i polowania 81.
 Noszenie broni 21.
   " " w służbie 77.
 Nowe budowle do spławu 14.
 Ochrona niektórych zwierząt dla uprawy ziemi pożytecznych 85.
 Ochrona polowania 99, 116.
 Ochrona posiadłości 112.
 Oczyszczanie łąk 70.
 Odcinanie i obrywanie wierzchołków 23.
 Oddanie muiejszych lasów pod zarząd obcych oficjalistów 64.
 Odebranie przyrządów do chwytania ptaków 86.
 Odebranie przysięgi od przysięgłych 121.
 Odebranie przysięgi od straży leśnej 96.
 Odebranie przysięgi od świadka 122.
 Oderwanie wierzchołków konarów lub gałęzi 34.
 Odjęcie gruntu leśnego uprawie drzewa 1.
 Odkrywanie korzeni drzew 23.
 Odnowienie upłynionych pozwoleń spławu 12.
 Odparcie napadu 105.
 Odpis wyroku lub rejestru karnego 112.
 Odprowadzenie wody do lasów sąsiedzkich 23.
 Odroczenie rozprawy 225.
 Odstąpienie zadzierzawionego polowania 74.
 Odwołania się 117, 118.
 Odwołanie się co do kary 118.
 Odwołanie się do trybunału drugiej instancji 122.
 Odznaka przepisana dla straży lasowej 98.
 Odzyskanie posiadania 114.
 Ogień opuszczony i nieugaszony 18.
 Ogołocenie gruntu 44.
 Ogólne przepisy karne 24.
 Ograniczenie służebności 45.

- Ograniczenie w wykonywaniu ubocznych użytków 42.
 Okolice ogołocone z lasów 54.
 Okręg myśliwski 116.
 Okręg polowania 68, 69, 70, 71.
 Okrzesywanie gałęzi 6.
 Operaty szacunkowe dla katastru podatku gruntowego 52.
 Opoczniki 87.
 Opór gwałtowny 79.
 Opór nieprzeparty 71.
 Opór stawiany straży 103.
 O potrzebie wyprowadzenia drzewa przez obce grunta orzeka władza polityczna 11.
 Organ publicznego bezpieczeństwa 108.
 Obawa naruszenia spokoju publicznego 114.
 Obce grunta śród lasu 46.
 Obchodzenie granic 113.
 Obciążająca okoliczność 71.
 Objaśnienie ustawy o użytkowaniu polowania 73.
 Obłupywanie z kory 23.
 Obowiązek dzierżawcy polowania 74.
 Obowiązki właściciela gruntu celem wyprowadzenia płodów leśnych 11.
 Obraza honoru 120.
 Obręb łowiecki 72.
 Obrona konieczna 80.
 Obrona konieczna i sprawiedliwa 71, 104, 105, 106.
 Obrona przeciw uszkodzeniom bezprawnym 50.
 Obrona słuszna 80.
 Obszary polowania 76.
 Obwarowanie brzegów 15.
 Obwiniony 120, 223.
 Ochrona drzew obok stojących 7.
 Ochrona lasów 44, 47.
 Ochrona latorośli młodych 7.
 Organa techniczne dla leśnictwa 40.
 Oriolus galbula L. 88.
 Orzeczenie 125, 126.
 Orzeczenie karne 41, 124.
 Orzeczenie co do wynagrodzenia szkody 29.
 Orzeczenie uznające las jako ochronny 44.
 Orzeł przedni 85.
 Osądzenie uzdolnienia kandydata 92.
 Oskarżyciel 100, 118, 121, 123.
 Oskarżyciel prywatny 120, 124.
 Osmykanie liści 23, 111.
 Osoba urzędowa 79.
 Osoby które uchodzą za znajome 102.
 Osoby przytrzymane 103.
 Osoby strażnikowi nieznanne 102.
 Osoby ujęte w lesie 22.
 Osoby ustanowione do zarządu lasów 20.
 Osoby uwolnione od obowiązku okazania paszportu na broń 116.
 Osoby zaprzysiężone do służby ustanowionej dla ochrony lasu i polowania 81.
 Osoby znajome 103.
 Ostrożność przy wzniecaniu i używaniu ognia w lasach 18.
 Ostrożność w czasie posuchy 116.
 Oszacowanie szkody 28.
 Oszacowanie szkody od zwierzyny 70.
 Owady 49, 51.
 Owady w lasach 19.
 Owce 104.
 Oznaczenie drzewa młotkiem leśnym 7.

- Oznaczenie miejsca do poboru drzewa 7.
 Oznaczenie na mapie pojedynczych kategorii lasów 57.
- Pańszczyzna łowiecka 72.
 Pardwy 83.
 Parus L. 88.
 Pasanie bydła w lesie 44, 47, 70.
 Pastuch 24, 103, 110.
 Pastuch przekraczający przepisy ustawy leśnej 25.
 Paszport na broń 77, 98, 116.
 Patent o polowaniu 75, 83.
 Pełzacz 88.
 Personale zaprzysiężone dla służby leśnej lub łowieczej 77.
 Pestkogryz 88.
 Picus L. 88.
 Pierwszeństwo do spławu 14.
 Pijaństwo 107.
 Piper 87.
 Pirol 88.
 Plan gospodarczy lasu 5, 47, 51, 52.
 Pliszki 87.
 Płaca zwyczajna dzienna wyrobnika prostego 34.
 Płaca za przywóz 34.
 Plazowiny większej rozległości 43.
 Płochacze 87.
 Płody główne 52.
 Płody leśne jak wyprowadzać z lasów 8.
 Płody uboczne 52.
 Płoty 115.
 Pniaki zbyt wysokie 7.
 Pnie krągłe 33.
 Pnie, w których zagnieździł się kornik należy jak najszybciej okorować 50.
- Pobieranie pniaków 44.
 Pobieranie ściółki 44.
 Pobieranie trawy 44.
 Pobór drzewa 47.
 Pobór ściółki 47.
 Podania w postępowaniu o przekroczenia ustawy lasowej są wolne od stępla 27.
 Podanie o nowe pozwolenie do spalwania lub odnowienie już upłynionych pozwoleń 12, 13.
 Podanie o pozwolenie zakładania budowli do spławu 12.
 Podanie ręki zamiast przysięgi 123.
 Podawanie soli zwierzyńce 68.
 Poddania pod oskarżenie 123.
 Podejrzenie 120.
 Podkamionki 87.
 Podniesienie kultury leśnej 47, 51.
 Podściółki powtórne zbieranie 6.
 Podściółki sposób zbierania 5.
 Podwyższona cena drzewa 65.
 Podział lasów 1, 9, 10.
 Podział lasów gminnych 67.
 Podział lasu 48.
 Pogoń po za lasem 103.
 Pogoń za schwytanym na gorącym uczynku 108.
 Pogorzelnisko należy strzedz 116.
 Pokrzywdzony 120.
 Pokrzywki 87.
 Polepszenia w gospodarstwie lasowym 65.
 Polowanie 68.
 Polowanie gminy 72.
 Polowanie w imieniu własnem lub obcym 77.
 Położenie mocno spadziste 3.
 Pomiar katastralny 51.
 Pomoc do gaszenia pożaru w lesie 115.

- Pomoc sądowa 114.
 Pomornik 88.
 Porostu młodego ochrona 7.
 Poruczenie zagospodarowania lasowego 45.
 Porto pocztowe 124.
 Posiadanie 113.
 Posiadanie wadliwe 114.
 Pośrednictwo fachowych leśników 43.
 Pośrednictwo władzy celem ustanowienia leśników i służby leśnej 65.
 Postanowienie karne 46, 118.
 Postanowienia karne ustawy lasowej 50, 67.
 Postępowanie z napotkanymi w lesie 101.
 Postępowanie przy dochodzeniu i karaniu przekroczeń leśnych 22.
 Postępowanie sądowe 117.
 Postępowanie sądowo-karne 129.
 Postępowanie sądowe krótkie 114.
 Postępowanie ustne i sumaryczne 117.
 Postępowanie w sporach o naruszenie posiadania 125.
 Postępowanie względem przekroczeń 26.
 Poświadczenie odbytej rewizji 109.
 Poświadczenie odebrania przysięgi 82, 97, 112.
 Poświerki 88.
 Poszkołowany 110, 123, 124.
 Powinności łowieckie 72.
 Powody wykluczenia od zaprzysiężenia 81.
 Powołanie się jest niedopuszczalnym 30.
 Powstrzymanie chwytania i tępienia ptaków owadożernych 50.
 Powszechny kodeks karny 117.
 Powtórne przekroczenie 24.
 Powtórzenie egzaminu państwowego 92, 95.
 Pożary 49, 51.
 Pożary w lasach 18.
 Pozostawanie w lesie 23.
 Pozwolenie do splawu i do zakładania budowli splawowych 12, 13, 15.
 Pozwolenie do wystawienia budynków do splawu 14.
 Pozwolenie na obrócenie gruntu leśnego na inne cele 2.
 Pozwolenie spólnego splawu 13.
 Prawa i obowiązki osoby urzędowej 96.
 Prawa i obowiązki publicznej straży leśnej 98.
 Prawa straży publicznej 79.
 Prawne odebranie lub zajęcie narzędzi i produktów leśnych 108.
 Prawne wydalenie z lasu 108.
 Prawo noszenia broni 80, 116.
 Prawo do zadzierżawienia polowania 74.
 Prawo polowania 70, 72, 73, 74, 75, 78.
 Prawo przyłączenia się do postępowania 123.
 Pretensye o szkodę 16.
 Pretensye o wynagrodzenie szkody 9, 120, 123.
 Proces sądowy 113.
 Prokurator 120.
 Prokurator rządowy 118, 119.

- Prośby w drodze łaski 26.
 Protokoły parcel gruntowych 52.
 Prowadzenie spustów wszelkiego rodzaju 11.
 Prowizya 125.
 Prywatny tytuł prawny 73.
 Przeciętne ceny płodów leśnych 33, 52.
 Przedawnienie 26, 50.
 Przedmiot zawładnięty 114.
 Przedmioty zagrabione 102.
 Przedmioty zajęte 106.
 Przeglądowe mapy katastralne 57.
 Przeglądowe mapy lasowe 57.
 Przekroczenia (przestępstwa) leśne 26.
 Przekroczenia osób, prawo służebności mających 22.
 Przekroczenia posiadaczy lasów 26.
 Przekroczenia posiadaczy prawa służebności 8, 24.
 Przekroczenia przepisów co do karczowania 66.
 Przekroczenie (Uibertretung) 99, 100, 118.
 Przekroczenie granicy przez sąsiada 113.
 Przekroczenie koniecznej obrony 105, 108.
 Przekroczenie postanowień co do czasu polowania 84.
 Przekroczenia przeciw bezpieczeństwu własności leśnej 22.
 Przekroczenia przepisów co do spławu i budowli spławowych 16, 26.
 Przekroczenie przeciw ochronie zwierząt alpejskich 78.
 Przekroczenie ustawy lasowej 50.
 Przekroczenie zakazu władzy 114.
 Przełożony gminy 18, 19.
 Przemiana gruntu lasowego na inny rodzaj uprawy 66.
 Przemoc 103, 113, 114.
 Przemocy nie wolno używać przy grabieniu 102.
 Przemysł drzewny 52.
 Przeniewierzenie 100.
 Przepaska na ramieniu 80.
 Przepiórki 82.
 Przepisy o odebraniu przysięgi od straży leśnej 97.
 Przepisy policyi 70.
 Przepisy policyjne dotyczące się polowania 73.
 Przeręby graniczne 115.
 Przeręby lasu 6.
 Przestępca 100, 116.
 Przestępcy myśliwscy 116, 117.
 Przesterstwa lasowe 22, 24, 50, 65.
 Przestępstwa przeciw bezpieczeństwu mienia lasowego 51, 50.
 Przestępstwa ustaw łowieckich 73.
 Przestępstwo polowania 70.
 Przestrzeń gruntu do prawa polowania 72.
 Przeszukanie mieszkania 108, 118.
 Przeszukiwanie osoby 108.
 Przetrzęsanie 118.
 Przewinienie (Frevel) 99, 100, 101, 102, 117.
 Przewodniczący komisji egzaminacyjnej 90, 94.
 Przydybanie na gorącym uczynku 98.
 Przyjmowanie drzewa do spławiania lub spólnego spławu 12.
 Przypuszczenie do przysięgi osób do dozoru lasów i polowania ustanowionych 78, 80, 97.

- Przypuszczenie do zaprzysiężenia wzbrownionem być może 81.
 Przysięga 9, 28, 45, 53, 78, 79 80, 82, 96, 97, 99, 112, 123.
 Przysięga jest wykluczoną 125.
 Przytrzymanie osób przez straż leśną 22, 103, 118.
 Przywłaszczenie 103.
 Przywłaszczenie kory z drzew leżących na ziemi 23.
 Przywłaszczenie ziemi, gliny, torfu, kamieni i innych płodów mineralnych 23.
 Psy gończe 71, 117.
 Psy obce goniące zwierzyne 117.
 Psy pasterskie 71.
 Psy używane w myśliwstwie 117.
 Ptactwo błotne 83.
 Ptactwo wodre 83.
 Ptaki łączące 88.
 „ schwywane 86.
 Ptasznictwo 68.
 Publiczna zniewaga 120.
 Puhacz 85, 88.
 Pustoszenie lasów 43, 44, 51, 52, 65.
 Pytania do piśmiennego egzaminu 91, 92.
 Pytania egzaminacyjne 94.
 „ „ ustne 92.
 Rauhfüssiger Bussard 88.
 Regulacja praw poboru drzewa, paszy i innych płodów leśnych 5.
 Regulacja wód 45.
 Regulus L. 88.
 Rejestr karny 27, 127.
 Rekurs 26, 86, 125.
 „ do Ministerstwa spraw wewnętrznych 29, 30.
 Rekurs do władzy politycznej krajowej 29, 30.
 Rekurs nadzwyczajny 126.
 „ rewizyjny 125.
 „ zwyczajny 126.
 Rewizya domu 98, 108, 109, 118.
 Rewizye domowe 118.
 „ domu i osoby 119.
 Rewizya katastru podatku gruntowego 55.
 Rewizya lasów 39, 51, 52, 53, 54, 56, 57.
 Rewizya mieszkania 108.
 „ osób 109.
 „ sukien i ciała 109.
 Rękojmia na dotrzymanie warunków połączonych z pozwoleniem do spławu lub do urządzenia budowli spławowych 16.
 Robienie nowych dróg i kładek 23.
 Robienie spustów 23.
 Robotnicy uprawnionych do spławu 16.
 Rodzaj drzew 58.
 „ drzewa 33.
 „ kultury 58.
 „ uprawy podany w katastrze 51.
 Rohr oder Sumpfweihe 85.
 Rohrsänger 87.
 Roszczenia co do wynagrodzenia szkody 120, 123.
 Rota przysięgi dla publicznej straży leśnej 20, 31, 79, 80, 98.
 Rötelfalke 88.
 Rother Milan 85.
 Rothflügeliger Mauer Laufer 88.
 Rötling 87.
 Rowy 115.
 Rozdrobnienia gruntów 46, 76.
 Rozdział spławu między kilku starających się 13.

- Rozdzielenie czystego dochodu rocznego z polowania 76.
 Rozkaz sędziowski 118.
 Rozpisanie licytacji na dzierżawę polowania 75.
 Rozpoczęcie egzaminów 92.
 Rozprawa główna 121.
   " karna 124.
   " krótka i sumaryczna 125.
   " ostateczna 122.
   " ustna 125.
- Rudogonki 87.
 Rusicilla L. 87.
 Rybitwa 85.
 Rząd krajowy 9, 20.
 Rządowy leśnik 48.
 Rzeczoznawcy 124.
   " stali 124.
- Salicaria M. et B. 87.
 Samoistny zarządca lasowy 92.
 Samowładne objęcie posiadania 114.
 Samowładne użycie gruntu lasowego na inne cele 40.
 Saxicola 87.
 Sąd 100, 112, 123, 124.
   " powiatowy 109, 118, 125.
   " wyższy 125.
   " zwykły 121.
 Sądy karne 99.
   " przysięgłych 118, 122.
 Sąsiad nierzetelny 113.
 Scansores L. 88.
 Schwalbe 87.
 Schwarzbrauner Milan 85.
 Schwarzdrossel 87.
 Schwytany na gorącym uczynku 22, 79.
 Ściana leśna czyli osłona od wiatru 3.
- Ściągnięcie kwoty przyznanej za szkody w lesie 28.
 Ściganie obwinionego 120.
   " przestępcy po za lasem 22.
 Ściganie sądowe czynów karygodnych 118.
 Ścięte w soku pnie drzew szpilkowych należy okorować 50.
 Ściółki gałęzistej sposób pozyskania 6.
 Ścisłejsze wykonanie ustawy lasowej 39, 66.
 Segler 88.
 Sekwestr 125.
 Sędzia 110, 123.
   " śledczy 118, 123.
 Sikory 88.
 Silvia, Koch 87.
 Singdrossel 87.
 Sitta europea L. 88.
 Skarga nieważności 122.
   " prywatna 120.
 Skład drzewa splawionego 15.
 Skończone śledztwo 121.
 Skowronki 88.
 Śledztwo 103.
   " karne 40.
   " wstępne 118, 120.
   " 121, 123.
 Słomki 82.
 Słowik rdzawy 87.
   " szary 87.
 Sługa zaprzysiężony do dozoru lasów 26.
 Słup graniczny 112, 113.
 Służba dla ochrony lasu i polowania 18, 19, 20, 28, 40, 78, 80, 81.
 Służba do ochrony lasu winna złożyć przysięgę 20.

- Służba lasowa nie potrzebuje paszportów na broń 21.
 Służba lasowa zaprzysiężona urzędownie 21.
 Służba myśliwska 78, 79, 80.
 „ publiczna 96.
 Służebnictwa lasowe 9.
 Sokół błotnik 85.
 Sokół drzemlik 85.
 „ jastrząb 85.
 „ kobczyk 88.
 „ kobóz 85.
 „ krogulec 85.
 „ ,aróg 85.
 „ wędrowiec 85.
 „ myszolów 88.
 „ postólecza 88.
 „ postułka 88.
 „ pszczolarz 88.
 „ włochacz 88.
 Sowy 88.
 Specht 88.
 Spechtmeise 88.
 Sperber 85.
 Spiczaki 83.
 Spis ptaków, których chwytania, zabijania i przedawania zabrania się 87.
 Spław dziki 11.
 „ spólny 14.
 Spławianie drzewa wiązane lub niewiązane 11.
 Spławy 49.
 Spokojność publiczna 79.
 Spółki celem uskuteczaienia nowych lub polepszonych zakładów do wyprowadzania drzewa 49.
 Spółki posiadaczy lasów 64.
 Sposób gospodarowania ciągly lub przerwany 51.
 Sposób gospodarowania w lasach zajętych 45.
 Sposób odnowienia lasu 52.
 „ pozyskania, wyprowadzenia, przysposobiania i spieniężania płodów leśnych 52.
 Sposób przymusowy wykonania ustawy lasowej 65.
 Spór sumaryczny 114.
 Spotter 87.
 Sprawca przydybany na gorącym uczynku 102.
 Sprawiedliwa obrona konieczna 21.
 Sprosser 87.
 Sprowadzanie sadzonek lub nasion 43.
 Sprzeciwienie się wnieść może oskarżony 121.
 Sprzedający zwierzynę 83.
 Sprzedaż jaj i piskląt dzikiego ptactwa 84.
 Sprzedaż zwierzyny 84.
 Spustoszenie lasu 40.
 Środki dowodowe 125.
 „ gaszenia pożaru w lesie 19.
 Środki obrony 104, 105.
 „ prawne przeciw orzeczeniom wydanym z powodu przekroczeń leśnych 27.
 Środki przeciw spustoszeniom przez owady 20.
 Środki przymusowe 64.
 Sroka 85.
 Srokosz 85.
 Staar 88.
 Stali fachowi doradcy 41.
 Stała masa drzewa 33.
 Stan gospodarczy 4.
 Stan zupełnej nieprzytomności 107.

- Staranie się kilka osób o spław lub założenie budowli spławowych 13.
- Stawanie przed sądem 111.
- Stawienie murów ochronnych 45.
- Steinadler 85.
- Steinschmetzer 87.
- Stempel 27, 124.
- Stiglitz 88.
- Stosunki zadrzewienia i przyrostu 51.
- Stowarzyszenie leśne 90, 94.
- Strata pośrednia przy kradzieży drzewa 111.
- Straż do ochrony i dozoru lasu 20, 21, 22, 78, 83, 96, 99, 103, 107, 108, 111, 119.
- Straż ku ochronie polowania 79, 86, 99, 117.
- Straż leśna zaprzysiężona 86.
- „ myśliwska 79, 86.
- „ polowa 86, 99.
- „ publiczna 21, 78, 79, 80, 87, 96.
- Straż zaprzysiężona do polowania 116.
- Strażnicy i nadzorcy lasowi 40.
- Strażnik lasowy 101, 102, 103, 104, 106, 107, 108, 109, 111, 112, 113, 114, 115.
- Strażnik lasów gminnych 109.
- Strażnik polowania winien być uczonym myśliwym 99.
- Strażnik winien w służbie zawsze być uzbrojonym 104.
- Straży nie wolno samowładnie przedsięwziąć rewizji domowej 108.
- Strix bubo 85, 88.
- Strona interesowana 120.
- Strzelanie 68, 104.
- Strzelanie kóz, owiec, świń i drobin 25.
- Strzelanie psów goniących po lasach 71.
- Strzelba (fuzya) 108, 116.
- Strzelce egzaminowani 74.
- Strzelec 68.
- Strzelcy uzdolnieni 74, 79.
- Strzeżenie pogorzelniska 19.
- Strzyżyk 87.
- Sturnus vulgaris L. 86.
- Surogaty drzewa 52.
- Świadectwo odbytego egzaminu państwowego 93, 95.
- Świadectwo przysięgłego urzędnika albo sługi 79.
- Świadek 100, 121, 122, 124, 125.
- Świadek czynu karygodnego 112.
- Świadomość rzeczy do polowania 74.
- Świergotki 87.
- Świeże zręby 42.
- Świnie 104.
- Świstak 77.
- Szczególny sposób postępowania z lasem 8, 9.
- Szczygieł 88.
- Szkoda cała 111.
- „ zrządzona przez bydło w lesie 103.
- Szkoda zrządzona przez spław 15.
- Szkodliwe zmiany gruntu leśnego 38.
- Szkodniki myśliwscy 71.
- Szkody zdziałane przez dziczyznę 40, 69, 70.
- Szkody od zwierzyny 40, 69, 70.
- „ przez owady zrządzone 49, 50.
- Szkoła leśna publiczna 89.

- Szkółki nasienne lub rozsadni 43.
 Szpak 88.
 Tabela dat uzyskanych przy rewizji lasów 55, 56.
 Taksa za przypuszczenie do egzaminu państwowego 93, 95.
 Taryfa wynagrodzenia szkód leśnych 29, 33, 110.
 Termin rekursu 30.
 Tępienie lisa 83.
     "   zwierzyny 69.
 Thurmfalke 88.
 Tichodroma muraria L. 88.
 Tłuczenie i bicie drzew 23.
 Towarzystwo gospodarcze 90, 94.
 Troglodytes parvulus L. 87.
 Trwała gospodarka 47.
 Trwałość uprawy 47.
 Trybunał drugiej instancji 121.
     "   orzeka o roszczeniach poszkodowanego 123.
 Trybunały pierwszej instancji 118, 123.
 Trybunały ustanowione dla zbrodni 99.
 Trzciniczek 87.
 Turdus merula K. 87.
     "   musicus L. 87.
 Ubijanie zwierzyny 68.
 Ubiór służbowy dla straży lasowej 21, 80.
 Ubiór służbowy przepisany 77.
 Uciezka przestępcy przydybanego 103.
 Uczniowie leśni 94.
 Udział w przestępstwie 108.
 Udzielenie subwencji 43.
 Ugaszenie pożaru 19, 115.
 Ugoda o wynagrodzenie szkody 100.
 Ugoda 125.
 Uhu 85.
 Ujęcie szkodników 108.
 Ukaranie przestępców 25.
 Ukończenie spławu 16.
 Ukradkowe łowy 70.
 Ułatwienie pod względem zamiany produktów 65.
 Umowa między sąsiadami 115.
 Uprawa leśna 42.
     "   sztuczna 52.
 Uprawnieni 7.
     "   z tytułu służebności 44.
 Uprawniony do polowania 83.
 Upupa epops L. 88.
 Uregulowanie karnych doniesień 50.
 Uregulowanie użytkowania lasu 48.
 Urządzenie budowli do spławu 12.
     "   lasu 52.
     "   straży leśnej 50.
 Urzędnicy w służbie publicznej 124.
 Urzędnik do lasowej służby państwowej 89.
 Urzędnik władzy bezpieczeństwa 109.
 Ustanowienie fachowych i od rządu za uzdatnionych znanych leśników 40, 48, 52, 62.
 Ustanowienie gospodarzy leśnych 10.
 Ustanowienie leśników i dozorców 47, 48.
 Ustanowienie pastuchów 5.
 Ustawa karna 71, 79, 99.
 Ustawa lasowa 40, 42, 44, 45, 46, 47, 51, 53, 54, 56 bis 63, 64, 66, 70, 99.
 Ustawa o polowaniu 99.

- Ustawa o postępowaniu karnem 99, 118.
- Ustawa wydana dla ochrony ptaków 50.
- Usuwanie gruntu z pod uprawy leśnej 41.
- Uszkodzenie albo psucie znaków ochronnych 25.
- Uszkodzenie bydła zajętego 104.
- Uszkodzenie ciała 108.
- Uszkodzenie drzew 111.
- Uszkodzenie drzew stojących 38.
- Uszkodzenie gruntu leśnego 111.
- Uszkodzenie lasów przez owady 19.
- Uszkodzenie młodych roślin drzewnych 23, 34, 38.
- Uszkodzenie obcego gruntu, zrządzone przy gaszeniu pożaru 19.
- Uszkodzenie przez bydło 111.
- Uszkodzenie wskutek wywożenia drzewa 23.
- Utrzymanie lasów w górzystych okolicach 66.
- Utrata prawa osoby urzędowej i straży cywilnej 81.
- Utrata wynagrodzenia 124.
- Utrzymanie uzdolnionych leśniczych 63.
- Utrzymanie ewidencji katastru lasów 57.
- Utrzymanielinijgranicznych 113.
- Utworzenie spółki celem wspólnego ustanowienia i używania leśników 48.
- Uwolnienie od obowiązku składania świadectwa 121.
- Uzbrojone przekroczenie okręgu myśliwskiego 116.
- Uzbrojony złodziej zwierzyny 71.
- Uzdolnienie do podrzędnej służby leśnej 89.
- Uzdolnienie do samoistnego prowadzenia gospodarstwa lasowego 89.
- Uzdolnienie conceptowe kandydata egzaminacyjnego 92.
- Uznanie uzdolnienia do służby lasowej 10.
- Uzupełnienie katastru lasowego 57.
- Uzupełnienie śledztwa 121.
- Użycie broni 103, 104, 106, 107, 108, 113.
- Użycie przemocy 104, 107, 108.
- Użycie broni w razie własnej obrony koniecznej 96.
- Użytek z broni 21.
- Użytkowanie z prawa polowania 75.
- Użytkowanie z polowania gminy 74.
- Używanie dróg już zaniechanych 23.
- Używanie gałęzi i korzeni drzew na granicy stojących 115.
- Używanie gruntu leśnego 23.
- Używanie paszy leśnej 23.
- Verbrechen 118.
- Vergehen 118.
- Waffenpass 98, 116.
- Wały 115.
- Wanderfalke 85.
- Wartość jed. morga paszy 34.
- Wartość przywłaszczonego płodu leśnego 111.
- Warunki ogólne do zaprzysiężenia straży 80.

- Warunki przypuszczenia do egzaminu dla straży lasowej 94.
Warunki przypuszczenia do państwowego egzaminu leśniczowskiego 89.
Warunki szczególne do zaprzysiężenia straży 81.
Warunki zaprzysiężenia służby dla ochrony lasu i polcwania 80.
Wąglów 88.
Wątpliwość co do prawdziwości oszacowania szkody 25.
W celach naukowych może władza polityczna udzielić pozwolenia do chwytania ptaków 86.
Weisschwänziger Seeadler 85.
Wendehals 88.
Wespenbussard 88.
Wiedehopf 88.
Wilcze jamy 69.
Wilga 88.
Wilki 68.
W lesie służebnością leśną obciążonym gospodarowanie 5.
Władza polityczna 2, 4, 5, 8, 10 bis 11, 13, 15, 16, 17, 19, 20, 26, 27, 28, 29, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 48, 49, 53, 54, 57, 60, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 83, 86, 96, 97, 99, 114.
Władza polityczna krajowa 12, 81 bis.
Władza sądowa 114.
Władze ustanowione do dochodzenia i karania przekroczeń leśnych 22.
Właściciel bydła 25, 103, 104, 110.
Właściciel polowania 68, 69, 70, 71, 72, 77, 79.
Właściciel prawa polowania 68, 116.
Właściciele zwierząt odpowiadają solidarnie 110.
Własność leśna 78.
„ wspólna 115.
Włóczęgi 103.
Wojskowy zakład geograficzny 57.
Wpędzenie bydła do lasów 5, 23, 24, 25.
Wprowadzenie dowodów 121.
Wskazówki do wypełnienia tabeli dat uzyskanych przy rewizji lasów 55, 56.
Würger 88.
Würgfalke 85.
Wybieranie młodej zwierzyny z łęgówisk 83.
Wyciąg z rejestru karnego 27, 117.
Wyciągi i odpisy katastru lasowego 57.
Wycinanie lasów 66
Wydanie asygnat na użytki służebności 46.
Wydatki przez zajęcie i utrzymywanie bydła zajętego 25.
Wydawanie asygnat 47.
„ dodatkowych asygnacyj 7.
Wydzierżawienie polowania 75.
„ polowania przez gminę 72.
Wydzierżawienie prawa polowania przez spółkę 75.
Wyjmowanie jaj z gniazd 83.
Wykaz dozwolonych korczunków 59.
Wykaz i publikacja o postępach w rewizjach lasowych 58.

- Wykaz kar za przekroczenia 32.
 „ koncessyi udzielonych na splawy i inne zakłady do wyprowadzenia drzewa 61.
 Wykaz lasów ochronnych 60.
 „ lasów zajętych 60.
 „ miesięczny przekroczeń 32.
 „ nakazanych zalesień i innych zarządzeń przeciw pustoszeniom lasów 59.
 Wykaz posiadłości lasowych w gminie odnośnej 62.
 Wykaz przekroczeń 27.
 „ Wykaz zaprzysiężonych strażników 82, 97.
 Wykazy istniejących w powiecie zakładów do wyprowadzania produktów leśnych 49.
 Wykazy korcunków 42.
 „ osób zaprzysiężonych do służby ustanowionej dla ochrony lasu i polowania 82, 97.
 Wykazy o zaskarżonych i dochodzonych wypadkach karnych 50.
 Wykazy zadrzewienia 44.
 Wykluczenie od przysięgi 97.
 Wykonanie prawa polowania 72.
 „ ustawy lasowej 40, 63, 65, 67.
 Wykopywanie darni 23.
 Wykroczenie przeciw bezpieczeństwu własności leśnej 40.
 Wylewy wody 69.
 Wyłączenie lasu 9.
 Wyłączenie zagajników 7.
 Wyłączne używanie wody do splawu 12.
 Wyłącznie do splawiania uprawnieni 14.
 Wynagrodzenie szkody 17.
 Wynagrodzenie gruntu leśnego który zostanie zmieniony przez utworzenie dróg, ścieżek i t. p. 37.
 Wynagrodzenie koniecznych kosztów 112.
 Wynagrodzenie kosztów podróży świadka 124.
 Wynagrodzenie za przywłaszczenie lub uszkodzenie młodych roślin drzewnych 36.
 Wynagrodzenie szkody 4, 10, 18, 24, 25, 26, 27, 76, 99, 100, 102, 110, 112, 123, 124.
 Wynagrodzenie szkody jeżeli przywłaszczone płody leśne zostały zwrócone 39.
 Wynagrodzenie szkody płaci się podwójnie 34, 37, 38.
 Wynagrodzenie szkody płaci się pojedynczo 34, 37.
 Wynagrodzenie szkody płaci się półtora raza 34, 37, 38.
 Wynagrodzenie szkody przez bydło wpędzone do lasu 38.
 Wynagrodzenie szkody przez zwierzyńę 70.
 Wynagrodzenie za odarcie kory 35.
 „ za osmykanie liści 27, 36.
 Wynagrodzenie za owoce leśne i grzyby 36.
 Wynagrodzenie za podściółkę 36.
 Wynagrodzenie za przywłaszczone soki z drzew 36.
 Wynagrodz. za spółny splaw 17.
 „ za trawę leśną i zioła 36, 37.
 Wynagrodzenia za uszkodzone młode rośliny i zepsute uprawy 38.

- Wynagrodzenie za używanie budowli splawowych 17.
Wynagrodzenie za wykopanie korzeni 36.
Wynagrodzenie za wyrządzone szkody przez zwierzynę lub polowanie 73.
Wynagrodzenie za zniesione prawo polowania 72.
Wynagrodzenie za zniesione służebności leśne 67.
Wynagrodzenie za zwierzynę uszkodzoną 69.
Wypadki dla lasu niebezpieczne 115.
Wypadki nadzwyczajne 115.
Wypatrywanie jaj i gniazd bażancich i kuropatwich 69.
Wypłata należitości przyznanych 124.
Wypracowania piśmienne kandydatów do egzaminu 92.
Wyprowadzenia drzewa wodą 11.
    "   płodów leśnych 11.
Wyrządzenie 119.
Wyrok 117, 118, 122, 123.
Wyśledzenie sprawcy poszukiwanego 108.
Wyśledzenie szkody 123.
Wystawienie budowlisplawowych na tem samym miejscu 14.
Wystawienie szop na siano dla zwierzyny 68.
Występek (Vergehen) 99.
Występek 118.
Wystrzeliwanie łań i kóz 83.
Wyszukiwanie przedmiotów przestępstwa 108.
Wytoczenie śledztwa 120.
Wywłaszczenia 13.
Wyzyskiwanie lasu wbrew postanowieniom ustawy lasowej 44.
- Wyzyskiwanie nad miarę drzewa 43.
Wyżół 69.
Względy przy pędzeniu bydła na paszę 5.
Względy publiczne 43, 66, 99.
Wzór katastru lasowego 57.
    "   przysięgi 78.
Yunx torquilla L. 88.
Zabezpieczenie szkody 110.
    "   gruntu od wdzierania się dziczyzny 69.
Zabezpieczenie wynagrodzenia szkody 16, 103.
Zachowanie majątku gminnego 65.
Zadośćuczynienie za wszelką szkodę wynikłą z wyprowadzenia płodów leśnych 11.
Zadrzewienie 42, 43, 51.
    "   naturalne 42.
Zagajniki 5.
Zagospodarowanie trwałe 46.
Zagrabienie płodów leśnych 21.
    "   skradzionych płodów 22.
Zające 68, 82.
Zajęcie bydła 24.
    "   lasu 45.
    "   kóz, owiec, świń i drobiu 25.
Zajęcie praktyczne po skończonych studjach leśniczych 96.
Zakaz chwywania i zabijania nietoperzy i jeżów 86.
Zakaz chwywania i zabijania ptaków użytecznych 85.
Zakaz łapania i sprzedaży zwierząt alpejskich 77.
Zakaz strzelania dziczyzny 69.
    "   ubijania dzikich kóz i świstaków 83.

- Zakaz wybierania i psucia jaj i gniazd 85.
 Zakładanie węglarni 23.
 Zakłady do wyprowadzania drzewa 49, 51, 52.
 Zalesienie 41, 43, 45, 52, 54, 56.
 Założenie katastru lasowego 39, 58.
     " okopów 45.
 Zaniechanie postępowania karnego 120.
 Zaniechanie zadrzewienia 40.
     " zagajen 42.
 Zapędzenie bydła 104.
     " bydła zajętego 104.
 Zapobieżenie szkodliwym następstwom uszkodzeń przez owady 50.
 Zaprowadzenie racjonalnej gospodarki 64.
 Zaprzysiężona straż do ochrony lasu 96.
 Zaprzysiężenie służby ustanowionej dla ochrony lasu i polowania 82.
 Zapuszczenie dawniejszych wyrębów 2.
 Zapuszczenie świeżych wyrębów w lasach 2.
 Zarządzenie tymczasowe 125.
 Zasady do taryfy wynagrodzenia szkód leśnych 33.
 Zaskórnik 88.
 Zastawiać żelaza i sidła na zwierzyne 69.
 Zastępca poszkodowanego 100, 112.
     " w postępowaniu karnem 124.
 Zastępca ustanowiony z urzędu 124.
 Zastępca komisarzy egzaminacyjnych 90.
- Zastępstwo poszkodowanego 100, 112.
 Zatajenie lub przechowywanie szkodnika myśliwskiego 71.
 Zaunkönig 87.
 Zażalenie przeciwko poddaniu pob oskarżenie 118.
 Żądanie zajęcia lasu 45.
 Zbiegowisko ludzi 114.
 Zbieranie albo niszczenie jaj 83.
     " gałązek na miotły 23.
     " grzybów 23.
     " owoców leśnych 23.
     " patyków, odłamków, lub trzasek 23.
     " podściołu 23.
     " soków z drzewa 23.
     " żywicy 44.
 Zbrodnia (Verbrechen) 99, 107, 118.
 Zbrodnia powstania 79.
 Zdanie techniczne 124.
 Zdarzenia niebezpieczne 115.
 Zebranie dowodów 120.
 Zeisig 88.
 Żelazek do łażenia nie wolno używać 6.
 Zeznanie wiarogodne strażnika lasowego zaprzysiężonego 98.
 Zgłoszenie się do egzaminu państwowego 93.
 Ziegenmelker 88.
 Zięba 88.
 Zły zamiar 107.
 Zmiany gtunku uprawy 55.
 Zmniejszenie szkodliwego dla kultury stanu zwierzyzny 83.
 Znak graniczny zniszczony 113.
 Znaki graniczne 48, 112, 115.
     " ochronne 25.
 Zsypiska 45.
 Zwaliska kamieni 35.

Zwarcie zadrzewienia 42.	Zwierzyna przechodnia 68.
Zwerkfalke 85.	„ zabrana z ogrodzo- nych lasów 71.
Zwierzchność gminna 17.	Zwierzyna znaleziona 71.
Zwierzęta alpejskie 77	Zwierzynce 68, 72, 83.
Zwierzyna 68.	Zyz 85.
„ czarna 68.	
„ postrzelona czyli ra- niona 69.	

I. Wzrost i rozwój człowieka
 II. Wzrost i rozwój człowieka
 III. Wzrost i rozwój człowieka
 IV. Wzrost i rozwój człowieka
 V. Wzrost i rozwój człowieka
 VI. Wzrost i rozwój człowieka
 VII. Wzrost i rozwój człowieka
 VIII. Wzrost i rozwój człowieka
 IX. Wzrost i rozwój człowieka
 X. Wzrost i rozwój człowieka

XI. Wzrost i rozwój człowieka
 XII. Wzrost i rozwój człowieka
 XIII. Wzrost i rozwój człowieka
 XIV. Wzrost i rozwój człowieka
 XV. Wzrost i rozwój człowieka
 XVI. Wzrost i rozwój człowieka
 XVII. Wzrost i rozwój człowieka
 XVIII. Wzrost i rozwój człowieka
 XIX. Wzrost i rozwój człowieka
 XX. Wzrost i rozwój człowieka

SPROSTOWANIE

pomyłek zaszytych w druku.

Na str.	1 w.	4 z dołu	zam.	Pozwolenie mogą	ma być	Pozwolenie na to mogą
"	"	2 " 10 z góry	"	opartymi	" "	opartemi
"	"	4 " 8 "	"	rozpadlina	" "	dół
"	"	4 " 8 "	"	spowodowana	" "	spowodowany
"	"	5 " 11 "	"	korczowanie	" "	korczować
"	"	5 " 12 "	"	gospodarstwa	" "	gospodarstwa zarządzać
"	"	5 " 13 "	"	stronan i	" "	stronami
"	"	7 " 2 "	"	odpowiednimi	" "	odpowiednimi
"	"	8 " 6 "	"	innymi	" "	innymi
"	"	8 " 15 "	"	leśnymi	" "	leśnymi
"	"	10 " 14 z dołu	"	winny	" "	winne
"	"	11 " 3 z góry	"	niestósownymi	" "	niestósownymi
"	"	12 " 14 z dołu	"	następującymi	" "	niżej podanymi
"	"	13 " 3 z góry	"	winny	" "	winne
"	"	13 " 10 "	"	winny	" "	winne
"	"	25 " 9 "	"	ulegającego	" "	ulegającego
"	"	33 " 3 "	"	leknych	" "	leśnych
"	"	33 " 14 z dołu	"	obrobienie	" "	obrobienie
"	"	33 " 2 "	"	zwyczajnej	" "	zwyczajne
"	"	34 " 1 z góry	"	winny	" "	winne
"	"	36 " 14 "	"	Szczeczone	" "	Rzeczzone
"	"	36 " 21 "	"	pomoójnej	" "	podwójnej
"	"	37 " 12 "	"	kdrony	" "	korony
"	"	38 "	"	wiersz 33 op. lit. "je"	" "	"
"	"	38 "	"	wiersz 34 zamiast żeli	" "	jeżeli
"	"	39 " 2 z góry	"	szczególnie	" "	szczegółowo
"	"	40 " 4 "	"	wniesionr	" "	wniesione
"	"	40 " 8 "	"	obchodzenie	" "	dochodzenie
"	"	40 " 11 "	"	wdrożyć	" "	wkroczyć
"	"	40 " 18 "	"	usta Py	" "	ustawy
"	"	41 " 10 "	"	leśni i	" "	leśnicy
"	"	41 " 6 z dołu	"	zasilenio	" "	zalesienie
"	"	44 " 13 "	"	uprawić	" "	uprawiac
"	"	45 " 2 z góry	"	zjętych	" "	zjętych
"	"	45 " 16 z dołu	"	okoliczność i	" "	okoliczności
"	"	45 " 4 "	"	przepisana gospodarką	" "	przepisaną gospodarką
"	"	45 " 3 "	"	jakoeż	" "	jakoteż

N ^a	str.	w. 13	z góry	zam. cez	ma być bez
"	"	48	" 10	z dołu	" samoistne
"	"	51	" 9	"	" " zarządzenia
"	"	56	" 2	"	" " nieproduktywne nie
"	"	64	" 7	z góry	" opuścić: pozostawić
"	"	64	" 9	"	" " pozostawić
"	"	64	" 9	"	" " poszczególne
"	"	74	" 21	"	" " przestrzeni
"	"	74	" 17	z dołu	" " przeszkody
"	"	80	" 12	"	" " obrony
"	"	81	" 2	z góry	" " ustanowionej
"	"	81	" 8	z dołu	" " pozyskanie
"	"	81	" 5	"	" " za
"	"	84	" 4	"	" " to
"	"	87	" 4	z góry	" " ludowych
"	"	87	" 6	"	" " słowik
"	"	87	" 11	z dołu	" " egzami nacyjnemi
"	"	93	" 15	"	" " samych
"	"	93	" 8	"	" " krajowej
"	"	97	" 6	"	" " wezwaniu ego
"	"	98	" 12	z góry	" " Postępowanie na-
"	"	101	" 1	"	" " przeciw napotka-
					" " nych w lesie
"	"	101	" 16	z dołu	" " zachować
"	"	107	" 19	z góry	" " karygodnem jest
"	"	109	" 18	"	" " rewizyi
"	"	113	" 3	z dołu	" " jeśli wtargnięcia
"	"	116	" 16	"	" " z bronią
"	"	116	" 4	"	" " paszport n bron
"	"	120	" 13	z góry	" " pretensyi cywilnych
"	"	122	" 1	z dołu	" " stosuje się do
"	"	124	" 17	"	" " prz nane
"	"	124	" 16	"	" " przesłane
"	"	124	" 15	"	" " Świadkowi

18-

Biblioteka Muzeum i Inst. Zoologii PAN

K. 14369

6000000000171